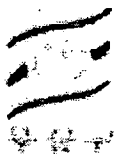

รายงานผลการวิจัย
โครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

จัดทำโดย

ทีมวิจัยจังหวัดกาฬสินธุ์

นำเสนอ

สถาบันวิชาการสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สนับสนุน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนและสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัด และ เพื่อให้เกิดการหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพคนและองค์กรในการแก้ปัญหาความยากจน โดยใช้วิธีการศึกษา เชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่อิงการศึกษากลุ่มพื้นฐานและการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชนและสหกรณ์ที่มีอยู่เดิม ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและการดำเนินงานกลุ่มสหกรณ์ที่มีอยู่เดิมพบว่า ลักษณะของสหกรณ์ กลุ่ม องค์กรแบ่งเป็น 2 ลักษณะดังนี้คือสหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรที่จดทะเบียน มีทั้งหมด 21 สหกรณ์ ภายในกลุ่มสหกรณ์นี้มีกลุ่มสมาชิกที่ร่วมเป็นสหกรณ์ ทั้งหมดประมาณ 101 กลุ่ม คือ กลุ่มสตรีสหกรณ์ 95 กลุ่ม, กลุ่มเครดิตยูเนียม 1 กลุ่ม,กลุ่มออมทรัพย์ 4 กลุ่ม,กลุ่มเกษตร 1 กลุ่ม และสหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรที่ไม่จดทะเบียน มีทั้งหมด 158 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มอาชีพ 150 กลุ่ม, กลุ่มอนุรักษ์ป่า 2 กลุ่ม,กลุ่มธุรกิจชุมชน 4 กลุ่ม, กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือก 1 กลุ่ม,เครือข่ายหมอพื้นบ้าน สหกรณ์/องค์กร/กลุ่ม เหล่านี้มีรูปแบบการดำเนินงานและจุดอ่อนจุดแข็ง ที่มีปัจจัยจากการก่อเกิดกลุ่มและรูปแบบของหน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุน

การดำเนินงานของทีมวิจัยนั้นมีกระบวนการดำเนินงานดังนี้

- คัดเลือกอำเภอที่เข้าร่วม/ศึกษาข้อมูลพื้นฐานกลุ่มต่างๆในอำเภอเป้าหมาย โดยการเชิญเข้ารับฟังโครงการ ผลดีผลเสียของการเข้าร่วมโครงการจากนั้นให้สมัครใจเข้าร่วม ซึ่งมีกลุ่มเข้าร่วมประมาณ 54 กลุ่มใน 6 อำเภอ
- สร้างเวทีแลกเปลี่ยนร่วมกันในลักษณะของการดำเนินงานกลุ่มโดยผ่านกิจกรรมร่วมกับทีมวิจัย เป็นเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของตนเองและวิเคราะห์สถานการณ์ของประเทศอื่นๆ เช่น บทเรียนของอาเจนตินา, ประสบการณ์การดำเนินชีวิตของ มาร์ติน, ครูเกาหลี และแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริงจากผู้นำชุมชน เช่น พ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว ผลการดำเนินงาน ทำให้ผู้นำเกิดแรงบันดาลใจและมีมุมมองการพัฒนากลุ่มที่กว้างขึ้น
- ติดตามและหนุนเสริมเครือข่าย นั้น ทำให้ทราบวิถีของแต่ละกลุ่ม/องค์กรสามารถเข้าสนับสนุนได้ง่ายขึ้น เพราะทีมวิจัยและองค์กรเริ่มมีความสัมพันธ์ที่ดี ต่อกัน ผลการดำเนินงาน ทำให้เกิดเวทีเครือข่ายเกิดขึ้นใหม่ ทั้ง 3 อำเภอรวมกันเพื่อจัดการเรื่องตลาดจำหน่ายสินค้า
- ถอดบทเรียนเครือข่าย ซึ่งมีการดำเนินงานอยู่ก่อนเพื่อประเมินความต้องการและทิศทางการเติบโตของเครือข่ายร่วมกับการวิจัยของทีมวิจัยที่เข้าไปสนับสนุน ผลการ

ดำเนินงานทำให้เห็นว่า ผลของการดำเนินการวิจัย มีผลต่อการวางแผนการดำเนินงานอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ผู้นำได้มีการวิเคราะห์และทบทวนแผนเดิมของตนเองและปรับแผนใหม่ล้มเลิกแผนเดิมที่ไม่ดี คำนึงถึงประโยชน์และเกิดการพัฒนาสูงสุด จึงทำให้เกิดเครือข่าย 2 ลักษณะคือ

1. เครือข่ายที่เริ่มจะเกาะเกี่ยว จึงยังไม่เห็นเด่นชัดในการจัดวางโครงสร้างและเป้าหมายร่วมกัน
2. มีรูปแบบโครงสร้างที่ชัดเจน เป้าหมาย วัตถุประสงค์และกิจกรรม แต่ยังขาดอุดมการณ์ร่วมกัน รวมทั้งการยกระดับเป็นองค์ความรู้ด้านการสร้างเครือข่ายชุมชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	
สารบัญภาพ	ก
สารบัญตาราง	ข
บทที่ 1 บทนำ	
1. ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดกาฬสินธุ์	3
2. สถานการณ์สหกรณ์/กลุ่ม/องค์กร	12
3. สถานการณ์การเชื่อมโยงเครือข่าย	14
บทที่ 2 บทสังเคราะห์ข้อมูลคนจน	17
บทที่ 3 ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมวิจัย	
- ขั้นตอน/กระบวนการดำเนินงาน	23
- สรุปกระบวนการและวิธีการดำเนินงาน	29
- สรุปผลการดำเนินงาน	30
บทที่ 4 เครือข่ายที่เกิดขึ้น	34
บทที่ 5 บทสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ไขปัญหาความยากจน	46
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	53
ภาคผนวก	57
บรรณานุกรม	93

สารบัญภาพ

แผนภาพที่ 1 แสดงแผนที่จังหวัดกาฬสินธุ์ 4

แผนภาพที่ 2 แสดงเส้นทางติดต่อคมนาคมจังหวัดกาฬสินธุ์ 5

แผนภาพที่ 3 แสดงลักษณะการทำงานของสหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านหนองห้าง 13

แผนภาพที่ 4 แสดงระดับเครือข่ายในแต่ละกลุ่มงาน 15

แผนภาพที่ 5 แสดงการเกิดเครือข่ายตลาดชุมชน 38

แผนภาพที่ 6 แสดงเครือข่ายทอผ้าพื้นบ้านภูไท 42

แผนภาพที่ 7 แสดงเครือข่ายเกษตรกรทำนา 45

แผนภาพที่ 8 แสดงหลักในการสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่า กับการแก้ไขปัญหาความยากจน 50

แผนภาพที่ 9 แสดงกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยระบบเศรษฐกิจชุมชน 51

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แสดงการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดกาฬสินธุ์ 8

ตารางที่ 2 แสดงพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้จังหวัดกาฬสินธุ์ 9

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและสัดส่วนผู้มาจดทะเบียนจำแนกรายอำเภอ 17

ตารางที่ 4 แสดงลำดับความสำคัญของประเภทปัญหา 18

Ανάπτυξη Εφαρμογών

ฟ้าแดดสงยาง โปงลางเลิดล้ำ
วัฒนธรรมผู้ไทย ผ้าไหมแพรวา
ผาสวยภูพาน
มหาธารลำปาว
ไดโนเสาร์สัตว์โลกล้านปี

บทที่ 1
บทนำ

1. ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดกาฬสินธุ์

ประวัติจังหวัดกาฬสินธุ์

เดิมทีนั้นประชาชนกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยอยู่ เป็นคนลาวที่อพยพมาจากเมืองเวียงจันท์ อันสืบเนื่องจากเกิดความขัดแย้งกัน ระหว่างเจ้าผู้ครองนครเวียงจันทน์ ขณะนั้นชื่อ พระเจ้าสิริบุญสาร กลุ่มคนที่อพยพมานั้น นำโดย ท้าวโสมพะมิตรและอุปฮาดเมืองแสนม้องโปง และเมืองแสนหน้าง้ำ แล้วได้รวบรวมไพร่พลข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งบ้านเรือนครั้งแรกอยู่ที่บริเวณลุ่มน้ำก่ำแถบบ้านพรรณา (เขตอำเภอพรรณานิคม จ.สกลนคร) อยู่ได้ไม่นานพระเจ้าสิริบุญสาร ได้ยกทัพเข้ามาโจมตีจึงทำให้แตกเป็น 2 สาย สายแรกเจ้าเมืองแสนหน้าง้ำ เป็นหัวหน้า อพยพไปทางทิศตะวันออกสมทบกับพระวอ หลบหนีไปจนถึงนครจำปาศักดิ์ จึงขอพึ่งบารมีเจ้าผู้ครองนครจำปาศักดิ์ และตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ดอนค้อนกอง ต่อมาเรียกว่า "ค่ายบ้านดอนคู่บ้านแก" พ.ศ 2321 พระเจ้าสิริบุญสารทราบข่าวจึงได้ให้เพี้ยสรรคสุโภย ยกกองทัพมาปราบ การรบครั้งนั้นทำให้พระวอสิ้นชีวิตในสนามรบ ผู้คนที่เหลือจึงอพยพไปอยู่ในเกาะกลางลำแม่น้ำมูล ชื่อว่า "ดอนมดแดง" (เขตจังหวัดอุบลราชธานี) ส่วนสายที่สองนั้น ท้าวโสมพะมิตรเป็นหัวหน้า ได้อพยพข้ามเทือกเขาภูพานลงมาทางใต้และตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านกลางหมื่น ต่อมาผู้คนเริ่มมีปริมาณมากขึ้น ท้าวโสมพะมิตรจึงได้ให้ท้าวตรัยและคณะ ออกสำรวจและหาแหล่งที่อยู่ใหม่อันเหมาะสมกับการดำรงอยู่ของพลเมือง ซึ่งท้าวตรัยได้ใช้เวลาประมาณปีเศษจึงสามารถหาทำเลที่เหมาะสมได้ คือบริเวณลำน้ำปาว ซึ่งเห็นว่าบริเวณนี้เป็นแก่งสำโรงดงสงเปลือยนั้น มีดินน้ำที่อุดมสมบูรณ์ จึงได้อพยพผู้คนมาตั้งบ้านเรือนพร้อมกับตั้งศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ต่อมา พ.ศ 2336ท้าวโสมพะมิตรได้นำเครื่องบรรณาการ คือ กาน้ำสัมฤทธิ์ เพื่อขอสวามิภักดิ์ต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่1) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ท่านจึงได้โปรดให้ตั้งบ้านแก่งสำโรงขึ้นเป็นเมือง "กาฬสินธุ์" และแต่งตั้งท้าวโสมพะมิตรเป็นเจ้าเมืองทรงพระนามว่า "พระยาชัยสุนทร" และ พ.ศ 2437 ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบบ เทศาภิบาล มี มณฑล จังหวัด อำเภอ ตำบล เมืองกาฬสินธุ์ จึงได้ถูกลดเมืองเป็นอำเภอ ได้ชื่อว่า อำเภออุทัยกาฬสินธุ์ ขึ้นตรงกับจังหวัดร้อยเอ็ด จากนั้นได้ยกฐานะจากอำเภออุทัยกาฬสินธุ์เป็น จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2456 โดยมีอำนาจปกครองครอบคลุม 5 อำเภอคือ อำเภออุทัยกาฬสินธุ์ อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอกมลาไสย อำเภอยางตลาด โดยให้ขึ้นต่อมณฑลร้อยเอ็ด ต่อมาเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2474 จังหวัดกาฬสินธุ์ถูกลดการปกครองเป็นอำเภอ ขึ้นกับจังหวัดมหาสารคาม และ ยกให้เป็นจังหวัดกาฬสินธุ์อีกครั้งเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2490 จนถึงปัจจุบัน.

สภาพทั่วไป

จังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างจากเมืองหลวง คือ กรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ประมาณ 519 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 6,946.746 ตร.กม. หรือ ประมาณ 4,341,716 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.5 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดสกลนครและจังหวัดอุดรธานีโดยมีลำน้ำปาวและห้วยลำพันชาดเป็นแนวกั้นแบ่งเขต
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดมหาสารคาม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดสกลนครและจังหวัดมุกดาหาร โดยมีสันปันน้ำของเทือกเขาภูพานเป็นแนวแบ่งเขต
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดมหาสารคาม โดยมีลำน้ำชี เป็นเส้นแบ่งเขต และบางส่วนติดกับจังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่จังหวัดกาฬสินธุ์

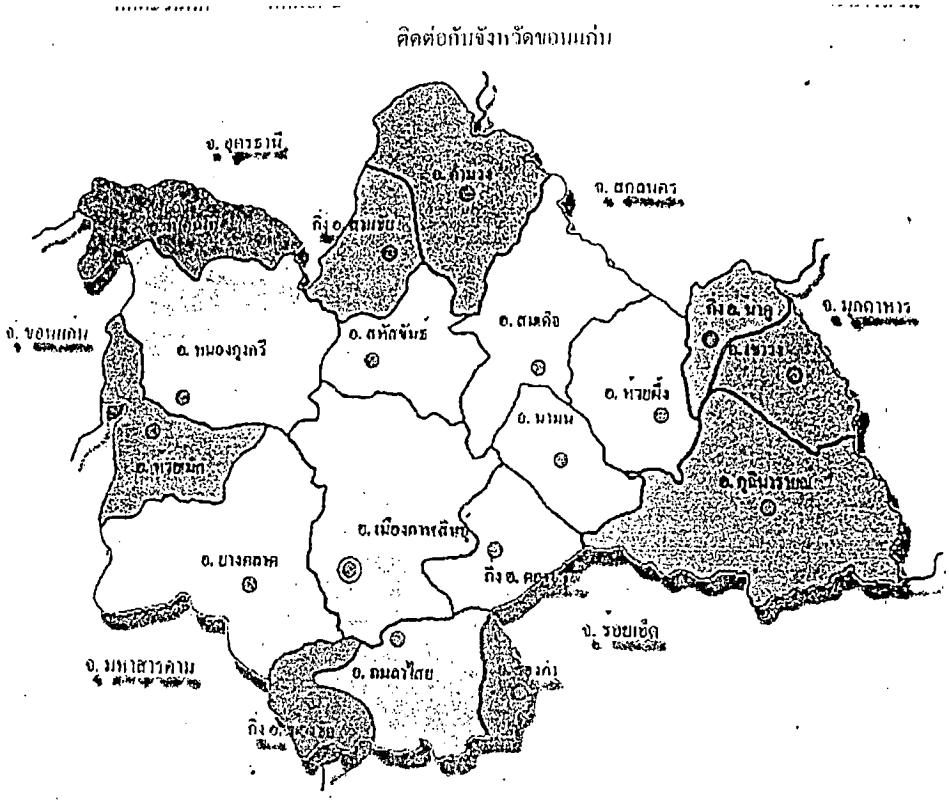

ภาพที่ 2 แสดงเส้นทางติดต่อคมนาคมจังหวัดกาฬสินธุ์

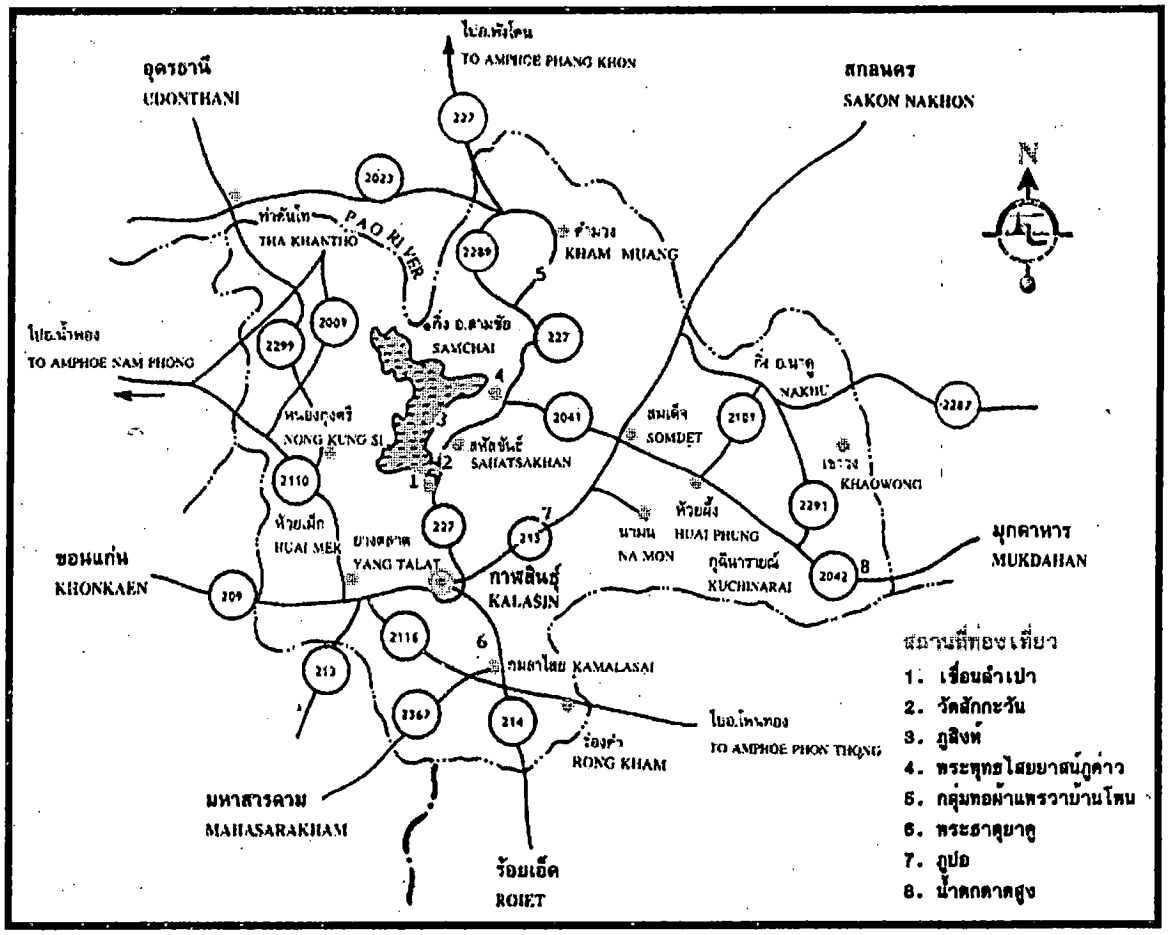

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงจนถึงที่ราบลุ่มมีน้ำขัง ดังนั้น จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงมีลักษณะของพื้นที่ สามารถแบ่งเป็น 5 ลักษณะดังนี้

1. พื้นที่ภูเขา ได้แก่ เทือกเขาภูพาน ซึ่งมีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 200-500 เมตร อยู่ทางทิศตะวันออกและทิศเหนือของจังหวัดเขตพื้นที่ อำเภอสมเด็จ, อำเภอเขาวง, อำเภอกุฉินารายณ์, อำเภอห้วยผึ้ง ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญได้แก่ ลำน้ำพาน, ลำพะยัง

2. พื้นที่ที่เป็นหุบเขา เป็นที่ราบบางแห่งและลูกคลื่นบางแห่งระหว่างหุบเขา สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 175-250 เมตร ลักษณะของพื้นที่นี้อยู่บริเวณ อำเภอเขาวง, อำเภอท่าคันโท, อำเภอสหัสขันธ์, ทิศเหนือของอำเภอยางตลาด, ทิศเหนือของอำเภอสมเด็จ และอำเภอห้วยผึ้งบางส่วน

3. พื้นที่เป็นลูกคลื่น สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 175-250 เมตร ลักษณะของพื้นที่นี้อยู่บริเวณ อำเภอท่าคันโท, อำเภอสหัสขันธ์, ทิศเหนือของอำเภอยางตลาด, ทิศเหนือของอำเภอสมเด็จ และอำเภอห้วยผึ้งบางส่วน

4. พื้นที่ค่อนข้างราบ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 150-170 เมตร อยู่ในบริเวณอำเภอเมือง, อำเภอยางตลาด, อำเภอสหัสขันธ์, อำเภอสมเด็จ,อำเภอกมลาไสย, อำเภอห้วยผึ้ง

5. พื้นที่ที่ราบลุ่มริมฝั่งน้ำ เป็นที่ราบริมฝั่งน้ำแม่น้ำชี ลำน้ำปาว ลำน้ำพาน มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 140-150 เมตร อยู่ในอำเภอกมลาไสย, อำเภอเมือง,อำเภอยางตลาด

ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากที่ตั้งจังหวัดอยู่ระหว่างเส้นละติจูดที่ 16-17 องศาเหนือ และลองติจูดที่ 103-104 องศาตะวันออก จึงทำให้อากาศในช่วงฤดูร้อน ร้อนมาก และในช่วงฤดูหนาว อากาศจะหนาวเย็นในพื้นที่หุบเขาและใกล้เทือกเขา และไม่หนาวมากในบริเวณพื้นที่ราบและที่ราบริมฝั่งน้ำ ส่วนฤดูฝนจะมีฝนตกชุกในเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม เฉลี่ยวัดได้ปริมาณน้ำฝน 1,218.5 มิลลิเมตรต่อปี

สภาพทางสังคม

ประชากร

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประชากรทั้งสิ้น 973,556 คน มีจำนวนครัวเรือน 236,316 ครัวเรือน แยกเป็น ประชากรชายจำนวน 485,384 คน คิดเป็นร้อยละ แยกเป็นหญิงจำนวน 488,172 คน คิดเป็นร้อยละ (ข้อมูลเมื่อเดือนเมษายน 2549จากฝ่ายจัดทำข้อมูลที่ทำการปกครองจังหวัดกาฬสินธุ์) ซึ่งประชากรในจังหวัดนั้นถือได้ว่ามีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ซึ่งนับได้และเป็นกลุ่มใหญ่ที่ถือว่าเป็นกลุ่มชนพื้นเมือง คือ กลุ่มคนลาวอีสานและกลุ่มคนภูไท (อาศัยอยู่ในอำเภอคำม่วง,อำเภอกุฉินารายณ์,อำเภอเขาวง,กิ่งอำเภอนาคู) ซึ่งแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกันออกไป (รายละเอียดอยู่ในบทรายงานการวิจัย)

การศึกษา

มีสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 1,097 แห่ง มีครู อาจารย์ ทั้งสิ้น 10,661 คน มีนักเรียนนักศึกษา ประมาณ 216,820 คน ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วนระหว่างครูต่อนักศึกษา เป็น 1:20 คน และมีการจัดการศึกษาออกเป็น 2 ระบบดังนี้

- การศึกษาในระบบ มีสถานศึกษาทั้งหมด 770 แห่ง ซึ่งแบ่งเป็นระดับการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และสายวิชาชีพ (วิทยาลัยเทคนิค, พาณิชยการ)ทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชน ซึ่งมีบุคลากรครูจำนวน 10,018 คน, มีนักเรียนทั้งสิ้น 189,175 คน
- การศึกษานอกระบบ มีสถานศึกษา 321 แห่ง บุคลากรครู 643 คน นักเรียนจำนวน 27,641 คน

การศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีพุทธศาสนิกชน จำนวน 988,714 คน, รองลงมาคือ คริสต์ศาสนา จำนวน 1,630 คน และศาสนาอิสลาม จำนวน 407 คน ซึ่งมีมัสยิด 1 แห่ง ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ยังถือประเพณีวัฒนธรรมดั่งเดิมของคนอีสาน เช่น ฮีตสิบสองคองสิบสี่ แต่ปัจจุบันคนรุ่นหลังไม่ค่อยจะมีความเข้าใจความหมายของประเพณีอย่างชัดเจน ซึ่งอนาคตข้างหน้าอาจจะมีปัญหาด้านการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมต่อไป

การสาธารณสุข

โดยภาพในอดีตคนจังหวัดกาฬสินธุ์ในยามเจ็บป่วยจะอาศัยหมอพื้นบ้าน ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านจะมีหมอที่ทำหน้าที่รักษาโรคที่แตกต่างกันไป และไม่ได้อาศัยวิทยาการหรือเครื่องมือในการรักษา นอกจากยาสมุนไพรและคาถาอาคม ที่เชื่อว่าเป็นการเคารพนับถือและทำให้การรักษามีความน่าเชื่อถือมากขึ้น แต่ปัจจุบันเมื่อการพัฒนามีมากขึ้น การแพทย์สมัยใหม่เริ่มเข้ามาจึงทำให้ความรู้ด้านสมุนไพรเริ่มหดหาย และมีโรงพยาบาลพร้อมทั้งสถานีอนามัย ครบทุกอำเภอและตำบล ซึ่งทำให้การรักษาสะดวกมากขึ้น พร้อมทั้งปัจจุบันโรคที่เกิดขึ้นไม่สามารถที่จะรักษาด้วยวิธีดั้งเดิมได้อีก เช่น โรคเบาหวาน โรคมะเร็ง และการเจ็บป่วยที่ไม่ได้เกิดจากโรค เช่น อุบัติเหตุ ดังได้มีการจัดลำดับความสำคัญของสาเหตุการเสียชีวิตของประชากรในจังหวัดกาฬสินธุ์ดังนี้

อันดับหนึ่ง	เนื้องอก
อันดับสอง	สาเหตุเสียชีวิตภายนอกของการป่วยและการตาย (อุบัติเหตุ)
อันดับสาม	ระบบไหลเวียนโรคหิต

การปกครอง

แบ่งการปกครองออกเป็น 14 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ 135 ตำบล 1,556 หมู่บ้าน 227,378 ครัวเรือน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดกาฬสินธุ์

ที่	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	พท.ตร.กม.	ประชากร			จำนวนครัวเรือน
					ชาย	หญิง	รวม	
1	เมือง	16	181	691.24	71,709	75,306	147,015	35,432
2	ยางตลาด	15	206	621.084	64,278	65,172	129,450	30,823
3	กมลาไสย	8	111	317.329	35,556	36,079	71,635	15,828
4	สหัสขันธ์	8	85	316.402	20,839	20,810	41,649	9,575
5	กุฉินารายณ์	12	143	739.247	54,342	54,408	108,750	23,979
6	ท่าคันโท	6	59	393.549	18,855	18,600	37,455	8,462
7	สมเด็จ	8	91	454.095	30,814	31,311	62,152	14,267
8	เขาวง	6	62	205.105	18,031	18,284	36,315	9,876
9	ห้วยเม็ก	9	81	291.011	25,103	25,096	50,199	11,533
10	คำม่วง	6	70	621.005	24,076	23,593	47,669	10,735
11	ร่องคำ	3	40	82.137	8,100	8,243	16,343	3,591
12	หนองกุงศรี	9	111	626.944	33,392	32,906	66,298	15,502
13	นามน	5	66	245.329	18,820	18,601	37,421	8,061
14	ห้วยผึ้ง	4	52	256.832	15,761	15,760	31,521	6,817
15	สามชัย	4	47	550.853	12,767	12,345	25,112	5,789
16	นาคู	5	55	203.092	15,718	15,912	31,603	7,432
17	ดอนจาน	5	48	194.961	12,634	12,412	25,046	5,520
18	ฆ้องชัย	5	48	136.247	13,384	13,515	26,899	5,915
รวม	18	135	1,556	6,946.746	494,179	498,353	992,532	230,143

ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดกาฬสินธุ์ (เดือนกันยายน 2547)

การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 23 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 126 แห่ง

สภาพเศรษฐกิจ

รายได้โดยส่วนใหญ่ของประชากรมาจากภาคการค้า เป็นอันดับหนึ่งคิดเป็นร้อยละ 29.20 รองมาเป็นภาคเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 20.18 และภาคการผลิตอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 14.23 ซึ่งสวนทางกับอาชีพหลักของประชากรโดยส่วนใหญ่ที่มีอาชีพหลักด้านการเกษตร จึงทำให้เห็นว่ารายได้ส่วนใหญ่ของประชาชนมาจากภาคการเกษตร ที่มีค่าเฉลี่ยของรายได้ต่ำ จึงทำให้เห็นว่าราคาของผลผลิตมีราคาต่ำไปด้วยเช่นกัน

- การเกษตร จังหวัดกาฬสินธุ์มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งสิ้น 2,883,656 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 66 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด แบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นพื้นที่ทำนา จำนวน 1,626,103 ไร่, ทำไร่ จำนวน 842,179 ไร่, ไม้ผลไม้ยืนต้นจำนวน 93,820 ไร่, ปลูกพืชผักจำนวน 12,749 ไร่, ไม้ดอกไม้ประดับ จำนวน 13,016 ไร่ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ทำการเกษตรอื่นๆจำนวน 295,789 ไร่ ผลผลิตการเกษตรที่สำคัญได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ถั่วลิสง เป็นต้น

- การปศุสัตว์ ส่วนใหญ่เป็นเลี้ยงเพื่อจำหน่าย โดยจะเลี้ยงเป็นฟาร์มขนาดเล็ก ซึ่งการค้าโดยส่วนใหญ่จะเป็นการค้าขายในตลาดท้องถิ่น เช่น ตลาดนัดโค-กระบือ เป็นต้น แต่สัตว์ปีกลดลงเนื่องจากได้รับผลกระทบจากไข้หวัดนกระบาดในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์เช่นกัน

- การประมง การทำการประมงส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงในบ่อและการเลี้ยงในกระชัง โดยเฉพาะในเขตเขื่อนลำปาว เช่น ปลานิล ปลาทับทิมและกุ้งก้ามกราม

ทรัพยากรธรรมชาติ

- ทรัพยากรป่าไม้ มีพื้นที่ทั้งหมด 4,341,716 ไร่ มีพื้นที่ป่าไม้ 1,144,572 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 26.36ของพื้นที่ทั้งหมด ดังตารางแสดงพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้

ตารางที่ 2 แสดงพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้จังหวัดกาฬสินธุ์

ที่	ชื่อป่าสงวนแห่งชาติ	เนื้อที่ทั้งหมด(ไร่)	ป่าอนุรักษ์(ไร่)	มอบให้ส.ป.ก (ไร่)
1	ดงระแนง	69,375	48,774.75	20,600.25
2	ป่าดงแม่แผด	119,375	36,850.25	82,524.75
3	ป่าดงบังอี่ แปลง1	12,031	6,620	5,411
4	ป่าดงหมู	-	-	-

นโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดกาฬสินธุ์

จังหวัดกาฬสินธุ์ จัดว่าเป็นจังหวัดที่นำร่องการพัฒนาตามนโยบายการบริหารจัดการแบบผู้ว่าฯ CEO ที่รองรับนโยบายจากรัฐบาลในด้านต่างๆ ซึ่งมีการวางแผนดังนี้

แผนยุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ 2547 – 2550

วิสัยทัศน์ (VISION) "มุ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารคุณภาพ ปลอดภัยชั้นนำของอีสาน ภายในปี 2550 ด้วยการทำการเกษตรที่ดีการเป็นเมืองน่าอยู่และการเป็นเมืองเรียนรู้"

พันธกิจ (MISSION)

- ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาแบบยั่งยืน
- สร้างขีดความสามารถในการสร้างความได้เปรียบเชิงปรับตัวเอง
- ส่งเสริมการพัฒนาเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร
- ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้และการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน
- มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา
- "สังคมพอดี เศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรมพอเหมาะและสิ่งแวดล้อมพองาม"

การวางตำแหน่ง

- เป็นครัวของอีสาน
- เป็นเมืองหลวงเห็ดแห่งอีสาน
- เป็นแหล่งข้าวเขาวงที่ลือชื่อของประเทศ
- เป็นแหล่งแพรวา-ราชินีแห่งไหมของประเทศ

เป้าประสงค์

- ประเทศชาติมั่นคง
- ประชาชนมั่งคั่ง
- บนพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์

- การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร
- การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

- การพัฒนาการท่องเที่ยว
- การพัฒนาธุรกิจการค้า

กลยุทธตามประเด็นยุทธศาสตร์

กลยุทธที่ 1 ตามประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรม

1.1 ส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์และการปฏิบัติการเกษตรที่ดีและเหมาะสม

1.2 ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

กลยุทธที่ 2 ตามประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ส่งเสริมการวิจัย พัฒนาและออกแบบ

2.2 เสริมสร้างให้เมืองน่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็งครอบครัวอบอุ่น มีศิลปะวัฒนธรรมดีงาม

กลยุทธที่ 3 ตามประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว

3.1 พัฒนาการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงและครบวงจรกับกลุ่มจังหวัด

3.2 พัฒนาพิพิธภัณฑ์ อุทยาน และแหล่งท่องเที่ยงเก่าและใหม่ให้หลากหลาย

กลยุทธที่ 4 ตามประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจการค้า

4.1 สร้างผู้ประกอบการใหม่ส่งเสริมผู้ประกอบการเก่า

4.2 เชื่อมโยงการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอินโดจีนและอื่นๆ

แผนงานและโครงการ

1. แผนพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อมีงานทำแก้ไขปัญหาความยากจน
2. โครงการเสริมสร้างความแข็งแรงเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน
3. โครงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ตำบลจังหวัดกาฬสินธุ์
4. โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมการกลั่นน้ำมันหอมระเหย
5. โครงการติดตามและประเมินผล แผนงาน/โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด/จังหวัด

6.โครงการส่งเสริมสนับสนุนการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน

7.แผนพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาสู่การเยนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนชาวจังหวัดกาฬสินธุ์

8.แผนเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาหมู่บ้าน โดยพลังประชาชนด้วยกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

9.แผนพัฒนาเมืองอุทยานโลกไดโนเสาร์ (ทำแผนภูกุ้มข้าว)

10.โครงการผลิตข้าวหอมมะลิชุมชน

11.แผนไร่นาสวนผสมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

12.โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเศรษฐกิจสู่อุตสาหกรรมเกษตร(ปาล์มน้ำมัน)

13.แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

14.โครงการกาฬสินธุ์อยู่เย็นเป็นสุข

15.โครงการเยาวชนร่วมใจ สร้างวินัยจราจร

2. สถานการณ์สหกรณ์ กลุ่ม องค์กรในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

สถานการณ์กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์นั้น สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มองค์กรที่จดทะเบียนเป็นสหกรณ์และกลุ่มที่ไม่ได้จดทะเบียน ซึ่งเป็นองค์กรหรือกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกัน ดังมีรายละเอียดดังนี้

1.1 <u>สหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรที่จดทะเบียน</u> ในจังหวัดกาฬสินธุ์มีสหกรณ์ที่จดทะเบียนทั้งหมด 21 สหกรณ์ ซึ่งมีกลุ่ม/องค์กรต่างๆที่จดทะเบียนและเป็นสมาชิกร่วมกับสหกรณ์ประมาณ 101 กลุ่ม ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มสตรีสหกรณ์ 95 กลุ่ม , กลุ่มเครดิตยูเนียน 1 กลุ่ม, กลุ่มออมทรัพย์ 4 กลุ่ม,กลุ่มเกษตร 1 กลุ่ม กลุ่มเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกกลุ่ม และสหกรณ์เข้ามาส่งเสริมอีกครั้งหนึ่งในรูปของการ ส่งเสริมความรู้ด้านการผลิตและงบประมาณพร้อมทั้งส่งเสริมการตลาด ให้กับกลุ่มและสร้างโอกาสให้กับกลุ่มได้ประสานงานกับกลุ่มอื่นๆ เช่นกลุ่ม OTOP 170 กลุ่มเป็นต้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่อยู่ภายใต้สหกรณ์ในช่วงหลังปี พ.ศ 2544 ซึ่งเป็นปีนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์กลุ่มต่างๆก็เกิดขึ้นอย่างมากมาย ทำให้การหนุนช่วยของสหกรณ์เหล่านี้เป็นไปได้ไม่ทั่วถึง บางกลุ่มไปอยู่ในกลุ่ม OTOP บางกลุ่มคาบเกี่ยวเป็นลักษณะซ้อนทับกันของกลุ่มสังกัด โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพซึ่งเป็นปัญหาในเรื่องของการจัดเก็บข้อมูลเช่นกัน อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่อยู่ภายใต้มีกระบวนการและบทบาทในการช่วยเหลือที่เด่นชัดจะยกตัวอย่าง กลุ่มเครดิตยูเนียนบ้านหนองห้าง อ.กุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็น กลุ่มธุรกรรมการเงินที่เข้มแข็ง

- สหกรณ์เครดิตยูเนียนหนองห้างเริ่มก่อตั้งเมื่อ 2520 สมาชิกเริ่มต้น 10คน กิจกรรมเป็นการออมทรัพย์ เมื่อองค์กรใหญ่ขึ้นมีทุนมากขึ้น จึงได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์เมื่อปี 2527 ลักษณะขององค์กรจึงขยายมากขึ้น นอกจากจะออมทรัพย์แล้วยังปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกไปดำเนินกิจกรรมในครอบครัวตนเอง เป้าหมายของเครดิตยูเนียน คือ การจัดระบบสวัสดิการชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการเสียชีวิต ฌาปนกิจศพ ค่ารักษาพยาบาล อุบัติเหตุต่างๆ ปัจจุบันได้เริ่มทำงานในบางส่วน นอกจากนั้นยังขยายให้เงินกู้แก่กลุ่มอาชีพต่างๆ สหกรณ์มีเครือข่ายทั่วประเทศ ดังแสดงในแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 3 แสดงลักษณะการทำงานของสหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านหนองห้าง

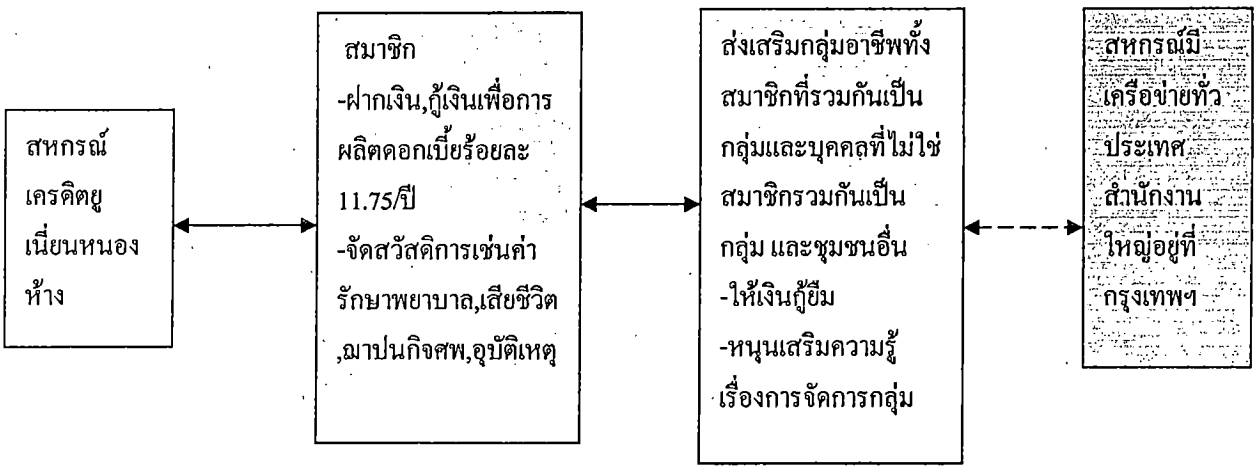

1.2. <u>สหกรณ์ภาคประชาชนที่ไม่จดทะเบียนในพื้นที่</u> สหกรณ์ภาคประชาชนในพื้นที่มีทั้งหมด 158 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มอาชีพ 150 กลุ่ม, กลุ่มอนุรักษ์ป่า 2 กลุ่ม, กลุ่มธุรกิจชุมชน (โรงสีข้าว) 4 กลุ่ม, กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือก 1 กลุ่ม, เครือข่ายหมอพื้นบ้าน ซึ่งแต่ละกลุ่มเกิดจากการจัดตั้งของเจ้าหน้าที่เกษตรหรือพัฒนาชุมชน บางส่วนเกิดจากการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชน ดำเนินงานในรูปแบบต่างๆกันขึ้นอยู่กับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า องค์กรภาคประชาชนไม่ได้มุ่งหมายที่การจัดตั้งกลุ่มเพื่อรายได้แต่เพียงด้านเดียว ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อการฟื้นฟูระบบการผลิตเช่น เกษตรกรรมทางเลือก หรือฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรท้องถิ่น รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือองค์ความรู้ด้านการรักษา ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นองค์กรที่บูรณาการด้านองค์ความรู้ท้องถิ่นและวิถีชีวิตความเป็นภายใต้สภาวะการของการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน ดังนั้นสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรในหมู่บ้าน มีลักษณะของความต้องการใกล้เคียงกัน ซึ่งอาศัยรูปแบบการจัดการที่คิดขึ้นตามความเหมาะสมของกลุ่มสมาชิก อย่างไรก็ตาม บางกลุ่มยังมีปัญหาความขัดแย้งในการบริหารจัดการ บางกลุ่มบริหารจัดการได้ดี และสามารถที่จะขยายกิจกรรมไปได้ กลายเป็นธุรกิจชุมชน ฉะนั้นรูปแบบการจัดการกลุ่มจึงค่อนข้างแตกต่างกันตามวาระและการก่อเกิดของกลุ่ม/องค์กรดังนี้

ก. กลุ่มที่จัดตั้งโดยเจ้าหน้าที่เกษตรและพัฒนาชุมชน จะมุ่งเน้นที่การส่งเสริมรายได้ และกองทุนต่างๆ เช่น ออมทรัพย์,กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ,กลุ่มอาชีพ เป็นต้น จุดอ่อนของกลุ่มนี้อยู่ที่ว่า *เป็นการจัดตั้งกลุ่มตามนโยบายเมื่อสร้างกระบวนกลุ่มเรียบร้อยแล้ว* มักจะดำเนินงานเองโดยมีเจ้าหน้าที่ติดตามผลอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งทำให้กลุ่มยังขาดการหนุนเสริมเกี่ยวกับวิทยาการต่างๆ อันเป็นทักษะสำคัญในการพัฒนากลุ่มให้ยั่งยืนต่อไป ดังนั้นการบริหารจัดการจึงขึ้นอยู่กับกลุ่มจะบริหารกันเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ถ้ากลุ่มเข้มแข็งสมาชิกกลุ่มสนใจ กลุ่มจะสามารถ

ดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างต่อเนื่อง แต่ถ้ากลุ่มไหนไม่ได้สนใจจัดตั้งขึ้นตามเจ้าหน้าที่หรือรองรับงบประมาณก็จะล้มและสลายกลุ่มไปในที่สุด แต่จะมีจุดเด่นคือ ได้รับการยอมรับจากหน่วยราชการพร้อมทั้งได้รับการส่งเสริมต่อเนื่องถ้ากลุ่มไหนสามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง

ข. กลุ่มที่จัดตั้งหรือก่อเกิดร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน จะมุ่งเน้นที่การฟื้นฟูระบบการพึ่งตนเอง เช่น ระบบการเกษตรทางเลือก ทรัพยากร องค์ความรู้ท้องถิ่น โดยอาศัยการฟื้นฟูภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมเชื่อมประสานกับองค์ความรู้สมัยใหม่ จุดเด่น ของกลุ่มค่อนข้างชัดเจนในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม การวิเคราะห์แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน มีการหนุนเสริมเรื่องวิทยาการต่างๆ ที่มุ่งเน้นเรื่องการพึ่งตนเอง จุดด้อย ยังขาดการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ และระบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบ จึงทำให้เกิดความขัดแย้งและขาดการตรวจสอบ

ค. กลุ่มที่เกิดขึ้นจากการประสบปัญหาด้วยตนเอง เช่น การถูกขูดรีดจากนายทุน จึงรวมกลุ่มกันแก้ไขปัญหา กลุ่มนี้มุ่งเน้นที่การลดปัญหาการกดขี่และการมีรายได้ที่เป็นธรรม มีระบบการจัดการผลผลิตแบบครบวงจร คือ ผลิตเอง จำหน่าย และแปรรูปผลิตภัณฑ์ ส่งจำหน่ายทั่วจังหวัด เช่น กลุ่มอาชีพถั่วลิสง อำเภอห้วยผึ้ง, กลุ่มเกษตรกรทำนาเขาพระนอน อำเภอยางตลาด กลุ่มนี้มีสมาชิกที่แน่นอน มีระบบการจัดการภายในกลุ่มตนเอง นอกจากนั้นยังสร้างเครือข่ายร่วมกับกลุ่มอื่นๆ อีกทั้งมีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น กลุ่มโรงสีข้าวประสานความร่วมมือกับบริษัทเอกชนทำสัญญาขายข้าว และยังมีเครือข่ายนอกจังหวัดอีก 12 จังหวัดทั่วภาคอีสานเป็นต้น จุดเด่นของกลุ่มนี้คือ ด้านการบริหารจัดการที่ดี มีความเข้มแข็ง ตัดสินใจได้เอง ทำงานเร็วขึ้น จุดด้อย ค่อนข้างแข็งตัวและส่วนใหญ่เป็นเรื่องของผลประโยชน์ร่วม และมักเป็นกลุ่มที่ดำเนินธุรกิจมากกว่า

3. สถานการณ์การเชื่อมโยงเครือข่าย

ระหว่างกลุ่มที่จดทะเบียนกับกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ยังไม่เด่นชัดในการเชื่อมโยงกลุ่ม ซึ่งการสร้างเครือข่ายจะเกิดขึ้นเฉพาะเครือข่ายของตนเอง เช่น กลุ่มการเงินจะเกิดเครือข่ายของกลุ่มการเงินซึ่งเชื่อมกับกลุ่มอาชีพ กลุ่มOTOPบางกลุ่ม โดยการเชื่อมเครือข่ายส่วนใหญ่เป็นลักษณะเครือข่ายทางธุรกิจคือ นำเงินกลุ่มออมทรัพย์มาลงทุนการผลิต และกลุ่มผู้ผลิตมีเครือข่ายการตลาดร่วมกันเช่น กลุ่ม OTOPและ กลุ่มอาชีพอำเภอห้วยผึ้ง กลุ่มธุรกิจชุมชนจะเกิดเฉพาะกลุ่มธุรกิจประเภทนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตาม สามารถที่จะบอกระดับของการสร้างเครือข่ายได้ดังนี้

แผนภาพที่ 4 แสดงระดับเครือข่ายในแต่ละกลุ่มงาน

กลุ่มการเงินและกลุ่มอาชีพ

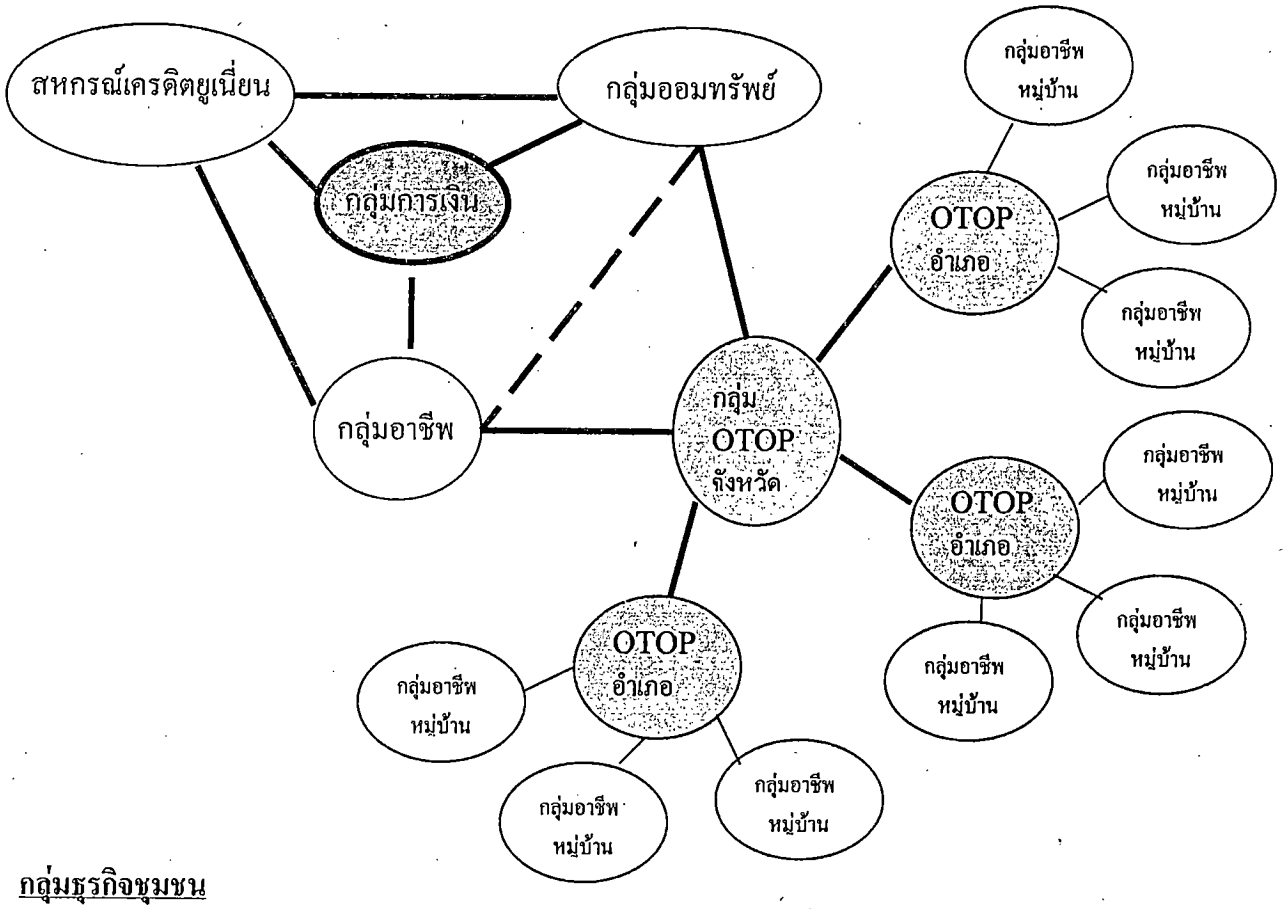

กลุ่มธุรกิจชุมชน

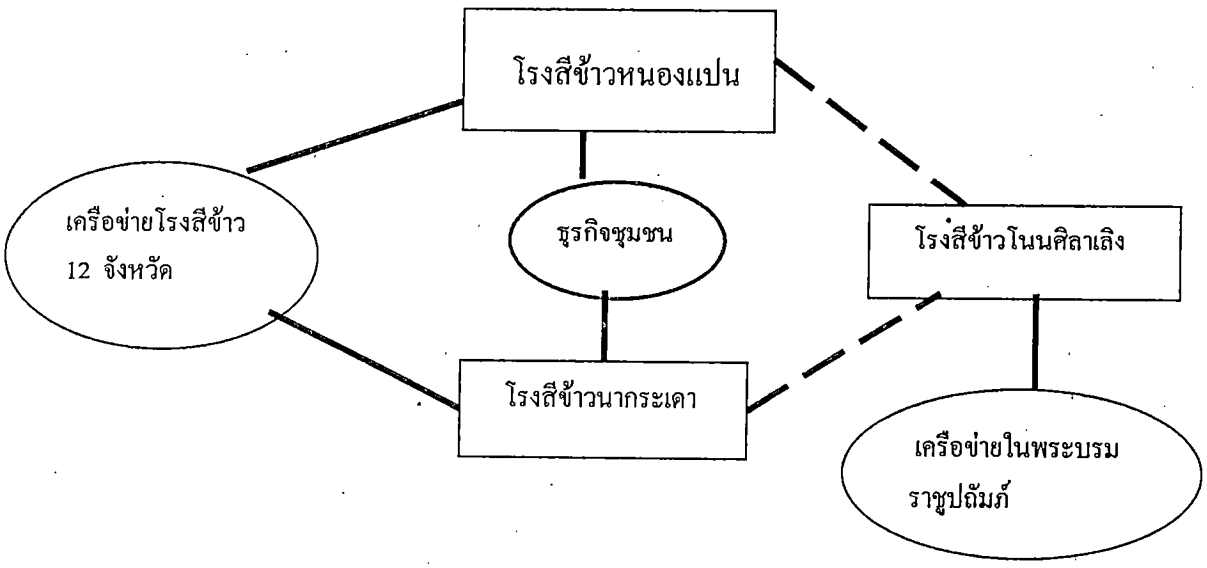

กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือก

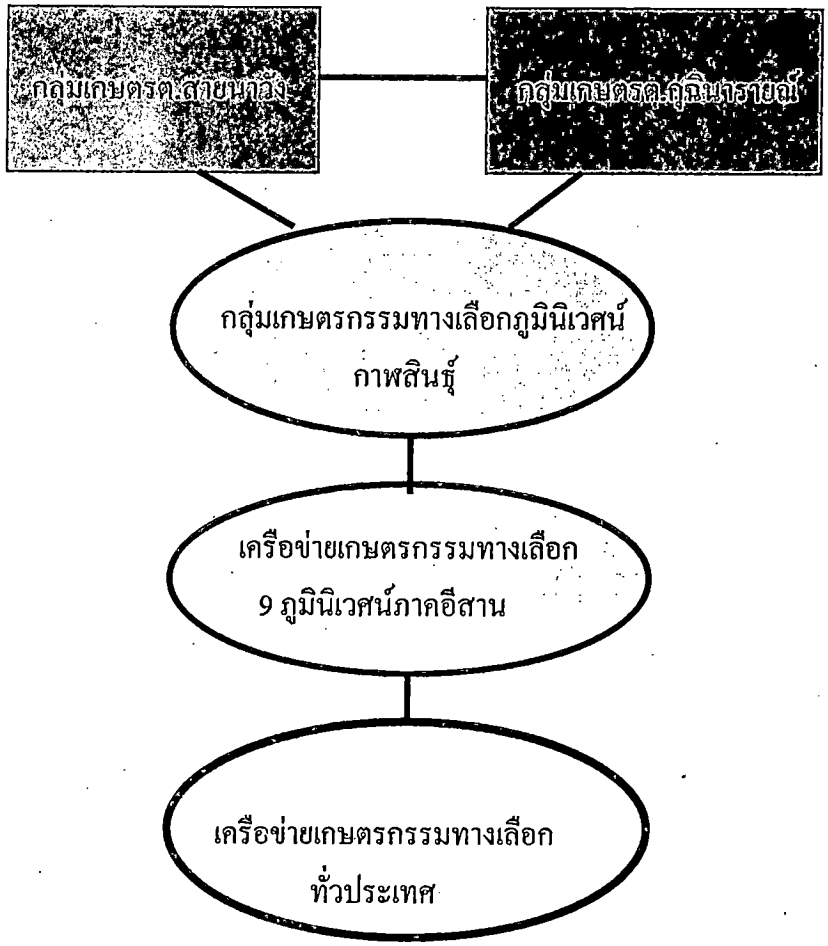

กลุ่มอนุรักษ์ป่า

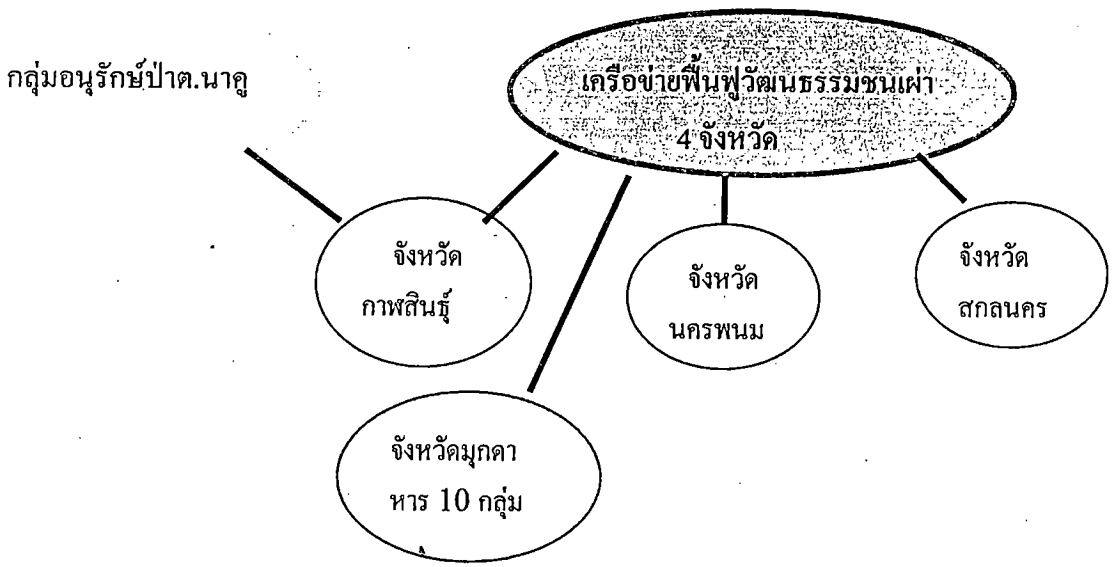

บทที่ 2

บทสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

สถานการณ์ทะเบียนคนจน

จังหวัดกาฬสินธุ์มีประชากรทั้งหมด จำนวน 992,532 คน แยกเป็นชาย 494,179 คน หญิง 498,353คน จำนวนครัวเรือน 222,766 ครัวเรือน (ณ เดือนกันยายน 2547) จากที่รัฐบาลมีนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยให้ประชาชนขึ้นทะเบียน ผลปรากฏว่า มีผู้มาขึ้นทะเบียนคนจน จำนวน 179,618 คน คิดเป็นร้อยละ 18.13 ของจำนวนประชากรจังหวัด สามารถที่จะลำดับความสำคัญของประเภทปัญหาได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 3 จำนวนและสัดส่วน ผู้มาจดทะเบียนจำแนกรายอำเภอ

ที่	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนคนลงทะเบียนทั้งหมด ราย	ร้อยละของคนลงทะเบียนทั้งหมด ต่อประชากรทั้งจังหวัด
1	ยางตลาด	25,463	14.18
2	เมืองกาฬสินธุ์	20,256	11.28
3	กุฉินารายณ์	15,768	8.78
4	กมลาไสย	14,467	8.05
5	หนองกุงศรี	11,475	6.39
6	สมเด็จ	11,111	6.19
7	ห้วยเม็ก	8,859	4.93
8	คำม่วง	8,372	4.66
9	เขาวง	8,199	4.56
10	สหัสขันธ์	7,644	4.26
11	นามน	7,280	4.05
12	ท่าคันโท	7,118	3.96
13	กิ่งอ.นาคู	6,939	3.86
14	กิ่งอ.ดอนจาน	6,323	3.52
15	ห้วยผึ้ง	6,040	3.36
16	กิ่งอ.ฆ้องชัย	5,563	3.10
17	กิ่งอ.สามชัย	4,810	2.68
18	ร่องคำ	3,931	2.19
รวมทั้งสิ้น		**179,618**	**100.00**

ที่มา: โครงการวิจัยนำร่องบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน,2548

ตารางที่ 4 แสดงลำดับความสำคัญของประเภทปัญหา

ลำดับ	ปัญหา	จำนวนผู้จดทะเบียน	ร้อยละของจำนวนปัญหา
1	ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน	140,905	48.99
2	ปัญหาที่ดินทำกิน	96,672	33.61
3	ปัญหาคนจนไม่มีที่อยู่อาศัย	25,227	8.77
4	ปัญหาอื่น ๆ	14,267	4.96
5	ปัญหานร.นศ.ที่ต้องการทำงาน	8,193	2.85
6	ปัญหาถูกหลอกลวง	2,136	0.73
7	ปัญหาคนเร่ร่อน	153	0.05
8	ปัญหาประกอบอาชีพผิดกฎหมาย	132	0.04
รวมทุกปัญหา		287,685	100

*** หมายเหตุผู้ลงทะเบียน 1 คนอาจมีหลายปัญหา**

สรุปได้ว่า จากตารางพบว่า ประชาชนโดยส่วนใหญ่ได้จดทะเบียนมีปัญหาร่วมกัน 7 ปัญหาหลัก ซึ่งปัญหาที่คนจดทะเบียนมากที่สุดคือ ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน มีจำนวน 140,905 ปัญหา คิดเป็นร้อยละ 48.99 ของผู้มาขึ้นทะเบียน รองลงมาคือปัญหาที่ดินทำกิน จำนวน 96,672ปัญหา คิดเป็นร้อยละ 33.61 และปัญหาที่ขึ้นทะเบียนน้อยที่สุดคือปัญหาประกอบอาชีพผิดกฎหมาย จำนวน 132ปัญหา คิดเป็นร้อยละ 0.04 จากการรายงานผลการจดทะเบียนเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2548 ยังพบว่า ผู้ที่มาจดทะเบียนนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทแรกประชาชนที่ยากจนจริง และ ประเภทที่สอง ประชาชนที่แอบแฝง (อยากรวย) ดังนั้น ทำให้เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ต้องชี้แจงให้ประชาชนในพื้นที่ทราบถึงเงื่อนไขของผู้จดทะเบียนที่ต้องการให้รัฐบาลช่วยแก้ไขควรเป็นอย่างไร จึงทำให้ประชาชนบางส่วนถอดการจดทะเบียน

สมาชิกที่ขึ้นทะเบียนคนจนในกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัย

สำหรับประชาชนที่เป็นสมาชิก กลุ่มสหกรณ์ในพื้นที่วิจัยนั้น จากการเก็บข้อมูลกลุ่ม/องค์กรสหกรณ์จังหวัดกาฬสินธุ์จำนวน 51 กลุ่มในพื้นที่ 5 อำเภอ คืออำเภอกุฉินารายณ์ กิ่งอำเภอนาคู อำเภอยางตลาด อำเภอกมลาไสย อำเภอห้วยผึ้ง พบว่า สมาชิกทั้งหมดจำนวน 6,205 คน มีผู้ไปจดทะเบียนคนจดจำนวน 2,805 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 45 ของสมาชิกทั้งหมด

2. การจัดองค์กร มีคณะทำงาน 4 คณะ ประกอบด้วย

1. ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ (ศตจ.กส.)

2. คณะทำงานแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการและมีคณะอนุกรรมการ 7 คณะตามประเภทการขึ้นทะเบียนความยากจนและมีส่วนราชการระดับจังหวัดเป็นประธานและเลขาคณะทำงาน

3. คณะทำงานส่งเสริมอาชีพ และการมีงานทำ

4 . คาราวานแก้จนจังหวัดกาฬสินธุ์

<u>ระดับอำเภอจัดตั้งองค์กร</u> ดังนี้

1. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนอำเภอ (ศตจ.อ./กิ่ง อ.)มีนายอำเภอปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็น ผู้อำนวยการ ปลัดอำเภอ เป็นเลขานุการ

2 คณะทำงานแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคนจน

3 คณะเจรจาหนี้อำเภอ /กิ่งอำเภอ

4. คาราวานแก้จนอำเภอ/กิ่งอำเภอ และชุดปฏิบัติการแก้จนทุกตำบล

3 ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ

การแก้ไขปัญหาภาพรวมยังทำได้น้อย คิดเป็นร้อยละ 21.18 เมื่อเทียบกับความต้องการและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยปัญหาส่วนใหญ่ที่แก้ไขได้นั้น เป็นปัญหาที่เร่งด่วนเช่น ปัญหาหนี้สิน ปัญหาที่ดินทำกินและ ปัญหาไม่มีที่อยู่อาศัย ทำได้คิดเป็นร้อยละ27.68, 5.73 และ3.02 ตามลำดับ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญอันเนื่องจากมีประชาชนจำนวนมากขึ้นทะเบียน นอกจากนั้นยังมีปัจจัยเกี่ยวข้องเช่น กฎหมายที่ดิน เป็นต้น ซึ่งสามารถรายงานผลการแก้ไขปัญหาได้ดังนี้

ปัญหาที่ทำกิน มีโครงการสำรวจจำนวนและประเภทที่ดินที่จะนำมาช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน ได้จำนวน **59,585** ไร่ แต่ความต้องการของผู้เดือดร้อนมีถึง **1,019,558** ไร่ โดยความเข้าใจของประชาชนเข้าใจว่า ถ้ามีที่ดินมากจะทำให้ปลูกพืชได้มากและจะแก้จนได้ ในขณะที่ที่ดินมีอยู่ยังใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่

ปัญหาคนเร่ร่อน มีแนวทางคือเข้าไปศึกษาวิเคราะห์และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือ อันได้แก่ สำนักงานแรงงานจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมฯ

ปัญหาให้ความช่วยเหลือนักเรียน/นักศึกษา มีรายได้จากอาชีพที่เหมาะสม มอบหมายให้ ส่วนราชการและภาคเอกชนทำโครงการจ้างงานนักเรียนนักศึกษา

ปัญหาการถูกหลอกลวง มีแนวทางคือเข้าไปสัมภาษณ์วิเคราะห์ปัญหาและส่งเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการแก้ไขปัญหา

ปัญหาที่อยู่อาศัย มีโครงการบ้านเอื้ออาทรในเขตเทศบาล 2 โครงการ มีกลุ่มที่จดทะเบียนปัญหาที่อาศัยมาจับจองบ้านในโครงการฯ ร้อยละ26.23 ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่มาจับจองเป็นบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน คิดเป็นร้อยละ 73.66 นอกจากนั้นยังมี โครงการบ้านมั่นคงที่สนับสนุนงบประมาณ โดย พอช.(สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน) ซึ่งใช้งบประมาณ 8,030,000 บาท มีประชาชนในโครงการ 128 คน

ปัญหาหนี้สิน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้ในชุมชน ได้จัดทำโครงการ สนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะทำงานแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน โดยมีคณะเจรจาหนี้ 144 คณะ และมีการประกวดความสามารถของคณะเจรจาปรับโครงสร้างหนี้นอกระบบ

ปัญหาอื่นๆ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม มีการจัดกลุ่มปัญหาและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ช่วยเหลือโครงการคาราวานแก้จน ส่วนใหญ่จะเป็นการให้บริการด้านอื่นๆ (ร้อยละ70.35) มากกว่ากลุ่มมีปัญหาความยาก

บทที่ 3

ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมวิจัย

การดำเนินงานของทีมวิจัยนั้น หลังจากที่มีการเก็บข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มต่างๆที่มีอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ และคัดเลือกเฉพาะอำเภอที่ทีมวิจัยเห็นสมควรเหมาะสมที่จะทำการวิจัยตามหลักเกณฑ์การคัดเลือก คือ มีการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่อเนื่อง, เดินทางสะดวก, ระยะทางไม่ไกลสามารถที่จะติดตามและหนุนเสริมกลุ่มได้ นอกจากนั้น ทีมวิจัยยังได้มีการวิเคราะห์โจทย์ประเด็นที่จะทำการวิจัยให้ชัดเจนยิ่งขึ้นถึง เป้าหมายและผลผลิตที่จะได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งได้ข้อสรุปคือ **"การสร้างองค์กรชุมชนและเครือข่ายพันธมิตรให้เข้มแข็งและยั่งยืนนั้น ต้องเน้นที่การพัฒนาคนและสำนึกร่วมของชุมชน"** ซึ่งมีหลักการ 3 อย่าง คือ

1. คนพร้อม หมายถึง ผู้นำและสมาชิกต้องมีเป้าประสงค์อันเดียวกัน มีสำนึกร่วมกันในการพัฒนาองค์กรตนเอง พร้อมใจและร่วมคิดร่วมทำ อันจะเป็นรากฐานที่สามารถเป็นหลักยึดและร่วมสร้างเครือข่ายกับกลุ่มอื่นให้เกิดขึ้นได้อย่างมีเอกลักษณ์ของตนเองและเท่าเทียม โดย การสร้างคนให้คิดวิเคราะห์

2. ทักษะ

3. ทรัพยากร โดย เน้นที่**คน**เป็นสำคัญ ดังนั้นทีมวิจัยเห็นว่า ถ้าคนมีจิตสำนึกร่วมที่จะพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การสร้างเครือข่ายก็จะตามมา จึงได้วางแผนของการดำเนินงานตามแผนภูมิดังนี้

1. คัดเลือกอำเภอที่เข้าร่วม/ศึกษาข้อมูลพื้นฐานกลุ่มต่างๆในอำเภอเป้าหมาย

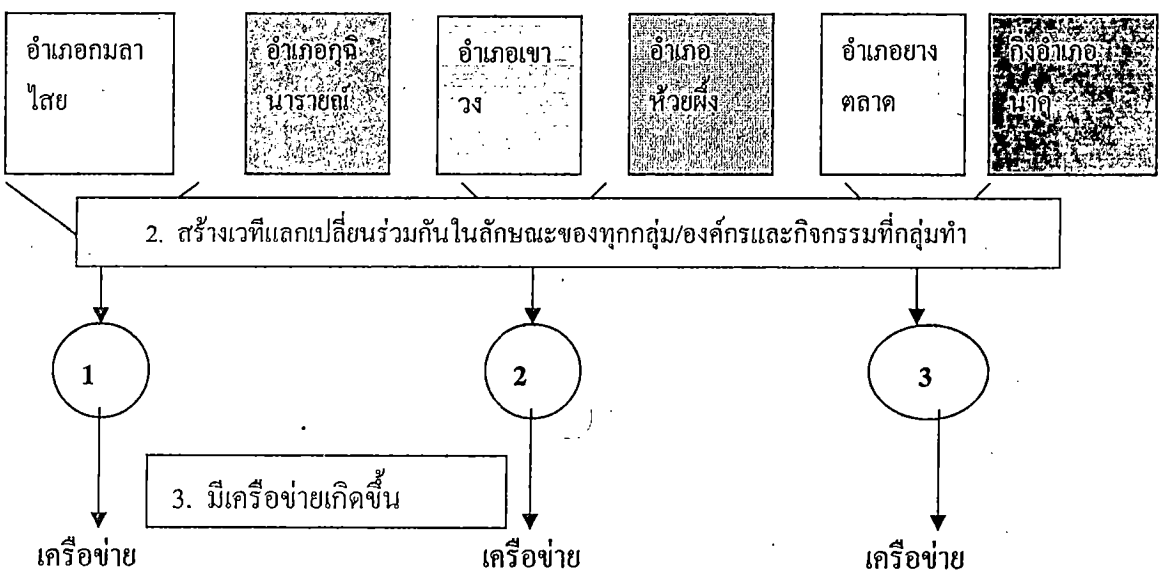

4. ติดตามและหนุนเสริมเครือข่ายนั้นๆ

5. ถอดบทเรียนเครือข่ายนั้นๆเพื่อให้เห็นกระบวนการและเป็นบทเรียนในการทำงานเครือข่ายต่อไป

6. สรุปประมวลภาพของงานพื้นที่

ขั้นตอนและกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่า

ลำดับที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการของทีมวิจัย	กลุ่มเป้าหมายที่เข้าสู่กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
1	ทุกเดือน	<u>ประชุมทีมวิจัย</u> ทีมวิจัยได้กำหนดที่จะประชุมกันเดือนละ 1 ครั้ง แต่เป็นช่วงแรกทีมจึงได้พบกันมากกว่า 1/เดือน โดยแต่ละครั้งจะปฏิบัติการดังนี้ 1.ทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยร่วมกัน 2.วางแผนการดำเนินงาน 3.นำข้อมูลที่แต่ละคนได้มาวิเคราะห์ร่วมและวางแผนต่อ 4.เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้และวิเคราะห์ข้อมูล 5.ประชุมเตรียมการจัดเวที 6.นำข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีมาประมวลและวางแผนต่อ 7.ประชุมเพื่อติดตามกลุ่มที่เข้าร่วมงานวิจัย	ทีมวิจัย 5 คน	บ้านพักนักวิจัย	- เกิดความเข้าใจกันระหว่างทีมวิจัย - มีแผนปฏิบัติการในแต่ละช่วงเวลา - แบ่งบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกัน - เกิดการวิเคราะห์ข้อมูลและแลกเปลี่ยนร่วมกัน ซึ่งทำให้มีข้อตกลงร่วมที่จะทำงานใน 6 อำเภอจาก 14 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ มีระยะทางที่เดินทางสะดวก, กลุ่มเป็นกลุ่มที่ดำเนินงานที่ต่อเนื่อง, ในพื้นที่มีความหลากหลายของกลุ่ม จึงคัดเลือก 6 อำเภอ คือ อำเภอกมลาไสย, ยางตลาด, ห้วยผึ้ง, เขาวง, กุฉินารายณ์,กิ่งอำเภอนาคู	ส.ค 48 — ก.ค 49 ใช้ระยะเวลาในการประชุม 3 — 6 ชั่วโมง	
2	2.1วันที่ 14 กันยายน 2548 2.2 ตั้งแต่เดือนก.ย - ต.ค 2548	ประสานความร่วมมือ 2.1เข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัด นายนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์(ได้ย้ายไปรับตำแหน่งอธิบดีกรมพัฒนาชุมชน) และสหกรณ์จังหวัดกาฬสินธุ์ พร้อมด้วยนักวิชาการสหกรณ์ 2.2 ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ทั้ง 6 อำเภอโดยลักษณะการส่งจดหมาย	2.1 ทีมวิจัย 4 คน และผู้ว่าราชการจังหวัด, หัวหน้าสหกรณ์จังหวัด และนักวิชาการสหกรณ์ จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 7 คน	ณห้องประชุมผู้ว่าฯที่ศาลากลางจังหวัดกาฬสินธุ์	2.1 มีการทำความเข้าใจในการทำวิจัย ผู้ว่าได้ให้คำแนะนำและให้ข้อมูลเพิ่มเติมถึงกระบวนการทำงาน ภายใต้นโยบายกาฬสินธุ์ ซึ่งมีการดำเนินงาน ในลักษณะที่คล้ายกับการทำงานวิจัย โดยจุดมุ่งหมายคือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมของกลุ่มต่างๆในท้องถิ่น และ	2.1 ประมาณ 2 ชั่วโมง 2.2 ประมาณ 1	

		แนะนำตัวโครงการ , เข้าพบโดยตรง	2.2 ทีมวิจัย และเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ เช่น ธกส., เกษตรอำเภอ,สหกรณ์อำเภอ, พัฒนาชุมชน เป็นต้น		เปิดโอกาสให้ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูลในส่วนอื่นๆพร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของการวิจัยและการนำไปใช้ 2.2 ได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลบ้างบางส่วนซึ่งถือว่าเป็นหลักในการที่จะดำเนินงานต่อไป และมีบางอำเภอ เช่น อำเภอกุฉินารายณ์, เขาวง, ห้วยผึ้ง มีเจ้าหน้าที่เกษตรและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เข้าร่วมการจัดเวทีของทีมวิจัย	ชั่วโมง	
3	3.1. วันที่ 10 ต.ค 48 3.2. วันที่ 12 ตุลาคม 48 3.3. วันที่ 14 ตุลาคม 48 3.4. วันที่ 17 ตุลาคม 48 3.5. วันที่ 20 ตุลาคม 48	จัดเวทีสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัย โดยได้กำหนดกระบวนการ คือ -แนะนำตัวทีมวิจัย,ผู้เข้าร่วมแต่ละกลุ่ม -ชี้แจงวัตถุประสงค์,และแนะนำโครงการวิจัย (แนวคิด,ปรัชญาของสหกรณ์,กระบวนการทำงานวิจัย,การเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ) -แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและสถานการณ์กลุ่ม - ความคิดเห็นถึงการเข้าร่วมโครงการวิจัยของกลุ่มอย่างสมัครใจ	3.1. มีผู้เข้าร่วม 8 กลุ่ม จำนวน 18 คน 3.2มีผู้เข้าร่วม จาก 2 อำเภอจำนวน 13 กลุ่ม คือ อำเภอเขาวง 9 กลุ่ม , กิ่งอ.นาคู 4 กลุ่ม จำนวนผู้เข้าร่วม 37 คน 3.3 มีผู้เข้าร่วม 18 กลุ่ม จำนวน 36 คน	3.1ณ ห้องประชุม ชั้น 2 ที่ว่าการอำเภอกุฉินารายณ์ 3.2ห้องประชุมสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเขา 3.3ณ ห้องประชุมที่ว่าการอำเภอห้วยผึ้ง	3.1. มีกลุ่มเข้าร่วมวิจัย 8 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มทอผ้า 4 กลุ่ม,กลุ่มแม่บ้าน 2 กลุ่ม, กลุ่มโรงสีข้าว 1 กลุ่ม, สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน 1 กลุ่ม 3.2 มีกลุ่มเข้าร่วมวิจัย จำนวน 6 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มทอผ้า 2 กลุ่ม, เกษตรกรทำนา 1 กลุ่ม,กลุ่มอาชีพ 2 กลุ่ม, โรงสีข้าว 1 กลุ่ม 3.3 มีกลุ่มเข้าร่วมวิจัย จำนวน 16 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มทอผ้า 5 กลุ่ม,กลุ่มอาชีพ 7 กลุ่ม, กลุ่มเกษตร 2 กลุ่ม และ	ใช้เวลาในการจัดเวทีครั้งละ 1 วัน เริ่มตั้งแต่ 8.30 น.-16.00น.	

			3.4 มีผู้เข้าร่วม 13 กลุ่ม จำนวน 24 คน 3.5 มีผู้เข้าร่วม 22 กลุ่ม จำนวน 57 คน	3.4 ณ ห้องประชุมชั้น 2 ที่ว่าการอำเภอกมลาไสย 3.5ณ ห้องประชุมที่ว่าการอำเภอยางตลาด	กลุ่มออมทรัพย์ 2 กลุ่ม 3.4 มีกลุ่มเข้าร่วมวิจัย จำนวน 10 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มอาชีพ 6 กลุ่ม, กลุ่มออมทรัพย์ 1 กลุ่ม, กลุ่มเกษตร 2 กลุ่ม และกลุ่มเกษตรทำนาโนนศิลาเลิง 1 กลุ่ม 3.5 มีกลุ่มเข้าร่วมวิจัย จำนวน 16 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มเกษตร 3 กลุ่ม และ กลุ่มทอผ้า 4 กลุ่ม, กลุ่มอาชีพ 9 กลุ่ม		
4	4.1วันที่ 12-13 มีนาคม 2549 4.2 วันที่ 14-15 มีนาคม 2549 4.3 วันที่ 21 – 22 มีนาคม 2549	จัดเวทีวิเคราะห์และวางแผนกลยุทธ์ ใน 6 อำเภอ โดยมีกระบวนการ คือ 1.แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับปราชญ์ชาวบ้าน ประเด็นเรื่อง “การพึ่งตนเอง” โดยพ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว , 2.ชมวิดีโอ เรื่อง เสียงกู่จากครูใหญ่,วิดีโอเรื่อง มาร์ติน,วิดีโอ เรื่อง บทเรียนอาเจนตินาในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและนโยบายประชานิยม 3.สรุป/แลกเปลี่ยนและวิเคราะห์ 4.สรุปเชื่อมโยงประเด็นจากโครงสร้างทางสังคมเข้ากับสถานการณ์ของชุมชน	4.1 ผู้เข้าร่วมจากอำเภอเขาวง และอำเภอห้วยผึ้ง ทั้งหมด 15 กลุ่ม จำนวนผู้เข้าร่วม 36 คน 4.2 ผู้เข้าร่วมจากอำเภอยางตลาดทั้งหมด10 กลุ่มจำนวนผู้เข้าร่วม 26 คน 4.3 ผู้เข้าร่วมจากอำเภอกมลาไสยและอำเภอกุฉินารายณ์ทั้งหมด 12	4.1 ณ ภูพานรีสอร์ท อ.ภูพาน จ.สกลนคร 4.2 ณ โรงแรมสุภัค จ.กาฬสินธุ์ 4.3 ณศูนย์ส่งเสริมวิชาการ7 อ.สหัสขันธ์	4.1 กลุ่มต่างๆที่เข้าร่วมได้วิเคราะห์ตนเองพร้อมทั้งเรียนรู้การทำงานของกลุ่มอื่น ซึ่งทำให้ทราบจุดอ่อนจุดแข็งของตนเอง นอกจากนั้นยังเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการตลาดและการสร้างเครือข่ายร่วมกัน 4.2 โดยพื้นฐานกลุ่มเหล่านี้มีการประชุมพบปะกันบ่อยครั้งแต่ยังไม่มีการมาแลกเปลี่ยนพูดคุย จึงถือว่าครั้งนี้เป็นประเด็นใหม่และเนื้อหาใหม่ที่พวกเขาได้รับรู้ร่วม ซึ่งก็เป็นการเปิดโลกทัศน์ในการรับรู้ทิศทางการพัฒนา แต่อย่างไรก็	ใช้เวลาในการจัดเวทีครั้งละ 2 วัน รวม 24 ชั่วโมง	

		5.วิเคราะห์กิจกรรมของกลุ่ม/องค์ที่ทำ โดยใช้ swot และนำเสนอ 6. แลกเปลี่ยนและกำหนดทิศทางการพัฒนากลุ่ม/องค์กรร่วมกัน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายร่วมกัน	กลุ่มจำนวนผู้เข้าร่วม 25 คน		ตามกลุ่มเครือข่ายอำเภอยางตลาดหลายกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการเพราะคิดว่าทีมวิจัยจะนำงบประมาณมาให้และหลายกลุ่มไม่ได้สนใจในกระบวนการพัฒนากลุ่มของตนเอง 4.3 การจัดเวทีครั้งนี้เป็นความคาดหวังของทีมวิจัยที่อยากจะเห็นภาพเครือข่ายของทั้งสองอำเภออันเนื่องจากศักยภาพของกลุ่มทั้งสองอำเภอค่อนข้างมีศักยภาพซึ่งหลังจากที่ได้เริ่มขบวนการจัดทำทำให้เห็นว่าการก่อเกิดเครือข่ายเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ ซึ่งเริ่มจากฐานการดำเนินงานและความตั้งใจในการพัฒนาของผู้นำกลุ่มและเห็นว่าผู้นำกลุ่มหลายคนที่เข้าร่วมได้เปิดโลกทัศน์และมุมมองในการดำเนินงานซึ่งสามารถที่จะปรับเปลี่ยนทิศทางการดำเนินงานของกลุ่มได้ ซึ่งในการพูดคุยของทีมวิจัยและวิทยากรเห็นว่าน่าจะมีการถอดบทเรียนเครือข่ายองค์กรชุมชนออกมาให้เห็นเด่นชัดมากกว่าเดิมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพต่อไป		

5		จัดประชุมเครือข่ายตลาดชุมชนที่อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีกลุ่มต่างๆเข้าร่วมจาก 3 อำเภอ โดยการเชิญอาจารย์จุฑาทิพย์ มาช่วยวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนในการสร้างตลาดชุมชนพร้อมทั้งข้อเสนอแนะการจัดวางรูปแบบและจุดเด่นของสินค้า	จำนวนผู้เข้าร่วม 30 คน จาก 3อำเภอ	หอประชุมเก่าที่ว่าการอำเภอเขาวง	กลุ่มเครือข่ายได้รับข้อแนะนำและเสนอแนะจากอาจารย์ทั้งในเรื่องที่ตั้งและเรื่องการจัดทำการประชาสัมพันธ์ให้คนรับทราบ พร้อมทั้งทำสัญญาร่วมกับทางเทศบาลซึ่งเป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบสถานที่การจัดทำร้านค้าชุมชน ซึ่งกลุ่มได้มีการพูดคุยและหนุนเสริมซึ่งกันและกัน ข้อสังเกตจากทีมวิจัย ยังเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากเพราะพลังในการริเริ่มน้อยและเชื่อมั่นน้อย ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับผู้นำเครือข่ายจะสานต่อการทำตลาดร่วมกันอย่างไร	1 วัน	
6		ติดตามและประเมินความเป็นไปได้ของเครือข่าย ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่าย พูดคุยและแลกเปลี่ยนกับผู้นำกลุ่มเครือข่ายเพื่อได้เห็นความเคลื่อนไหวและพัฒนาการของกลุ่ม	3 พื้นที่ พื้นที่อำเภอเขาวง,อำเภอกุฉินารายณ์, อำเภอกมลาไสย		ได้มีการติดตามประเมินความเป็นไปได้ของเครือข่ายหลังจากที่มีการจัดเวทีวิเคราะห์ ซึ่งพบว่า บางพื้นที่ยังมีการหนุนช่วยและติดต่อเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเป็นเครือข่ายวิทยาการร่วมกัน อันจะทำให้เกิดเครือข่ายอย่างค่อนเป็นค่อนไป ซึ่งยังไม่เกิดรูปธรรมอย่างชัดเจนแต่อย่างไรก็ตามมีบางพื้นที่ ที่เกิดรูปแบบการเป็นเครือข่ายเกิดขึ้น ซึ่งได้มีการพูดคุยในทีม	2 วัน	

					ที่จะถอดบทเรียนการทำงานกลุ่มเหล่านั้น		
7		ถอดบทเรียนการดำเนินงานกลุ่มและกระบวนการสร้างเครือข่าย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสตรีทอผ้าพื้นเมืองภูไท และ กลุ่มปุ๋ยชีวภาพตำบลโพนงาม	อำเภอกุฉินารายณ์และอำเภอกมลาไสย		ทำให้เห็นเครือข่ายตามธรรมชาติและพัฒนาการหลังจากที่ได้เข้าร่วมวิจัยกับทีมวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นตัวอย่างและเป็นเครือข่ายที่สามารถพัฒนาต่อได้อย่างมั่นคงต่อไป ซึ่งทีมวิจัยคาดหวังว่าจะร่วมทำงานต่อกับกลุ่มทั้งสองกลุ่มนี้	2 วัน	

สรุปกระบวนการและวิธีการทำวิจัย

จากขั้นตอนและวิธีการเสริมสร้างกลุ่ม/องค์กรเครือข่ายข้างต้น จึงสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

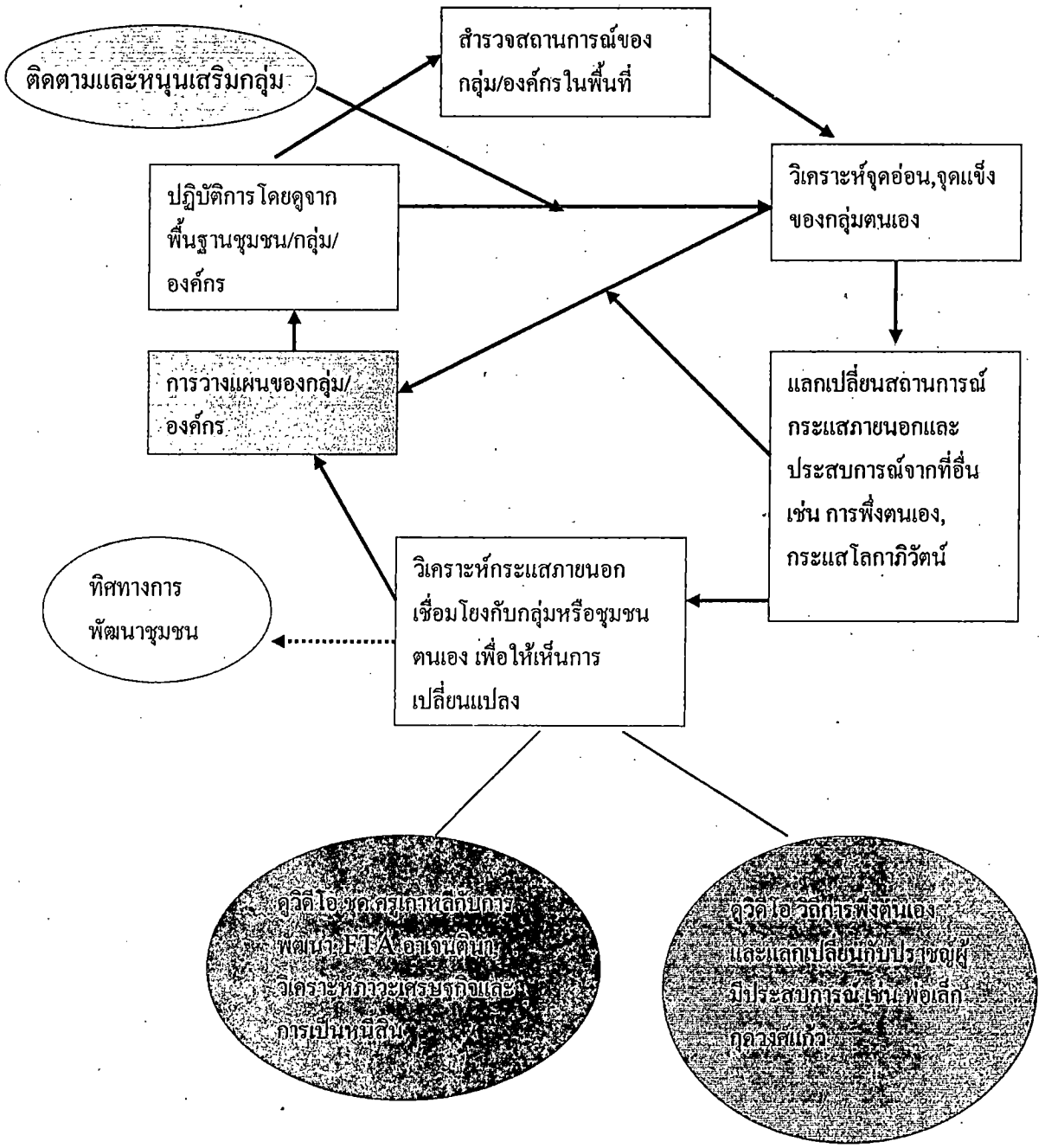

จุดแข็งของขั้นตอน

1. เป็นการวางพื้นฐานการทำความเข้าใจถึงโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาของชุมชน ซึ่งทำให้เห็นผลกระทบของการพัฒนาที่ผ่านมา และทำให้กลุ่มเครือข่ายวางแผนหรือกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองได้
2. เน้นการวิเคราะห์แลกเปลี่ยนมากกว่าการทำกิจกรรม เพื่อให้กลุ่ม/องค์กร คิดวิเคราะห์เท่าทันกับสถานการณ์ทั้งตนเองและภายนอก
3. สามารถที่จะวางแผนการดำเนินงานได้ในระยะยาวกับชุมชนได้

จุดอ่อนของขั้นตอน

1. ใช้เวลานานกว่าจะเห็นผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. ต้องทำงานเกาะติดพื้นที่อย่างต่อเนื่องและยาวนาน
3. ประหยัดงบประมาณ และคนทำงานไม่ได้เป็นผู้ให้ฝ่ายเดียว

<u>สรุปผลการดำเนินงาน</u>

ระยะแรก สถานการณ์กลุ่ม

1. กลุ่มมีความสนใจที่จะพัฒนาตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มแต่ยังขาดการสนับสนุนที่เป็นจริง เช่น งบประมาณ, ทักษะและการตลาด

2. มีข้อเสนอที่เกิดจากเวที เช่น การประสานความร่วมมือกันเองภายในกลุ่มอำเภอเช่น กลุ่มการเงินเข้าหนุนกลุ่มอาชีพเพื่อให้การผลิตที่เป็นจริงและสามารถขยายตลาดได้ เป็นต้น

3. มีการสรุปปัญหาร่วมกันของกลุ่มผู้เข้าร่วม

ระยะหลัง สถานการณ์กลุ่ม

1.กลุ่มเริ่มมีความเข้าใจและตระหนักต่อการสร้างเครือข่ายร่วมกัน อันเนื่องมาจากปัจจัยของการตลาดที่ส่งผลให้เห็นว่าไม่สามารถที่จะดำเนินงานด้วยตนเองได้ อีกประการหนึ่งแหล่งงบประมาณที่จะมาส่งเสริมกลุ่มก็เริ่มที่จะน้อยลงดังนั้นการเปิดช่องทางการสร้างเครือข่ายจึงเป็นโอกาสที่ได้มาแลกเปลี่ยนและหาข้อสรุปในการดำเนินงานต่อไป

2.ผู้นำกลุ่มหลายกลุ่มเห็นความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

<u>ข้อค้นพบ</u>

ระยะแรก

1. กลุ่มมีช่องทางที่จะดำเนินงานเองและค้นหาแหล่งความช่วยเหลือต่างๆ เช่น การเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกร

2. กลุ่มบางกลุ่มมีทักษะที่ดีแต่ขาดการส่งเสริมเรื่องการตลาดหรือการหนุนเสริมต่างๆ ทำให้โอกาสที่กลุ่มจะเติบโตช้า

3. การดำเนินงานส่งเสริมของหน่วยงานรัฐยังขาดการประเมินความต้องการและขาดการทำความเข้าใจที่ดี จึงทำให้การดำเนินงานเป็นการสั่งการและขาดการมีส่วนร่วม ทำให้กลุ่มต่างๆ เข้าถึงบริการยากขึ้น

4. กลุ่มขาดการประสานงานกันต่างคนต่างทำจึงทำให้บางครั้งเกิดการแย่งตลาดกันเอง เกิดการแข่งขันภายในกลุ่มนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งกันของกลุ่มชุมชน

ระยะหลัง

1. การทำงานที่เน้นการให้ข้อมูลที่เท่าทันต่อสถานการณ์และเน้นการคิดวิเคราะห์เองของผู้นำ เป็นจุดที่สำคัญที่จะเปิดโลกทัศน์ของผู้นำ ให้เห็นภาพของการพัฒนามากขึ้น แต่ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถและศักยภาพพื้นฐานที่มีอยู่ จึงพบว่า การพัฒนาผู้นำให้สามารถคิดวิเคราะห์ได้เป็นส่วนสำคัญและควรเน้นจุดนี้มากกว่าที่จะผลักดันให้เกิดกิจกรรมแต่เพียงด้านเดียว
2. การหนุนเสริมหรือเสริมสร้างศักยภาพกลุ่ม/องค์กร ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชนและกิจกรรมที่เข้าไปส่งเสริมสอดคล้องกับบริบทและวิถีชีวิตของเขาหรือไม่ ซึ่งจะบ่งบอกถึงความยั่งยืนและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ ฉะนั้นในความเป็นจริงพื้นที่แต่ละแห่งก็ย่อมแตกต่างกัน ถึงแม้จะอยู่ในจังหวัดเดียวกันก็ตาม เช่น กลุ่มทอผ้าภูไท โดยกำเนิดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท และกลุ่มปุ๋ยชีวภาพตำบลโพนงาม เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ดังนั้น รูปแบบการส่งเสริมจึงแตกต่างกันเช่นกัน
3. เครือข่ายแต่ละเครือข่ายที่เกิดขึ้นมีทิศทางที่จะเดินไปด้านไหนนั้น ขึ้นอยู่กับโลกทัศน์ของผู้นำและสมาชิกเองก็ต้องกระตื้นรื้อล้นที่จะเรียนรู้และพัฒนากลุ่มอย่างแท้จริง

ข้อสรุปและข้อจำกัด

1.1ปัจจัยภายนอก

ข้อจำกัดที่จะเกิดขึ้นกับกลุ่ม กลุ่มที่เข้าร่วมในการดำเนินงานส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อการจำหน่ายสินค้าและมีความคาดหวังการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ดังนั้น จึงทำให้การพัฒนาในส่วนอื่นเช่น อุดมการณ์ด้านสหกรณ์,ระบบการบริหารจัดการกลุ่ม, การมีส่วนร่วมอันเป็นหลักประชาธิปไตยของสมาชิกขาดการมีส่วนร่วม เป็นต้นไม่เกิดการดำเนินงานอันเป็นหลักการสำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้มแข็งเกิดขึ้นอันเป็นการนำไปสู่การพึ่งตนเองและการทำงานเป็นทีมเกิดการหนุนเสริมกันอย่างแท้จริง ข้อจำกัดนี้ถือว่าเป็นผลที่ทำ

ให้ทีมวิจัยต้องทบทวนกระบวนการทำวิจัยและการหนุนเสริมกลุ่มที่เข้าร่วมวิจัย ทั้งที่จดทะเบียนและกลุ่มภาคประชาชน

ข้อจำกัดที่เกิดจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐในแต่ละส่วนงานยังขาดการประสานงานกันเองในทุกระดับเช่น ระดับอำเภอ, จังหวัด จึงทำให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนกันเกิดขึ้น นอกจากนั้นกระบวนการทำงานที่ขาดการพัฒนาแนวคิดเชิงอุดมการณ์สหกรณ์ ยังมีผลทำให้การลงไปส่งเสริมกลุ่มเป็นเพียงการหาช่องทางของรายได้มากกว่าหลักการพึ่งตนเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งและแย่งตลาดกันเองของกลุ่มซึ่งในเวทีแลกเปลี่ยนของกลุ่มเสนอให้มีการจัดเวทีกลุ่มพบหน่วยงานต่างๆ ที่ให้การสนับสนุนในระดับจังหวัดซึ่งทีมวิจัยมองว่าเป็นเวทีที่จะสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมและเป็นการนำไปสู่แผนกลยุทธ์การสร้างเครือข่ายพันธมิตรให้เกิดขึ้นในจังหวัดต่อไปซึ่งจะมีการปรับแผนงานของทีมวิจัยเช่นกัน

กลุ่มสหกรณ์ในจังหวัดยังเป็นกลุ่มสหกรณ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายแบบหลวมๆยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ซึ่งส่วนใหญ่เน้นเครือข่ายการผลิตหนุนเสริมกันในลักษณะของการเปิดตลาด เช่น เครือข่ายกลุ่ม OTOP ในอำเภอห้วยผึ้ง นอกจากนั้น ทีมวิจัยยังพบว่า มีกลุ่มองค์กรอีกหลายกลุ่มที่มีกระบวนการทำงานและมีระบบบริหารจัดการที่ดี ซึ่งขาดการเผยแพร่และการมีเวทีแลกเปลี่ยนกันซึ่งจะเป็นจุดที่สามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน อันมุ่งสู่ขบวนสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและการพึ่งตนเองของกลุ่มได้ ซึ่งทีมวิจัยมีข้อเสนอของการรวบรวมองค์ความรู้เหล่านี้อันเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มอื่นๆต่อไป

1.2 ปัจจัยภายใน

- ทีมวิจัย บุคคลากรส่วนใหญ่ของทีมวิจัย เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในองค์กรพัฒนาเอกชน และเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีมุมมองการทำงานแบบพึ่งตนเอง ดังนั้น ในลักษณะของการสร้างกระบวนการตามแนวทางของสหกรณ์ จึงคิดว่าไม่แตกต่างจากแนวคิดการพึ่งตนเองหรือลักษณะการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนแต่อย่างใด อาจจะเรียกได้ว่าโดยหลักการแล้วไม่แตกต่างแต่ใช้กันคนละมุม อย่างไรก็ตาม ทีมวิจัยก็ยังขาดทักษะบางประการ เช่น การฝึกอบรมในเนื้อหา เช่น การวางแผนหรือการสร้างกลยุทธ์ ซึ่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญจากข้างนอกเข้าหนุนเสริม อีกประการหนึ่ง ทีมวิจัยมีแนวคิดที่ใกล้เคียงกันจึงทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดีเป็นทีมทำงานด้วยดี

- หัวหน้าโครงการ ต้องมีการจัดกระบวนการที่ดีดังนี้

ก. ต้องมีการเตรียมทีมและเข้าใจทีมวิจัยเป็นอย่างดี ในแง่ของความชำนาญแต่ละด้านของทีมวิจัย เช่น เก่งการประสานงาน, การจัดเวที, นักบริการ, และการค้นหาข้อมูล, มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่ม องค์กรต่างๆ

ข. มีการบริหารจัดการที่ดี เช่น การวางแผน,การติดตามสถานการณ์ทั้งกลุ่มและทีมวิจัย,การจัดวางคน,และงบประมาณเพื่อให้สอดคล้องการดำเนินงาน

ค. มีความรู้สหกรณ์ดี ซึ่งอาศัยการศึกษากระบวนการสหกรณ์และข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ เพื่อเข้าถึงหัวใจสหกรณ์

บทที่ 4
เครือข่ายที่เกิดขึ้น

เครือข่ายที่เกิดขึ้นไม่ใช่เกิดจากแรงผลักของโครงการวิจัยเพียงด้านเดียว แต่ได้เกิดการปฏิบัติการมาอย่างยาวนานและเป็นไปโดยธรรมชาติ เพียงแต่ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการนี้ เป็นการสร้างเวทีให้แต่ละกลุ่มได้มาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยน แต่จะเกิดเครือข่ายในรูปแบบใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ที่แต่ละกลุ่มแต่ละองค์กรจะสานความสัมพันธ์กันต่อ ส่วนทีมวิจัยนั้นได้เข้าไปหนุนเสริมและสร้างการวิเคราะห์ร่วมกันซึ่งถือว่าเป็นกลไกหนึ่งที่ทำหน้าที่เป็นน้ำมันหล่อลื่น ซึ่งสามารถที่จะมองเห็นการเกี่ยวร้อยกันเป็นเครือข่ายเกิดขึ้น 3 เครือข่าย ดังนี้

1.เครือข่ายตลาดชุมชน

2.เครือข่ายทอผ้าภูไท

3.เครือข่ายกลุ่มปุ๋ยชีวภาพ

1.เครือข่ายตลาดชุมชน

ความเป็นมา เครือข่ายตลาดชุมชนมีการก่อเกิดจาก การดำเนินการเวทีวิเคราะห์และวางแผนกลยุทธ ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมจาก กลุ่มทอผ้าและกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น จาก 3 อำเภอคือ อำเภอเขาวง กิ่งอำเภอนาคู และอำเภอห้วยผึ้ง ผลสรุปของการจัดเวทีครั้งนั้นทำให้เห็นพัฒนาการและจุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มอาชีพ

จุดแข็ง

1. มีการจัดการที่เป็นระบบ เช่น การจัดทำบัญชี ระบบการบริหารจัดการ แบ่งผลกำไรและออมทรัพย์ของสมาชิก รวมทั้งการควบคุมดูแลกรรมการและสมาชิกในการติดต่อประสานงานร่วมกับองค์กรอื่นๆ

2. การแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน เช่น การส่งเสริมการตลาดจะต้องมีการจัดจ้างบุคคลเข้ามาดูแล เช่น การให้เปอร์เซนต์ของเจ้าหน้าที่การตลาด เป็นต้น

3. วัสดุดิบที่ทำการผลิตส่วนใหญ่ เป็นวัสดุดิบจากท้องถิ่น ดังนั้นการลงทุนด้านการซื้อวัสดุดิบจึงมีราคาถูก เช่น หน่อไม้ หมากเม่า เป็นต้น

4. หน่วยงานต่างๆให้ความสนับสนุน เช่น ทุนและเทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับใช้ผลิตให้มีมาตรฐานมากขึ้น

จุดอ่อน

1. กลุ่มอาชีพส่วนใหญ่ สินค้าที่ผลิตเป็นสินค้าแปรรูปอาหาร ดังนั้นต้องได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานรัฐ ซึ่งกลุ่มต้องเผชิญปัญหาจากการตรวจสอบคุณภาพสินค้าเป็นประจำ และการรับรองเองมีขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยาก

2. รูปลักษณ์สินค้าและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาวบ้านยังไม่ตรงกับความต้องการของตลาด

3. สินค้าเก็บไว้ได้ไม่นาน ชาวบ้านยังขาดเทคนิคและวิธีการที่จะรักษาคุณภาพสินค้า

4. สมาชิกยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้า ผลิตตามความเคยชินทำให้สินค้าไม่ถูกพัฒนา

กลุ่มทอผ้า ส่วนใหญ่กลุ่มที่เข้าร่วมจะมีความหลากหลายตั้งแต่ยังเป็นกลุ่มที่เริ่มต้นจนถึงกลุ่มที่มีการตลาดที่ดีและสามารถที่จะส่งสิ้นค้าตนเองได้ดี โดยการประสานกับกลุ่มธุรกิจสิ่งทอและสามารถส่งออกจำหน่ายต่างประเทศโดยผ่านกลุ่มธุรกิจนี้ ซึ่งในเวทีได้วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งดังนี้

จุดแข็ง

1. ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความเด็ดขาดในการตัดสินใจและมีความโปร่งใส

2. สินค้ามีมาตรฐาน ผลิตลายที่รงตามความต้องการของตลาดมีการแยกเกรดสินค้า

3. สมาชิกมีความซื่อสัตย์ เชื่อมั่นในกลุ่มและทำการทอผ้าอย่างจริงจัง

4. มีการพัฒนาสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

5. มีระบบบัญชีที่ตรวจสอบได้โปร่งใส

6. มีการถ่ายทอดความรู้ในระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า

7. มีทุนในการดำเนินการซึ่งพบใน 2 กลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัด คือ กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้โนนนาจานและกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านไผ่นุ่นหมู่ 2

8. มีระบบสวัสดิการดูแลผู้นำและสมาชิก เช่น ค่าประสานงาน เป็นต้น

จุดอ่อน

1. การดำเนินงานของสมาชิกไม่เป็นจริงเท่ากับจำนวนที่เข้ามาร่วมเป็นสมาชิก เช่น มีผู้ผลิตผ้าส่ง

2. สมาชิกส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกลุ่มมีเป้าหมาย เพื่อที่จะกู้ยืมเงินมากกว่าที่จะเข้ามา พัฒนากลุ่มร่วมกัน

3. ไม่มีตลาดรองรับ แต่เมื่อวิเคราะห์จึงพบว่าไม่มีตลาดรองรับเพราะสินค้ายังไม่ตรงความต้องการของตลาด สินค้าขาดมาตรฐาน

4. สมาชิกขาดความเชื่อมั่นในผู้นำ เช่น การบริหารเรื่องงบประมาณ

5. กรรมการยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง พร้อมทั้งการจัดการระบบหรือแบ่งบทบาทหน้าที่กันไม่ชัดเจน จึงทำให้ถูกจัดการเฉพาะกลุ่มคน 1-2 คน

โอกาสในการพัฒนากลุ่ม

1. มีแหล่งทุนสนับสนุน ซึ่งทุกกลุ่มจะได้รับทุนจากแหล่งต่างๆ เช่น อบต., กศน., พอช., นิคมสร้างตนเอง, สหกรณ์จังหวัด, เกษตรอำเภอ เป็นต้น
2. มีแหล่งแสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าที่รัฐจัดให้
3. คนในชุมชนผลิตเองและใช้เองทำให้คนที่พบเห็นอยากได้สินค้าไปใช้

แนวทางการพัฒนากลุ่มที่ต้องการ

1. พัฒนาทักษะเทคนิคต่างๆ เช่น เทคนิคกรย้อมผ้า,การตลาด,การบรรจุภัณฑ์
2. เรียนรู้เรื่องการตลาดจากกลุ่มที่มีประสบการณ์การเชื่อมโยงตลาด
3. พัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของตลาด
4. ใช้ทุนที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาหรือทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น จัดทำรายค้าชุมชน

ข้อเสนอจากทีมวิจัย

1. การที่กลุ่มอาชีพมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมรายได้ให้กับสมาชิก โดยการมุ่งผลิตเพื่อการตลาด ฉะนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ระบบกระแสการตลาดแบบทุนนิยม เช่น กลไกการตลาด การกำหนดราคาตลาด ความต้องการและปริมาณสินค้า เป็นต้น

2. การมีรายได้จากการขายสินค้าทำให้สมาชิกสามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริงหรือไม่ ในขณะวิถีชีวิตบางส่วนเราต้องพึ่งพิงตลาดหรือใช้เงินกับการซื้อสินค้าจากตลาด และมีวิธีไหนบ้างไหมที่สามารถทำให้สมาชิกลดค่าใช้จ่ายได้

3. บางกลุ่มเห็นกลุ่มบางกลุ่มสามารถที่จะผลิตสินค้าตนเองส่งออกต่างประเทศได้ ดังนั้น ถ้ากลุ่มสนใจที่จะส่งสินค้าจำหน่ายต่างประเทศ อาจจะต้องเรียนรู้หลักการค้าระหว่างประเทศ การส่งสินค้าออก หรืออื่นๆ ซึ่งบางประเทศมีมาตรฐานและการกีดกันสินค้านำเข้าเช่นกัน

4. ประเด็นการผลิตเพื่อมุ่งสู่ตลาดท้องถิ่น น่าจะเป็นที่สนใจและตรงกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมากกว่า ซึ่งอาจจะไม่ต้องแข่งขันกับกลุ่มอื่นๆ แต่ถ้าเรามุ่งที่จะผลติสู่ตลาดภายนอก เราอาจจะต้องมีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น คู่แข่งเราไม่ใช่มีเฉพาะกลุ่มอาชีพด้วยกันเองแต่จะมีกลุ่มธุรกิจเอกชนอื่นๆ เช่นกัน

จากการสร้างเวทีวิเคราะห์และวางแผนกลยุทธดังกล่าว กลุ่มต่างๆได้ลงมติและเห็นต้องกันว่า การพัฒนากลุ่มนั้นที่ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มได้ อันเนื่องมาจากปัญหาด้านการตลาด ถ้าจะมีการพัฒนาการตลาดจะทำอย่างไร อันนี้เป็นคำถามที่เวทีได้พูดคุยกัน ซึ่งได้มีกลุ่มที่ริเริ่มทำการตลาด และเห็นสมควรร่วมกัน จึงได้นัดวางแผนเพื่อพัฒนา

รูปแบบการตลาดต่อ ซึ่งจากการประชุมในครั้งที่ 2 นี้ ได้เชิญ อาจารย์จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ช่วยวิเคราะห์และเพิ่มมุมมองในการทำตลาดต่อไป อันเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม และได้ข้อสรุปร่วมกันว่า เราจะมุ่งตลาดชุมชนเป็นหลัก ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ถ้าจะขยายตลาดวงกว้างจะต้องทำการค้าที่ใหญ่ขึ้น เช่น บรรจุภัณฑ์ ประชาสัมพันธ์ อื่นๆ ซึ่งอาจจะสู้พ่อค้าหรือนักธุรกิจที่เขามีประสบการณ์และมีความสามารถมากกว่า ดังนั้นกลุ่มลูกค้าจึงน่าจะเป็นคนในชุมชนมากกว่าคนถิ่นอื่นหรือนักท่องเที่ยว อีกประการหนึ่งคือ สินค้าต้องมีจุดเด่น และเป็นสิ่งที่ท้องถิ่นอื่นไม่มีซึ่งสมารถที่จะเอามาเป็นจุดขายและสินค้าประเภทอื่นก็จะเป็นองค์ประกอบ ซึ่งกลุ่มได้มอบหมายให้ผู้ประสานงานทำหน้าที่ในการประสานสถานที่จากเทศบาลตำบลคุ้มเก่า เพื่อใช้อาคารว่างเป็นจุดจำหน่ายสินค้า พร้อมทั้งจัดรูปแบบโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่ม

เป้าหมายคือ มีศูนย์กลางในการจำหน่ายสินค้าร่วมกันของชุมชน

การดำเนินงานของเครือข่าย

1. จัดรูปแบบโครงสร้างการบริหารตลาดร่วมกัน ซึ่งยังมีข้อตกลงที่ไม่ชัดเจน แต่ได้ตกลงร่วมกันที่จะให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้จัดการและตัวแทนกลุ่มต่างๆ ร่วมเป็นคณะกรรมการ โดยมีคุณประยุทธ ยงพฤกษ เป็นผู้ประสานงาน
2. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น เทศบาลอำเภอ ฝ่ายปกครอง เป็นต้น เพื่อใช้อาคารศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ร้านค้าชุมชน
3. จัดหาสินค้าของแต่ละกลุ่มมาจำหน่าย

แนวทางการดำเนินงานของทีมวิจัย

1. สร้างการวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นกลุ่มเป้าหมายและความต้องการให้สอดคล้องกัน
2. จัดรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์
3. มีทิศทางที่มองเห็นความสำคัญของชุมชนมากกว่าการตอบสนองการท่องเที่ยว

แผนภาพที่ 5 แสดงการเกิดเครือข่ายตลาดชุมชน

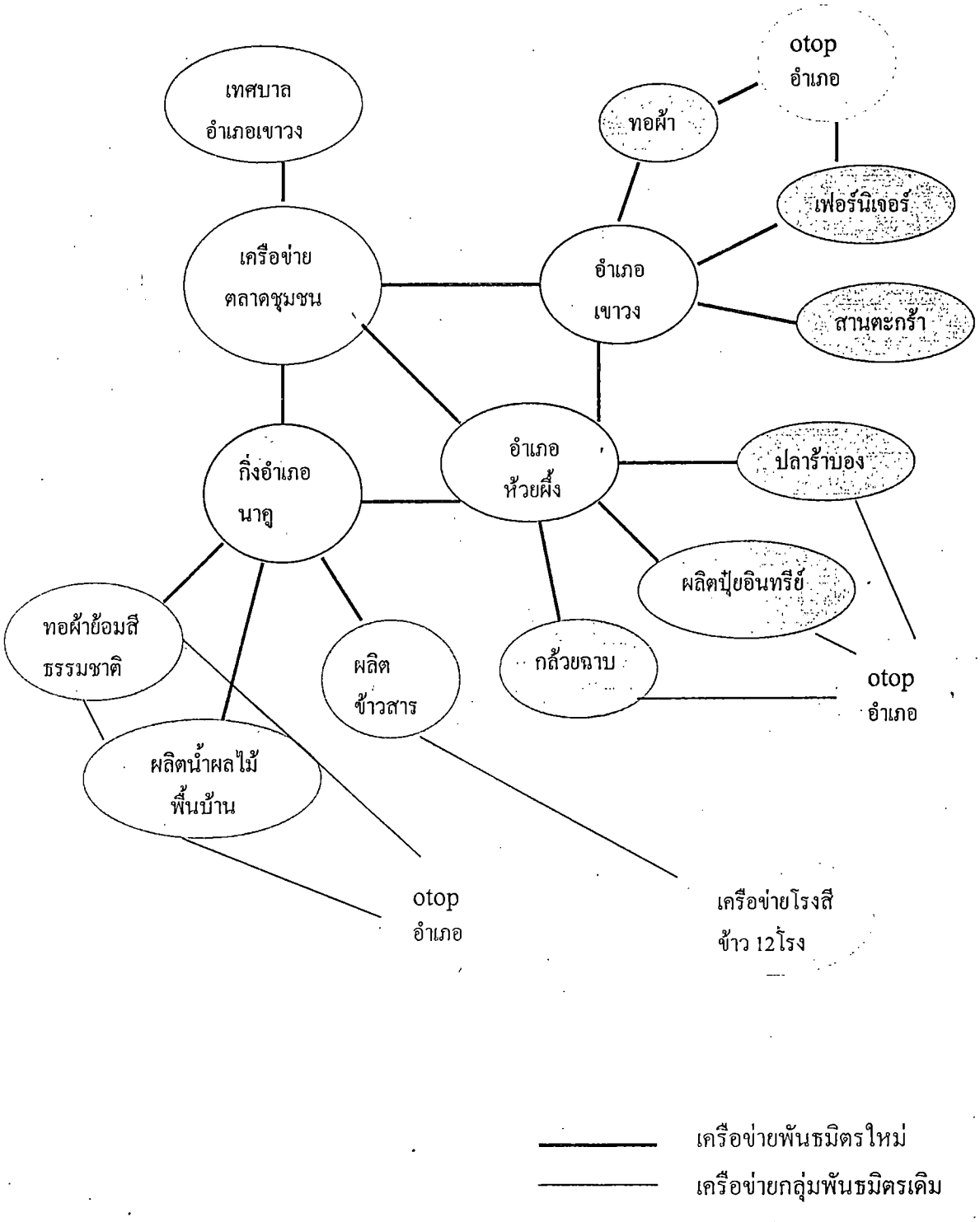

2. เครือข่ายทอผ้าพื้นเมืองภูไท

เกิดขึ้นจากการที่เครือข่ายมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมอันเดียวกัน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ซึ่งจังหวัดกาฬสินธุ์มีกลุ่มชาติพันธุ์ภูไท ที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขต อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอเขาวง กิ่งอำเภอนาคู อำเภอคำม่วง เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ภูไท เป็นกลุ่มคนที่มีภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะและมีการสืบทอดกันมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน วัฒนธรรมที่ดูโดดเด่น ก็คือ ภาษา เครื่องแต่งกายที่สามารถดูได้จากผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังคงใส่เสื้อผ้าแบบเดิม คือ เสื้อสีดำขลิบข้างสีแดง กระดุมผ่าหน้า ผู้หญิงใส่ผ้าซิ่นสีเดียวกัน ส่วนผู้ชายใส่กางเกงขาก๊วยสีดำเช่นกัน นอกจากนั้นยังมีการสืบทอดประเพณีมาจนถึงปัจจุบันเช่น การรักษาผู้ป่วยแบบรำผีฟ้าหรือการเหยา และ ประเพณีการมีพ่อล่ามแม่ล่ามของคู่บ่าวสาวเสริมกับพ่อแขของตนเพื่อคอยเป็นผู้ดูแลและที่ปรึกษาสำหรับคู่บ่าวสาว ถ้าคู่บ่าวสาวมีปัญหาพ่อล่ามแม่ล่ามจะช่วยมาไกล่เกลี่ยเพราะถ้าให้พ่อแม่ไกล่เกลี่ยความยุติธรรมอาจจะไม่เกิดขึ้น ดังนั้นการกระทำประเพณีเช่นนี้จึงเป็นรากฐานของความสามัคคีเพราะถ้าโยงสายใยหรือเครือข่ายของพ่อล่ามแม่ล่ามแล้วจะเห็นว่า ในหมู่บ้านหนึ่งๆสมาชิกหมู่บ้านกลายเป็นเครือญาติกันเกือบทั้งหมู่บ้าน และนอกจากนั้นเครือญาตินี้อาจโยงไปถึงหมู่บ้านอื่นๆด้วยเช่นกัน ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมที่มีรากหยั่งลึกมายาวนาน

ความเป็นมาของเครือข่าย

ตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ 2540 โดยพัฒนาการอำเภอ เพื่อส่งเสริมอาชีพเสริมให้กับกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งก่อนหน้านั้นชุมชนเองก็มีการทอผ้าและสืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น โดยเริ่มต้นกลุ่มนั้นมีสมาชิกจำนวน 35 คน ออกหุ้นๆละ 20 บาท การออกหุ้นจะขึ้นอยู่กับความพอใจและกำลังทรัพย์ กิจกรรมกลุ่มส่วนใหญ่ทอผ้าลายโบราณซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวภูไท เช่น ผ้าลายตีนจก ผ้าสไบ ผ้าเคียนผม ผ้าพื้น ผ้าขาวม้า ผ้าห่ม ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในครัวเรือน ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยจึงทำผ้าดังกล่าวมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าทำให้สินค้าขายดี มีหน่วยงานราชการสั่งซื้อกันมากขึ้นเพราะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทำให้สินค้าของกลุ่มนี้กลายเป็นสินค้า 4 ดาวของotop จังหวัด และผลิตของได้เรื่อยๆ จนกระทั่งมีกลุ่มทอผ้าในหมู่บ้านอื่นสนใจจึงประสานและเข้าร่วมเป็นเครือข่าย ซึ่งมีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน คือ
บ้านดงเหนือ 2 หมู่บ้าน, บ้านมะนาว 3 หมู่บ้าน, บ้านคำกั้ง 2 หมู่บ้าน, บ้านเหล่าใหญ่ 3 หมู่บ้าน มีสมาชิกทั้งหมด 446 คน ซึ่งมีโครงสร้างบริหารจัดการดังนี้

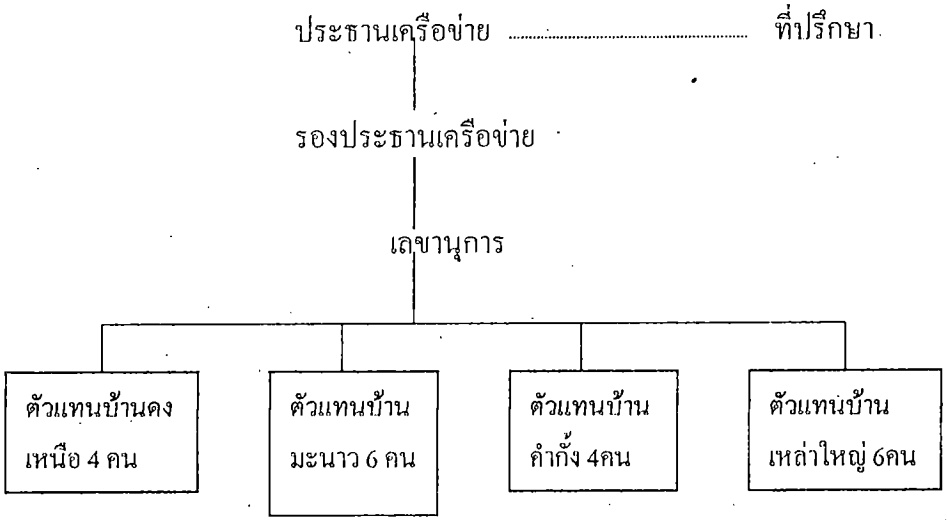

การบริหารจัดการกลุ่ม

1.นอกจากจะมีการออกหุ้นแล้ว เครือข่ายกลุ่มยังต้องส่งเงินออมทรัพย์คราวละ 6 เดือนๆละ 300 บาท ปีละ 600 บาทต่อกลุ่ม เพื่อนำเงินที่ออมได้ไปซื้อฝ้ายให้กับสมาชิกที่ไม่มีทุนทอ สินค้าที่ทอได้ทางเครือข่ายจะรับซื้อ สิ้นปีมีการปันผล รายได้ส่วนใหญ่จะตกอยู่ที่สมาชิก

2. เครือข่ายจะมีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อทราบความเคลื่อนไหวและทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

การสนับสนุนงบประมาณ

เครือข่ายได้รับงบประมาณจากหลายส่วน โดยการผลักดันของพัฒนาชุมชนอำเภอ ซึ่งทำให้ได้งบจาก งบประมาณสนับสนุนเครือข่ายจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ

และปี 2546 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)สนับสนุนกิจกรรมการปลูกฝ้ายและปลูกคราม (ไม่ประสบผลสำเร็จ)

และปี 2549 งบจากกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มาส่งเสริมเรื่องสุขภาพของสมาชิกกลุ่มที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช

แนวทางการดำเนินงานของเครือข่าย

1.เครือข่ายต้องการที่จะพัฒนามาตรฐานของสินค้าร่วมกัน ซึ่งจะประสานงานกับสำนักงานอุตสาหกรรมเพื่อตรวจรับรองสินค้า สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ซื้อได้

2.เพิ่มทักษะฝีมือในด้านอื่นๆ เช่น การเย็บผ้า

ประโยชน์ของกลุ่มที่ได้รับจากการเข้าร่วมการวิจัย

1.ได้ทบทวนทิศทางการพัฒนาเครือข่ายของตนเอง ทำให้เห็นจุดของการพัฒนาต่อไป และทำให้มองเห็นจุดแข็งด้านความสามัคคีที่มีพื้นฐานมากจากกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน รวมทั้งมีความเชื่อมั่นที่จะดำเนินงานต่อไป ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้นำภูมิใจประชุมให้สมาชิกกลุ่มได้รับทราบ

2. ให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเอง ซึ่งผู้นำได้สรุปว่า ก่อนที่เราจะให้คนอื่นช่วยเหลือเราต้องพึ่งตนเองก่อน เช่นการออมทรัพย์หรือ ออมวันละบาท เพื่อช่วยเหลือสมาชิกและชุมชนนั่นเอง

แนวทางการดำเนินการของทีมวิจัย

เครือข่ายกลุ่มทอผ้าพื้นบ้านภูไทนี้ ก่อนที่โครงการวิจัยจะเข้ามาได้มีการดำเนินงานเป็นเครือข่ายอยู่ก่อนแล้ว เพียงแต่ทีมวิจัยเข้ามาต่อยอดในการสร้างการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้นำกลุ่มมีโลกทัศน์ที่กว้างขวางมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากลุ่มต่อไป แต่เครือข่ายนี้ยังมีข้ออ่อนในด้านการกำหนดทิศทางที่มุ่งสู่การตลาดซึ่งถือว่าการผลิตเช่นผ้าชนิดนี้จะจำกัดเฉพาะกลุ่มคนที่ใช้ อีกประการหนึ่งถ้ามองทิศทางถ้ากลุ่มขยายก็อาจจะไม่สามารถที่จะสู้กับระบบตลาดกระแสหลักได้ดังนั้น การสร้างความเชื่อมั่นและหันกลับมาดูพื้นฐานของกลุ่ม หรือพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือต่อกลุ่มนี้ก็น่าจะพัฒนาไปได้

แผนภาพที่ 6 แสดงเครือข่ายทอผ้าพื้นบ้านภูไท

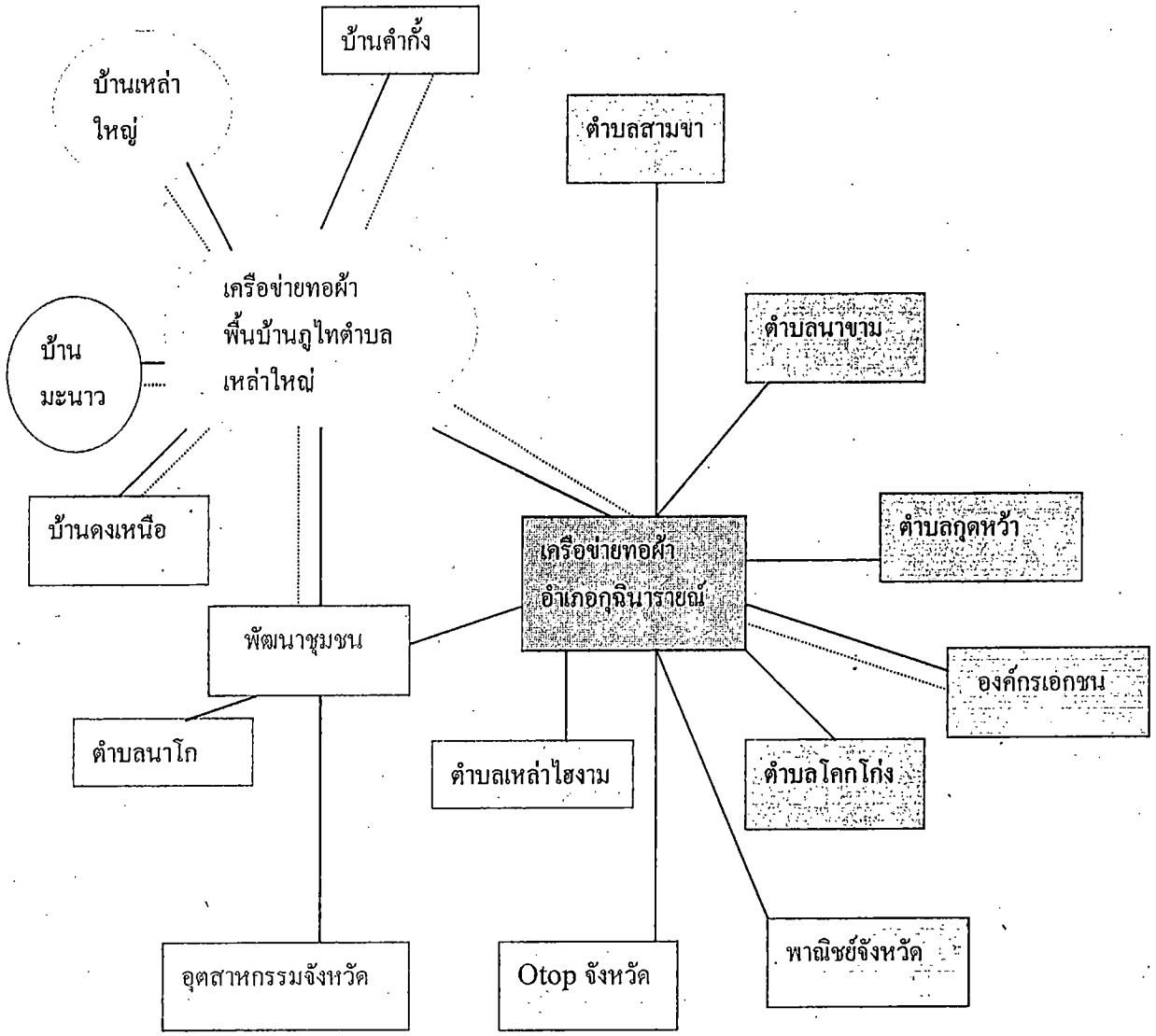

เครือข่ายพันธมิตรเดิม

เครือข่ายคุณค่าใหม่

3. เครือข่ายเกษตรกรทำนา

ความเป็นมา เครือข่ายนี้เกิดขึ้นเนื่องมาจาก อำเภอกมลาไสย เป็นอำเภอที่มีอาชีพหลักคือการทำนาเพื่อขาย ซึ่งชาวบ้านที่นี่จะทำนาปีละ 2 ครั้ง โดยได้รับการช่วยเหลือ จากสำนักงานชลประทาน ซึ่งจะมีน้ำคลองไหลผ่าน จึงสามารถทำนาได้ ชาวนาที่นี่จึงมีการรวมกลุ่มเกษตรกรทำนาเป็นจำนวนมาก โดยเริ่มต้นเพื่อลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมี จากเครือข่ายนี้ยังไม่เด่นชัดในการสร้างเป็นเครือข่ายพันธมิตรร่วมกันแต่ทีมวิจัยเห็นว่า พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยลักษณะของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะต่อการปลูกข้าว ประชากรที่นี่จึงมีอาชีพและทำนาปีละ 2 ครั้ง เป็นพื้นฐานแต่การปลูกข้าวก็จะเร่งผลิตเพื่อจำหน่ายมากกว่าการผลิตเพื่อยังชีพ ดังนั้นจึงทำให้กลไกการลงทุนตั้งแต่การผลิตและการเก็บเกี่ยวค่อนข้างที่จะลงทุนสูงโดยเฉพาะปุ๋ยเคมี (ข้อมูลส่วนนี้ยังไม่มีการศึกษา จากทีมวิจัย จึงไม่สามารถที่จะนำเสนอจำนวนที่ชัดเจนได้) เกษตรกรจึงรวมกลุ่มเพื่อที่จะจัดตั้งรูปแบบสหกรณ์ปุ๋ยเพื่อแก้ปัญหาการซื้อปุ๋ยแพง ต่อมาได้รับการส่งเสริมจากเกษตรอำเภอและสหกรณ์จึงได้มีการปรับเปลี่ยนจากปุ๋ยเคมีเป็นปุ๋ยชีวภาพ ประกอบกับนโยบายจังหวัดเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้การทำงานของกลุ่มปุ๋ยชีวภาพค่อนข้างที่จะดี โดยเฉพาะที่ตำบลโพนงาม ได้มีการจัดศูนย์เทคโนโลยีการเกษตร เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งกระจายข้อมูลเรื่องปุ๋ยให้กับสมาชิกเกษตรกรในตำบล จนสามารถที่จะขยายกิจกรรมเป็นการจำหน่ายสู่ท้องตลาดได้ พร้อมทั้งขยายกิจกรรมเช่น การสร้างปั๊มน้ำมันซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก บริษัทบางจากจำกัด ในการติดตั้งแต่ละปีกลุ่มจึงมีรายได้จากการจำหน่ายปุ๋ยชีวภาพและน้ำมันไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม กลุ่มยังมีจุดอ่อนและจุดที่ต้องการการช่วยเหลือจากหน่วยงานโดยเฉพาะภาครัฐเป็นจำนวนมาก ดังได้มีการวิเคราะห์ถึงจุดอ่อนจุดแข็ง ดังนี้

จุดอ่อน

- สมาชิกบางส่วนไม่ใช้ปุ๋ยเพราะไม่สะดวกต่อการใช้ ทำให้สมาชิกที่ใช้ปุ๋ยมีเพียง 40% จากสมาชิกจำนวน 700 คน
- ข้อจำกัดของปุ๋ยหมักชีวภาพ ยังไม่สามารถที่จะผลิตเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของพืชได้ เช่น ปุ๋ยใส่ผักและพืชยืนต้น เป็นต้น ซึ่งต้องอาศัยการคิดค้นร่วมกัน
- การผลิตปุ๋ยส่วนใหญ่ใช้เครื่องจักรเป็นส่วนใหญ่
- วัตถุดิบต้องซื้อจากภายนอก
- ต้นทุนการผลิตสูง
- รูปแบบปุ๋ยยังไม่เหมาะสมที่จะนำไปใช้
- ตลาดภายนอกมีความต้องการจำนวนมากแต่กำลังการผลิตไม่สามารถที่จะผลิตได้

จุดแข็ง

- มีความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยชีวภาพ
- มีหน่วยงานรัฐเข้ามาสนับสนุน
- กรรมการมีกรแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน
- มีทุนหมุนเวียนจากการทำธุรกิจอื่น เช่น ปั๊มน้ำมัน

อย่างไรก็ตาม อำเภอกมลาไสย ไม่ได้มีกลุ่มปุ๋ยชีวภาพเพียงกลุ่มเดียวที่ผลิตปุ๋ยชีวภาพ ยังมีกลุ่มตำบลอื่นๆ เช่น โนนศิลาเลิง ที่มีการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพเช่นกัน อีกทั้งกลุ่มโนนศิลาเลิงยังได้รับการสนับสนุนการทำโรงสีข้าวที่มีขนาดการผลิตที่ใหญ่มีสมาชิกเข้าร่วมกว่า 6,000 รายทั่วจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยได้มีการวิเคราะห์ประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มดังนี้

จุดอ่อน

- เป้าหมายของการผลิตปุ๋ยเพื่อจำหน่าย แต่ที่ผ่านมากลุ่มต้องเผชิญกับการลงทุนที่สูง และจำหน่ายขาดทุน และทุนที่ได้รับนั้นมาจากการกู้ยืม
- โครงสร้างการบริหารจัดการมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ แต่ในเชิงปฏิบัติไม่มีผู้ใช้ทำหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งทำให้การบริหารจัดการกลายเป็นบริหารไม่กี่คน
- ขาดผู้นำรุ่นใหม่ และผู้นำที่มีอยู่ก็เป็นผู้นำเดี่ยว

แนวทางการทำงานเพื่อเป็นเครือข่ายร่วมกัน

1. เลือกกลุ่มตัวอย่างการเรียนรู้ในเรื่องการบริหารจัดการ การผลิต การตลาดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเครือข่ายกลุ่มต่างๆ
2. มีเวทีแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อหนุนเสริมเรื่องความรู้ แลกเปลี่ยนวัตถุดิบ แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกลุ่ม

สิ่งที่ทีมวิจัยได้ริเริ่ม

ได้เริ่มศึกษากลุ่มปุ๋ยชีวภาพ ตำบลโพนงาม ซึ่งการขยายสมาชิกการผลิตปุ๋ยเพื่อจำหน่ายให้กับคนในท้องถิ่นและคนนอกท้องถิ่น ซึ่งความคิดของชุมชนเองยังยึดติดกับการตลาดซึ่งสมาชิกส่วนหนึ่งยังใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนา ดังนั้นการสร้างสำนึกร่วมของกลุ่มจึงเป็นจุดหนึ่งที่ทีมวิจัยมองว่าน่าจะต้องทำควบคู่ไปกับ การขยายเครือข่ายออกไป

แนวทางการดำเนินงานของทีมวิจัย

เก็บข้อมูลพื้นฐานด้านการทำนาของเกษตรกรทั้งอำเภอ แหล่งผลิตแหล่งขายข้าว ปริมาณการใช้ปุ๋ย สร้างเวทีวิเคราะห์ร่วมใหม่ ประสานกับสหกรณ์อำเภอเขาวง สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับโรงสีข้าวต่างๆ ที่มีอยู่เดิมให้ชัดเจนมากขึ้น

แผนภาพที่ 7 แสดงเครือข่ายเกษตรกรทำนา

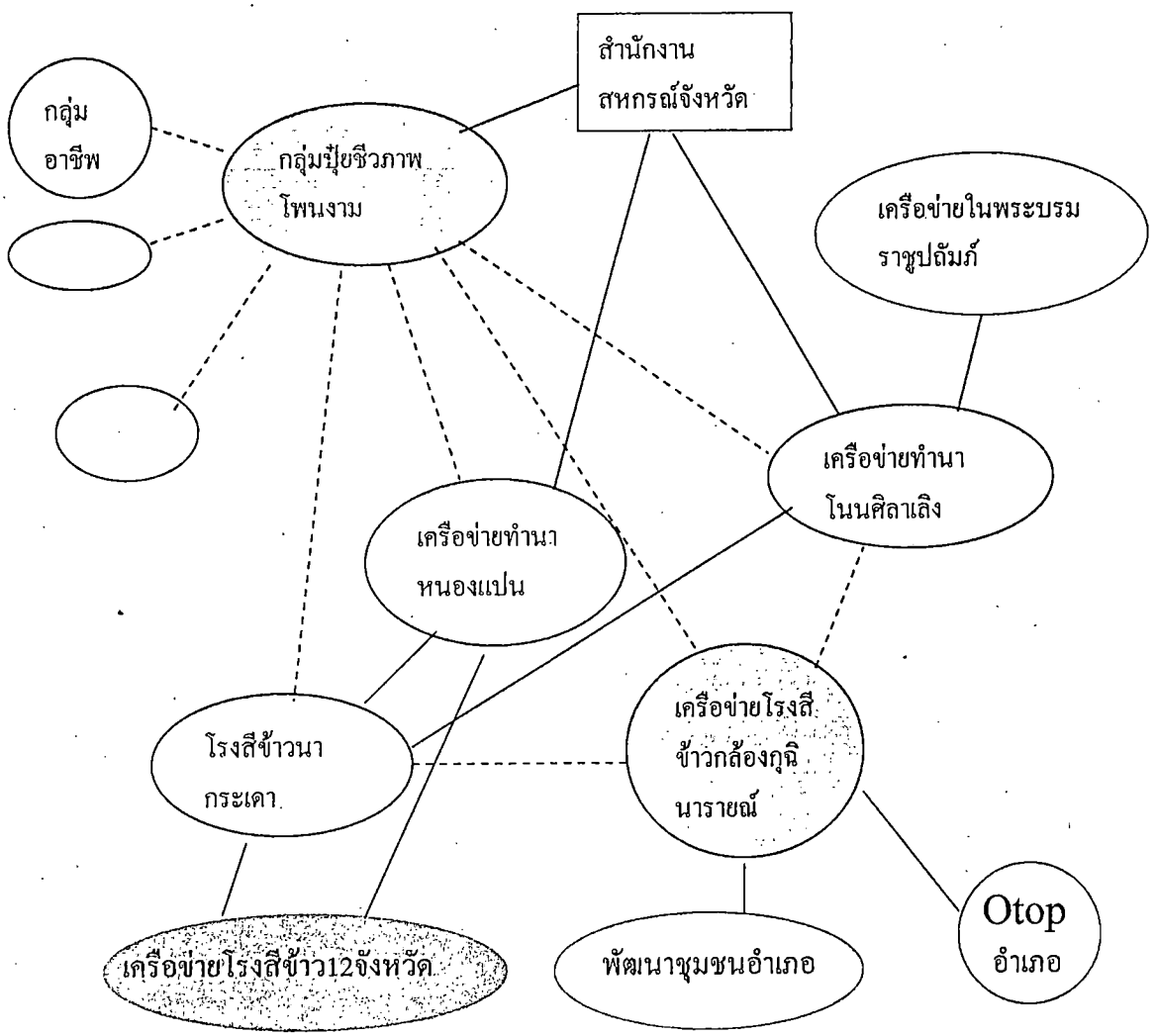

เครือข่ายพันธมิตรเดิม

เครือข่ายพันธมิตรใหม่

บทที่ 5

บทสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ไขปัญหาความยากจน

5.1ตัวแบบในการวิเคราะห์

การสังเคราะห์เครือข่ายที่เกิดขึ้นนั้น ทีมวิจัยได้หลักการหรือแนวคิดตัวแบบของการสังเคราะห์ ที่มีการผสมผสานจากฐานประสบการณ์และบทเรียนจากการทำงานกับชุมชน และแนวคิดนิเวศชุมชน อันเป็นหลักการสำคัญ นอกจากนั้นสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีลักษณะของการสังเคราะห์ที่อาศัยหลักการดังนี้

1.**จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น** หลังจากที่ได้มีการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนแล้ว พบว่า ชุมชนเกิดปัญหาต่างๆเกิดขึ้น เช่น การอพยพแรงงาน ภาวะหนี้สิน ทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลง อาหารที่เคยเก็บได้จากป่าลดน้อยลง มีการเจ็บป่วยมากขึ้น เช่น เบาหวาน เอดส์ มะเร็ง เป็นต้น ซึ่งถ้าวิเคราะห์สาเหตุหลักก็คือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนไป เริ่มมีค่าใช้จ่ายมากขึ้น เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเล่าเรียน เป็นต้น ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องหารายได้เพิ่มจากเดิม ซึ่งทรัพยากรที่พวกเขามีอยู่คือ ที่ดินและผืนป่า ดังนั้น การถางป่าและเก็บเกี่ยวพืชผลมีมากขึ้น (มองด้านการปรับตัวแต่ไม่ได้มองในด้านของสาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลง) ประกอบการส่งเสริมปลูกพืชไร่เชิงเดี่ยวที่ต้องการพื้นที่ในการผลิตเพื่อให้ได้ปริมาณมากๆ จึงเกิดขึ้นอย่างรุนแรง ป่าที่อุดมสมบูรณ์กลับลดเหลือน้อยลง จากนั้นชุมชนก็เริ่มมีปัจจัยการผลิตอื่นๆตามเข้ามาอีกมากมาย เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง รถไถ อุปกรณ์การเกษตร ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้มีเป้าหมายไม่ต่างกันคือ เพิ่มผลผลิตให้ได้มากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นจึงทำให้ วิถีชีวิตและวิถีการผลิตเดิมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทุกด้าน อันเนื่องมาจากการมีวิธีคิดที่เริ่มจะถอยห่างจากความต้องการปัจจัยสี่ (อาหาร,ยารักษาโรค,ที่อยู่อาศัย, เครื่องนุ่งห่ม) และมีความต้องการมุ่งสู่ความต้องการรายได้หรือเพิ่มเศรษฐกิจให้กับครอบครัวและชุมชนมากกว่า และปัจจัยสี่ที่ว่านี้ก็ไม่ได้มีฐานจากทรัพยากร แต่อยู่ที่องค์ความรู้ใหม่ ที่ต้องแลกกับการซื้อจึงจะได้มา ซึ่งก็เปลี่ยนจากที่เคยหาได้จากป่า มาเป็นซื้อหาได้ตามท้องตลาดทั่วไป ซึ่งนับวันวิถีเหล่านี้ทำให้ชุมชนหนีห่างจากการพึ่งพาอาศัยตนเอง กลับไปพึ่งวิถีการตลาดที่ต้องมีเงินตราเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนซื้อ-ขาย และชุมชนก็ไม่สามารถที่จะกำหนดราคาผลผลิตของตนเองหรือสินค้าอื่นๆที่ตนผลิตได้

2. **ความต้องการปัจจัยการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลง** จากกระแสภายนอกที่เข้ามามีผลกระทบต่อความสมดุลของฐานปัจจัยสี่ของชุมชน ซึ่งปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่า กระแสโลกาภิวัตน์ที่เป็นกระแสที่เคลื่อนตัวอย่างรวดเร็วและนำพาสิ่งต่างๆเข้ามา อันเป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงและยากที่ชุมชนจะเท่าทัน โดยเฉพาะการสื่อสารที่รวดเร็ว ใครสามารถที่จะครอบครองสื่อได้ก็ถือว่าเป็นผู้กุมข้อมูล และมีอำนาจที่จะครอบงำคนอื่นได้ง่ายขึ้น ด้วยผ่านทางสื่อ อันเป็นการเข้าถึงทัศนคติและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ความคิด ของคนได้ง่าย ดังนั้น จึงเกิดการกดทับหรือเบียดขับ ความรู้หรือประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นวัฒนธรรมย่อยให้หนีห่างและกลายเป็นวัฒนธรรมชายขอบ หรือการทำให้

บุคคลรู้สึกอายหรือด้อยกว่า เช่น คนลาวที่ถูกเรียกว่า เสี่ยว ก็จะไม่กล้าหรือไม่เชื่อมั่นที่จะทำอันเนื่องมาจากความรู้สึกด้อยกว่านั่นเอง การนำกระแสการเปลี่ยนแปลงและวิเคราะห์ร่วมจึงทำให้ชุมชนรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ และพร้อมที่จะป้องกันได้

3.นิเวศวัฒนธรรมชุมชน นิเวศในที่นี้หมายถึง ความเป็นธรรมชาติ โดยหลักการแล้วมนุษย์เกิดมาต้องพึ่งพิงธรรมชาติ ไม่ว่าจะด้วยการกำเนิดของหลายสิ่งหลายอย่างก็ล้วนแล้วเกิดจากธรรมชาติ ดังนั้นมนุษย์จึงมีความเข้าใจที่จะอยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ โดยเฉพาะสังคมของคนตะวันออก จะมีความเคารพต่อธรรมชาติ พวกเขาจะไม่ลบหลู่หรือกระทำการใดๆอันเป็นการขัดกับธรรมชาติ เพื่อให้มนุษย์กับธรรมชาติพึ่งพาอาศัยซึ่งและกัน ดังเราจะเห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ที่แสดงออกในประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ เช่น การฝังรกเด็กที่ต้นไม้ใหญ่ในป่าเพราะเชื่อว่าเทวดาประจำต้นไม้จะรักษาขวัญของเด็ก ไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ หรือ การไหว้ศาลปู่ตา,การทำขวัญข้าว,การทำบุญคูณลานของคนอีสาน และอื่นๆ เป็นต้น จากหลักฐานดังกล่าว นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแล้ว ยังก่อเกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน อันเป็นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การแลกข้าวของคนอีสาน (ซึ่งถ้าบ้านไหนมีข้าวไม่พอกินตลอดปี เช่น บ้านตนเองมีปลามากก็สามารถทำเป็นปลาแห้งมาแลกข้าวอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ข้าวมากกว่า) ซึ่งการสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือในลักษณะนี้ จึงเป็นลักษณะของการเกื้อกูลทางได้ความเป็นอยู่ หรือที่เรียกว่า "เศรษฐกิจชุมชน" ที่มีลักษณะของการแลกเปลี่ยนที่ไม่ผ่านตัวกลาง (เงินตรา) แต่สามารถนำสิ่งของที่และทั้งสองฝ่ายมีความต้องการสิ่งของนั้นแล้วนำมาแลกเปลี่ยนกัน การแลกเปลี่ยนยังยืนอยู่บนฐานของการต่อรองและความพอใจทั้งสองฝ่าย ไม่มีใครเอาเปรียบใครหรือใครได้อะไรมากกว่า จึงเห็นได้ว่าฐานเศรษฐกิจนี้ ยืนอยู่บนความเท่าเทียมและเสมอภาค อาจารย์ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540:72) ได้กล่าวสรุปแนวคิดเศรษฐกิจแห่งชาติ ของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ไว้น่าสนใจกล่าวคือ

1. จะพัฒนาเศรษฐกิจ ชาติต้องมีเอกราช เป็นตัวของตนเอง ประชาชนมีจิตสำนึกแห่งความเป็นชาติ มีจิตวิญญาณ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมกัน

2. เน้นการเพิ่มพลังการผลิตของชาติ โดยเฉพาะพัฒนาอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีซึ่งเป็นของคนชาตินั้นเอง และ

3. ทำให้ประเทศชาติเป็นระบบเดียวกัน โดยการสร้างเครือข่ายคมนาคม เน้นการผลิตเพื่อตลาดภายใน ตั้งกำแพงภาษีเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยกลับไม่สามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ทั้งด้านเทคโนโลยีต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาคน ทำให้ความสามารถในการพึ่งตนเองมีน้อย โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรม ดังนั้นจึงเห็นด้วยว่า การฟื้นฟูการพึ่งตนเอง ต้องเริ่มจากการวางรากฐานและสร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชน

สรุปได้ว่า จากแนวคิดหลักทั้ง 3 ส่วนจึงทำให้เห็นว่า การพัฒนาที่ตามกระแสทุนนิยม ซึ่งถือว่าเป็นกระแสการพัฒนาหลักของโลกปัจจุบันนั้น ไม่ได้ทำให้คุณภาพชีวิตของคนฐานล่างหรือรากหญ้าดีขึ้น แต่กลับทำให้สูญเสียความเป็นตัวตนหรือเอกลักษณ์ของตนเอง และไม่สามารถที่จะพัฒนาสิ่งที่ตนเองมีให้เจริญก้าวหน้าทันเทียมกับกระแสการพัฒนาอื่นๆ ดังนั้นทีมวิจัยจึงมีมุมมองว่า ถ้าจะพัฒนาเครือข่ายความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น กลุ่มสหกรณ์ต่างๆ ต้องมีเอกลักษณ์ของตนเอง และพัฒนากลุ่มจากสิ่งที่ตนเองมี โดยเชื่อมโยงจากรากฐานวัฒนธรรม อันเป็นธรรมชาติเดิม ให้เขาสามารถที่จะจัดการกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากการศึกษา กลุ่มทอผ้าพื้นบ้านภูไท อ.กุฉินาราณย์ ซึ่งพวกเขามีการพัฒนากลุ่มจากรากฐานวัฒนธรรม ร่วมกับวิถีชีวิต และความเหนียวแน่นในการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมนำมารับใช้การบริหารจัดการของตนเอง ซึ่งรูปแบบและรายละเอียดของการบริหารนั้นจะเป็นเฉพาะกลุ่มของตนเอง อาศัยหลักของความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีเวทีของการพูดคุย (ภาษาอีสานเรียกว่า “โส”) เป็นเวทีของการแลกเปลี่ยนและแก้ปัญหาร่วมกัน กรณีถือว่าเป็นที่เด่นชัดของการนำวัฒนธรรมชุมชน และเป็นคนในพื้นที่เดียวกันนิเวศเดียวกันมาพูดคุย ดังนั้นจึงยืนอยู่บนฐานของความเข้าใจและความเสมอภาคกัน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเครือข่ายถึงแม้ภายในจะมีระบบที่สามารถจัดการและช่วยเหลือกันได้ดี แต่ ณ ปัจจุบันเองภาวะสังคมได้เปลี่ยนแปลงกระแสการพัฒนาจึงมีผลต่อการพัฒนาและการพึ่งตนเองของกลุ่มเช่นกัน ดังนั้นสิ่งที่ถือว่าเป็นจุดอ่อนของเครือข่ายคือการรับรู้ข้อมูลจากกระแสภายนอก เช่น กระแสโลกาภิวัตน์ หรือบทเรียนการทำงานจากแหล่งอื่น ,เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์และเรียนรู้เท่าทันกับสถานการณ์ เพื่อเพิ่มพลังในการวิเคราะห์จุดนี้กลุ่มเครือข่ายจะต้องประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่นหรือหน่วยงานอื่นเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ และช่วยเหลือในมุมต่อไป แต่ยืนอยู่บนฐานของความเสมอภาคซึ่งกันและกันการสร้างหลักการสังเคราะห์ทั้ง 3 ส่วนนี้ จะเชื่อได้ว่าเป้าหมายหรือทิศทางการพัฒนาจึงน่าจะมุ่งเน้นที่การสร้างความเชื่อมั่นของชุมชนให้กลับคนมา และทำให้พวกเขารู้เท่าทันกระแสภายนอกและรู้เท่าทันกระแสภายในตนเอง อันจะก่อให้เกิดการจัดการปัญหาและแก้ไขปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ ดังจะแสดงให้เห็นภาพขอ

แผนภาพที่ 8 แสดงให้เห็นหลักในการสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ไขปัญหาความยากจน

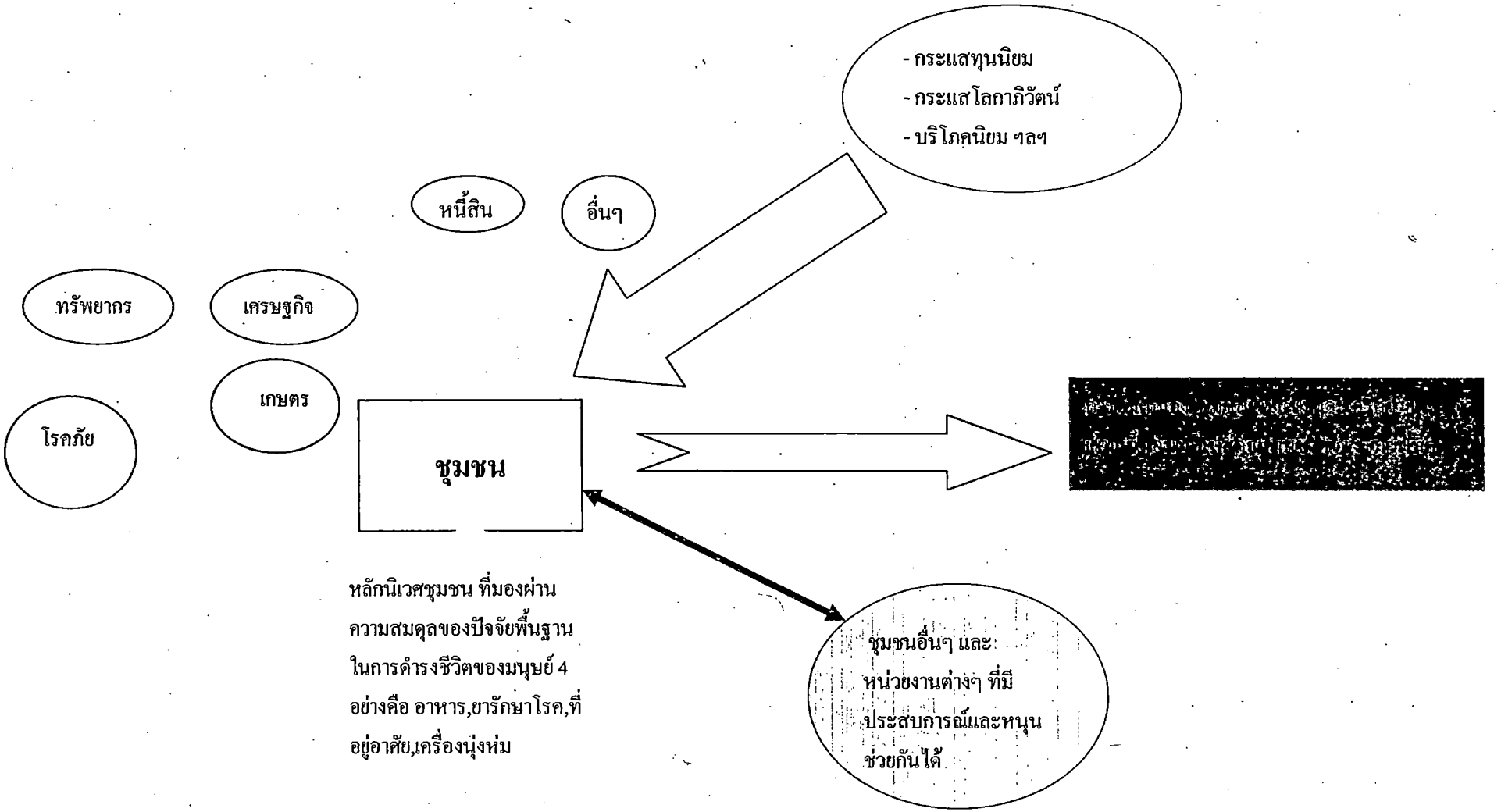

แผนภาพที่ 9 แสดงกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยระบบเศรษฐกิจชุมชน

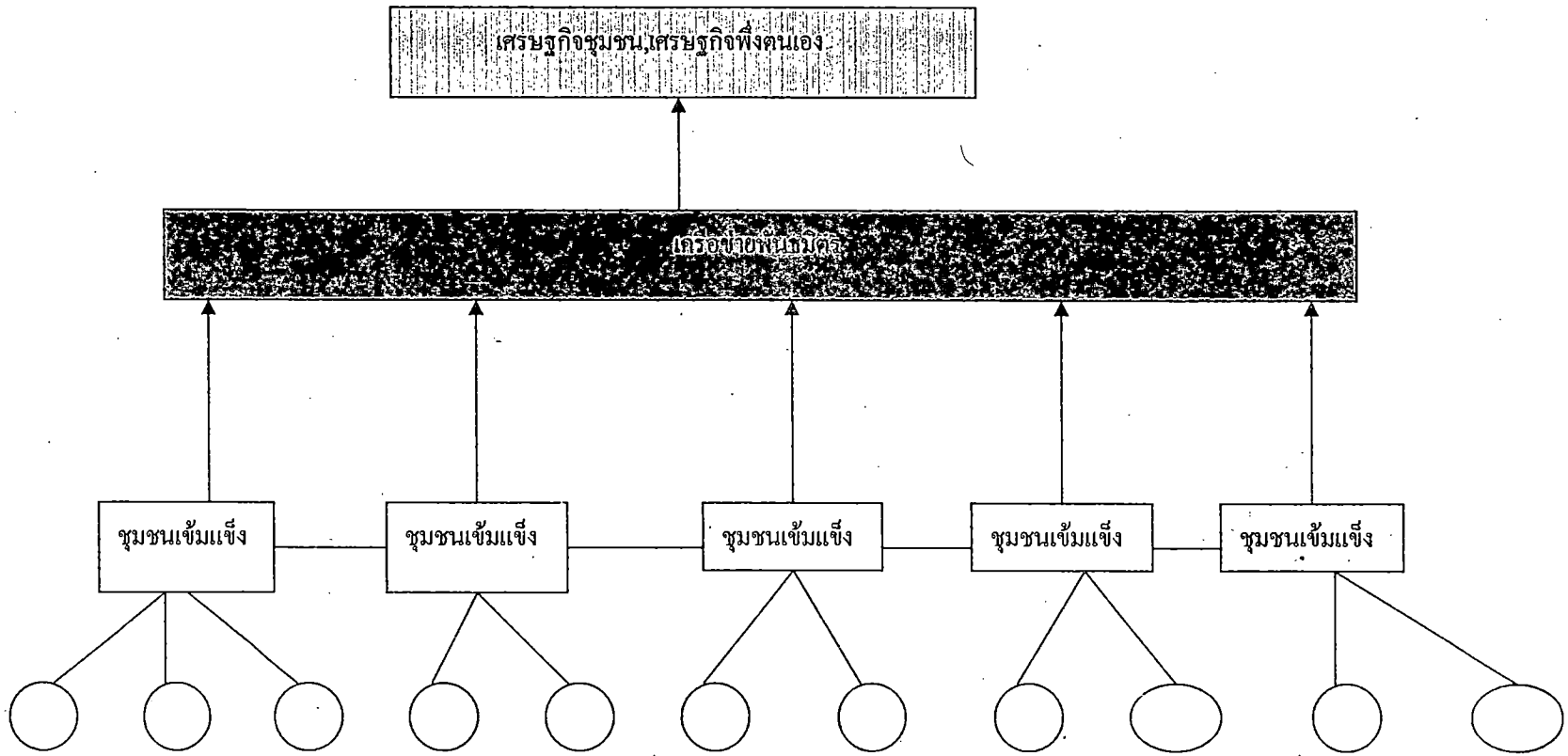

ฐานวัฒนธรรม ที่มาจากฐานความต้องการปัจจัยสี่ของชุมชน

5.2 สรุปผลการวิเคราะห์ที่ชี้ให้เห็นบทบาทของเครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาความยากจน

ถ้าชี้ให้เห็นหลักการของการวิเคราะห์หลัก 3 ประการที่ได้นำเสนอ โดยหลักใหญ่ก็คือ

"การยึดชุมชนเป็นที่มั่น"

1.สร้างกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วม

-ศึกษาชุมชน

-วิเคราะห์ชุมชน

-วางแผน

-ปฏิบัติการ

- สังเคราะห์/ถอดบทเรียน

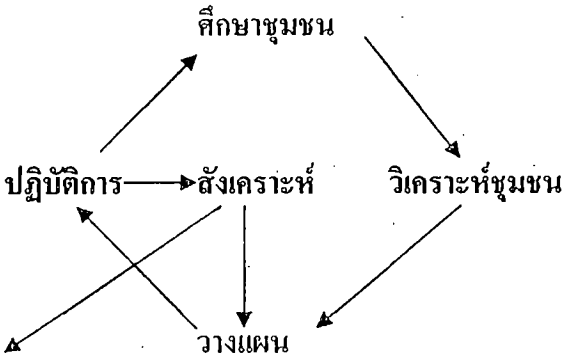

องค์ความรู้ใหม่ชุมชน

2.มีกลยุทธในการดำเนินงาน คือ

2.1 รู้เรารู้เขา

- การศึกษาตนเอง
- การรับรู้ข้อมูลภายนอก

2.2 ฟื้นฟูความเชื่อมั่น

- ฐานการผลิต
- ทรัพยากรของชุมชน
- เศรษฐกิจชุมชน
- วัฒนธรรมประเพณี

2.3 พัฒนาคุณค่าที่มีอยู่เดิม

- การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ศึกษารูปแบบการจัดการปัญหาด้วยฐานชุมชน
- ศึกษารูปแบบการจัดการทรัพยากร (ชุมชนจัดระบบสวัสดิการ)

2.4 ส่งเสริมการถ่ายทอด

- ศูนย์เรียนรู้ชุมชน
- สร้างเวทีประชาคม (แลกเปลี่ยนความคิดหลากหลาย) เวที "โสกัน" (ลดการชี้นำ, แต่ทำร่วมกัน)
- จัดรวบรวมเป็นลายลักษณ์อักษร

จากการดำเนินงานตามแนวคิดนี้เกิดผลดังนี้

1. ผู้นำชุมชนมีวิสัยทัศน์กว้างขึ้น การดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ ต้องได้มีการทบทวนเป้าหมายการดำเนินงานกันอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะตระหนักต่อการดำเนินกิจกรรมมากขึ้น เช่น กลุ่มทอผ้าพื้นบ้านภูไท เมื่อได้วิเคราะห์ปัญหาโดยนำสถานการณ์กระแสทุนนิยมมาวิเคราะห์ร่วม ทำให้เห็นว่าการดำเนินงานกลุ่มที่มุ่งผลิตเพื่อตอบสนองตลาดนั้นอาจจะทำให้เจออุปสรรคข้างหน้าได้ถ้าเราไม่มีระบบจัดการที่ดีพอ อีกประการหนึ่งที่กลุ่มสะท้อนก็คือ กลุ่มไม่เคยมานั่งวิเคราะห์ปัญหาในลักษณะนี้และทำให้เขาเห็นชัดเจนมากขึ้นที่จะนำไปพัฒนากลุ่มตนเอง ซึ่งจะคุยผ่านเครือข่ายเดิมที่มีอยู่ ซึ่งทำให้เห็นว่าผู้นำกลุ่มได้เปิดโลกทัศน์และมุมมองต่อกิจกรรมที่กลุ่มทำใหม่ และไม่ได้หวังที่จะพึ่งพาภายนอกอย่างเดียวแต่หันกลับมามองทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่

2. ทำให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการร่วมมือกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หลังจากที่มีเวทีแต่ละกลุ่มได้มีการเยี่ยมเยือนและหนุนเสริมข้อมูลความรู้ร่วมกัน ปรากฏการณ์นี้ทำให้เห็นว่า เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเครือข่ายพันธมิตรร่วมกันถึงแม้ว่าจะยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนหรือมีพันธะสัญญาร่วมกันก็ตาม

3. ผู้นำเริ่มเห็นว่าความสำคัญของการพัฒนาอยู่ที่รากฐานของกลุ่มตนเอง ถ้าสมาชิกกลุ่มยังมีข้อมูลไม่แน่นพอกลุ่มก็จะเข้มแข็งเฉพาะผู้นำ ซึ่งไม่สามารถที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนได้

4. การเชื่อมโยงข้อมูลสถานการณ์จากประสบการณ์ที่อื่น ทำให้เห็นว่ากลุ่มไม่ได้โดดเดี่ยวและยังมีความสัมพันธ์กับโลกภายนอกอยู่มากดังนั้นถ้าไม่ได้รับรู้กระแสภายนอกที่อาจจะมีผลกระทบต่อกลุ่มก็จะทำให้ไม่สามารถที่จะเท่าทันอาจทำให้กลุ่มได้รับความเสียเปรียบและนำมาซึ่งการล่มสลายของกลุ่มได้

5. ชุมชนมีความเข้าใจต่อการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น เห็นความสำคัญและหันมาทำกิจกรรมที่ลดรายจ่ายของตนเอง ที่สามารถผลิตเองได้ในระดับครอบครัว เช่น การทำแชมพู น้ำปลา อื่นๆ ควบคู่กับการทำกิจกรรมกลุ่ม

บทที่ 6
สรุปและข้อเสนอแนะ

6.1สรุปผลการดำเนินการวิจัย

6.1.1 จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดอื่นๆ คือ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดสกลนคร ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดมุกดาหาร ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ทั้งหมด 6,946.746 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 4,341,716 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.5 ของพื้นที่ภาคอีสาน โดยมีลักษณะของพื้นที่แบ่งเป็น 5 ลักษณะ คือ พื้นที่ภูเขา พื้นที่ที่เป็นหุบเขา พื้นที่เป็นลูกคลื่น พื้นที่ค่อนข้างราบ พื้นที่ที่ราบลุ่มริมฝั่งน้ำ จังหวัดกาฬสินธุ์มีประชากรทั้งสิ้น 973,556 คน มีจำนวนครัวเรือน 236,316 ครัวเรือนแยกเป็นชายจำนวน 485,3484 คน แยกเป็นหญิงจำนวน 488,172 คน มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แต่สามารถแยกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้สอง กลุ่มคือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว และ กลุ่มชาติพันธุ์ภูไท โดยพื้นฐานของประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงทำให้รายได้ส่วนใหญ่มาจากการเกษตร รองลองมาคือ ค้าขาย รายได้ที่ได้จากภาคเกษตรนั้นถือเป็นรายได้หลัก เพราะประชากรที่นี่สามารถที่จะผลิตข้าวได้ ปีละ 2 ครั้ง และเป็นข้าวที่มีชื่อเสียงทั่วประเทศคือ ข้าวเหนียวเขาวง ที่มีความเหนียวนุ่มและหอม นอกจากนั้นยังมีพื้นที่ปลูกผักและพืชผลทางการเกษตร เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดฟาง อันมีชื่อเสียงของจังหวัด ดังนั้นจึงทำให้จังหวัด กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีวิสัยทัศน์ "มุ่งเป็นแหล่ง ผลิตอาหาร คุณภาพ ปลอดภัยชั้นนำของอีสาน ภายในปี 2550 ด้วยการทำการเกษตรที่ดีการเป็นเมืองน่าอยู่และการเป็นเมืองเรียนรู้" โดยมียุทธศาสตร์ 4 ประการคือ การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาการท่องเที่ยว การพัฒนาธุรกิจการค้า

ดังนั้นด้วยภาวะพื้นฐานของการพัฒนาองค์กรและกลุ่มที่มีอยู่ในจังหวัด จึงมีรูปแบบและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งพบว่า ลักษณะของสหกรณ์ กลุ่ม องค์กรแยกเป็น 2 ลักษณะดังนี้คือ

- สหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรที่จดทะเบียน มีทั้งหมด 21 สหกรณ์ ภายในกลุ่มสหกรณ์นี้มีกลุ่มสมาชิกที่ร่วมเป็นสหกรณ์ ทั้งหมดประมาณ 101 กลุ่ม คือ กลุ่มสตรีสหกรณ์ 95 กลุ่ม, กลุ่มเครดิตยูเนียม 1 กลุ่ม,กลุ่มออมทรัพย์ 4 กลุ่ม ,กลุ่มเกษตร 1 กลุ่ม
- สหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรที่ไม่จดทะเบียน มีทั้งหมด 158 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มอาชีพ 150 กลุ่ม, กลุ่มอนุรักษ์ป่า 2 กลุ่ม,กลุ่มธุรกิจชุมชน 4 กลุ่ม, กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือก 1 กลุ่ม,เครือข่ายหมอพื้นบ้าน

โดยลักษณะของกลุ่มต่างๆ ในด้านการบริหารจัดการจะมีลักษณะเฉพาะกลุ่มซึ่งจุดอ่อนจุดแข็งขึ้นอยู่กับบริบทและการหนุนเสริมและความพร้อมด้านต่างๆของกลุ่มเป็นหลัก และพบว่าสถานการณ์เชื่อมโยงเครือข่ายเป็นลักษณะที่ยังไม่เด่นชัน แต่มีการสร้างเครือข่ายหรือร่วมกันดำเนินกิจกรรมด้วยการมีแม่ข่าย เช่น กลุ่มการเงินเชื่อมกับกลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือก และกลุ่มธุรกิจชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ป่า เป็นต้น

6.1.2 จากการดำเนินงานวิจัยพบว่า ทีมวิจัยได้มีการวางแผนและปรับเปลี่ยนแผนอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะกลั่นกลองกลุ่ม/องค์กรที่จะเข้าร่วมขบวนการกับเราอย่างแท้จริง ซึ่งทำให้พบกับอุปสรรคบ้างในช่วงแรก ซึ่งทำให้สามารถเห็นขั้นตอนของการดำเนินงานดังนี้

- คัดเลือกอำเภอที่เข้าร่วม/ศึกษาข้อมูลพื้นฐานกลุ่มต่างๆในอำเภอเป้าหมาย
- สร้างเวทีแลกเปลี่ยนร่วมกันในลักษณะของการดำเนินงานกลุ่มโดยผ่านกิจกรรมร่วมกับทีมวิจัย
- มีเครือข่ายเกิดขึ้น
- ติดตามและหนุนเสริมเครือข่ายนั้นๆ
- ถอดบทเรียนเครือข่ายนั้นๆ เพื่อให้เห็นกระบวนการและเป็นบทเรียนในการทำงาน
- สรุปประมวลภาพของพื้นที่

โดยกระบวนการดำเนินงานทำให้เกิดผลการดำเนินงานกล่าวคือ มีรูปแบบการเกิดเครือข่ายแบบธรรมชาติเกิดขึ้น ซึ่งได้ถอดบทเรียนและหนุนเสริมการช่วยเหลือองค์กร์ดังกล่าว อันเป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานที่มองว่าต้องต่อยอดเครือข่ายเดิมที่มีอยู่ แต่ทีมวิจัยเห็นว่าการจะต่อยอดงานเดิมของกลุ่มจะต้องศึกษาและเข้าใจพื้นฐานของกลุ่ม และกลุ่มเองมาจากพื้นฐานของกลุ่มที่เข้มแข็ง จึงจะสามารถสร้างเครือข่ายได้อย่างมั่นคง ซึ่งการเป็นเครือข่ายมีหลายรูปแบบต่างฝ่ายมีอิสระในการบริหารจัดการกลุ่ม แต่ต้องมีเป้าหมายร่วมกัน สำหรับพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์นั้น การเกิดขึ้นของเครือข่ายจึงมี 2 ลักษณะคือ

1. เครือข่ายที่เริ่มจะเกาะเกี่ยว จึงยังไม่เห็นเด่นชัดในการจัดวางโครงสร้างและเป้าหมายร่วมกัน
2. มีรูปแบบโครงสร้างที่ชัดเจน เป้าหมาย วัตถุประสงค์และกิจกรรม แต่ยังขาดอุดมการณ์ร่วมกัน รวมทั้งการยกระดับเป็นองค์ความรู้ด้านการสร้างเครือข่ายชุมชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาต่อไป

<u>ปัญหา-อุปสรรคต่อการดำเนินงาน</u>

1. อุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ แต่เป็นปัญหาที่เกิดจากวิธีคิดของทีมวิจัยซึ่งเป็นกรปรับตัวในช่วงแรกของการดำเนินงาน แต่เมื่อมีการศึกษาจึงเข้าใจและเริ่มทำการวิจัยอย่างเข้าใจและคล่องตัวมากขึ้น

2. การจัดวางกระบวนการในการทำงาน อันเนื่องจากทีมวิจัยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายพันธมิตร ดังนั้น เวลาส่วนใหญ่จึงเป็นการเน้นการเติมข้อมูล คิดวิเคราะห์และเรียนรู้ คิดค้นสิ่งที่มีอยู่เดิม ทำให้ละเลยการเกิดรูปแบบที่เป็นรูปธรรมหรือผลักดันให้เกิดอย่างชัดเจน
3. ในช่วงแรกของการดำเนินงาน ทีมวิจัยเน้นการดำเนินงานในเชิงการขยายเป็นวงกว้าง ซึ่งยังไม่ทราบข้อมูลและสถานการณ์ของการเกิดกลุ่มอย่างแท้จริง ดังนั้น จึงทำให้ไม่สามารถที่จะเจาะจงพื้นที่การทำงานได้อย่างลงลึก อันถือว่าเป็นบทเรียนของทีมวิจัย ซึ่งทีมวิจัยได้มีบทเรียนในการศึกษาที่จะยกระดับองค์ความรู้ของการสร้างเครือข่ายสหกรณ์ ซึ่งจำเป็นต้องเลือกพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน สามารถวิเคราะห์อย่างเชื่อมโยงและเข้าใจชุมชน สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจน แต่กระบวนการทำงานดังกล่าวทีมวิจัยเห็นว่า ต้องอาศัยระยะเวลาดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะเครือข่ายด้านคุณค่า

6.2ประโยชน์ที่นักวิจัยและทีมวิจัยได้รับ

1. โดยพื้นฐานของคนทำงานส่วนใหญ่มาจากคนทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชน ที่มีทักษะ

การทำงานกับชุมชนเป็นหลัก ซึ่งถือว่าเป็น "นักปฏิบัติ" มากกว่าความเป็น "วิชาการ" ดังนั้นจึงมีข้ออ่อนในเรื่องของการจัดระบบข้อมูลและการจัดระดับความคิดที่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์หรือบทเรียนที่จนได้รับออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนั้นการเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้และเป็นคุณูประโยชน์ของทีมวิจัย ในการเปิดโอกาสให้ทีมได้เรียนรู้และจัดระบบและการสังเคราะห์ข้อมูลได้ดีขึ้น ซึ่งเกิดจากการได้แลกเปลี่ยนกับทีมวิจัยในจังหวัดอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็น คณาจารย์จากสถานบันต่างๆ และเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กับทีมวิจัย ซึ่งการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนถือว่าเป็นการสร้างเครือข่ายทางวิชาการและการทำงานร่วมกัน 2. องค์ความรู้ใหม่ที่ทีมวิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ยังไม่เด่นชัด แต่ได้เห็นขบวนการ การสร้างเครือข่ายของชุมชนที่เกิดจากการหนุนเสริมซึ่งกันและกัน อีกประการหนึ่งที่พบก็คือ ถ้ามีการวางกระบวนการที่ดี กลไกสหกรณ์อาจจะเป็นกลไกสำคัญ ในการเป็นศูนย์กลางการจัดระบบสวัสดิการชุมชน ซึ่งก็มีหลายที่ที่พยายามขยับ อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ยังมีข้อจำกัดที่จะสร้างสหกรณ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียวหรือเป็นหน่วยงานรัฐหรือเป็นองค์กรทางธุรกรรมการเงินอย่างเดียว ซึ่งถ้ามีการสร้างสรรค์ที่ดีน่าจะเป็นแหล่งสวัสดิการชุมชนได้เป็นอย่างดี

6.3 ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับกระบวนการวิจัย กระบวนวิจัยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการสร้างเครือข่ายพันธมิตรตามประเด็นหลักที่งานวิจัยได้มีการนำร่องมาแล้ว แต่การเริ่มต้นของการดำเนินงานวิจัยเป็นการดำเนินงานวิจัยที่เริ่มในพื้นที่จังหวัดใหม่หรือพื้นที่ขยาย ซึ่งโดยพื้นฐานทีมวิจัยถึงแม้จะอาศัยอยู่ที่พื้นที่จังหวัดแต่ไม่ได้หมายความว่า เข้าใจและมีข้อมูลทั้งหมดของจังหวัดได้ ดังนั้นจึงต้องใช้เวลาในการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งทำให้กว่าที่จะเข้าใจพื้นที่ก็ใช้เวลาและกว่าจะสร้างกระบวนการร่วมกัน เมื่อจะเริ่มเป็นเครือข่ายโครงการผ่านไปแล้วซึ่งต้องการการสรุปแต่ยังไม่เห็นผลอย่างแท้จริง

- ข้อเสนอแนะสำหรับการต่อยอดโครงการวิจัยในอนาคต ทีมวิจัยมองเห็นว่าน่าจะมีการสร้างกระบวนการวิเคราะห์และหนุนเสริมกลุ่ม/องค์กร อันมีเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มพึ่งตนเองการหันกลับมามองตนเองด้วยการศึกษาองค์ความรู้ของท้องถิ่น จึงมีส่วนที่จะทำให้กลุ่มองค์กรพบกับความเข้มแข็ง และรู้เท่าทันกับกระแสการพัฒนาที่มุ่งสู่กระแสทุนนิยมได้ โดยการยกระดับและให้คุณค่ากับความรู้ท้องถิ่นมากกว่าความรู้จากข้างนอก ซึ่งบทบาทของคนทำวิจัยเพียงแต่สร้างเวทีให้พวกเขาได้พูดคุย และอาศัยหลักวิเคราะห์พื้นฐานคือ หลักปัจจัยสี่ (อาหาร,ยารักษาโรค,ที่อยู่อาศัย,เครื่องนุ่งห่ม) ที่ทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและทำให้ชุมชนต้องเผชิญกับความยากจน และหาวิธีแก้ไข ซึ่งโดยหลักพื้นฐานแล้วถ้าชุมชนมีปัจจัยพื้นฐานที่สมดุลความอุดมสมบูรณ์และการเผชิญกับความยากจน และหนี้สินก็อาจจะไม่เกิดขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น ซึ่งคิดว่าการต่อยอดของโครงการน่าจะมุ่งประเด็นที่การสร้างระบบสวัสดิการที่สร้างการฟื้นฟูท้องถิ่นชุมชน ในหลักการสร้างปัจจัยสี่ให้สมดุล และเป็นหลักของเศรษฐกิจพอเพียงตามรอยเบื้องพระยุคลบาทอย่างแท้จริง

ภาคผนวก

1.ภาพกิจกรรมที่ดำเนินการ

ภาพจากเวทีวิเคราะห์และวางแผนกลยุทธ์

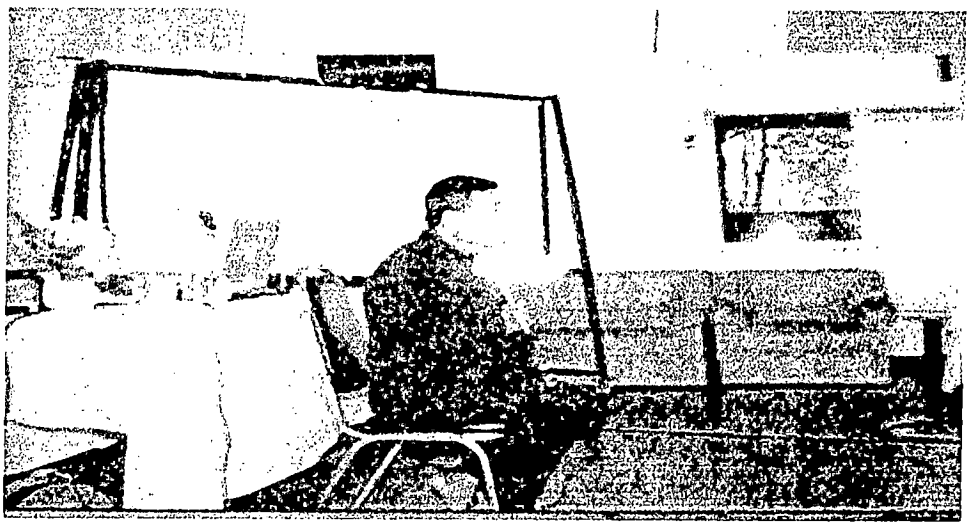

พ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว วิทยากรร่วมแลกเปลี่ยน

วิทยากร ร่วมแลกเปลี่ยนและนำกระบวนการ

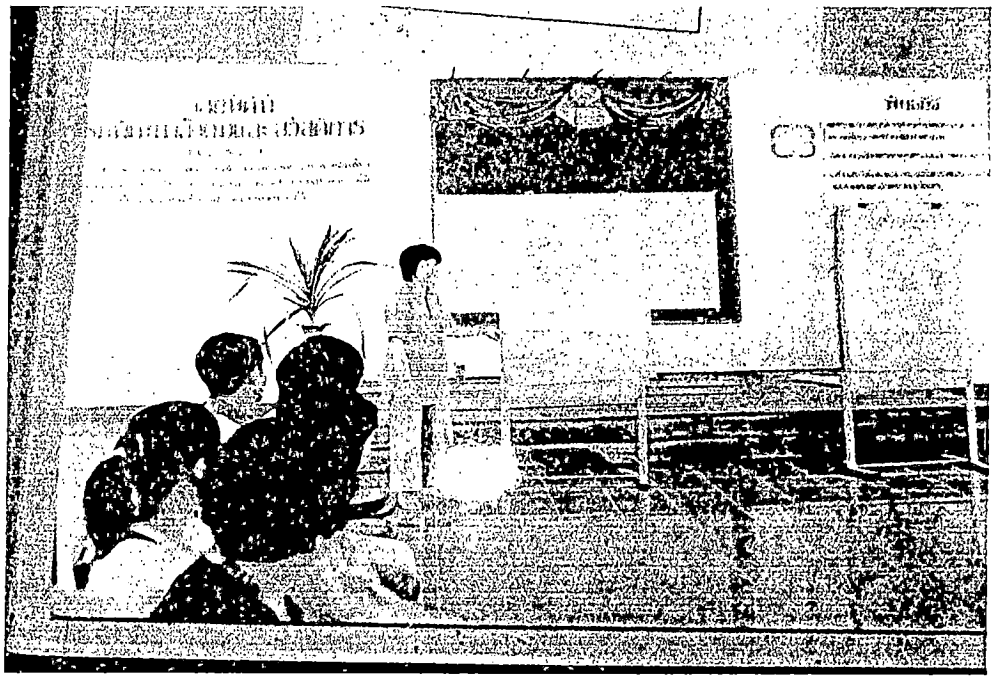

ผู้เข้าร่วม ร่วมนำเสนอและวิเคราะห์แผนขององค์กรตนเอง

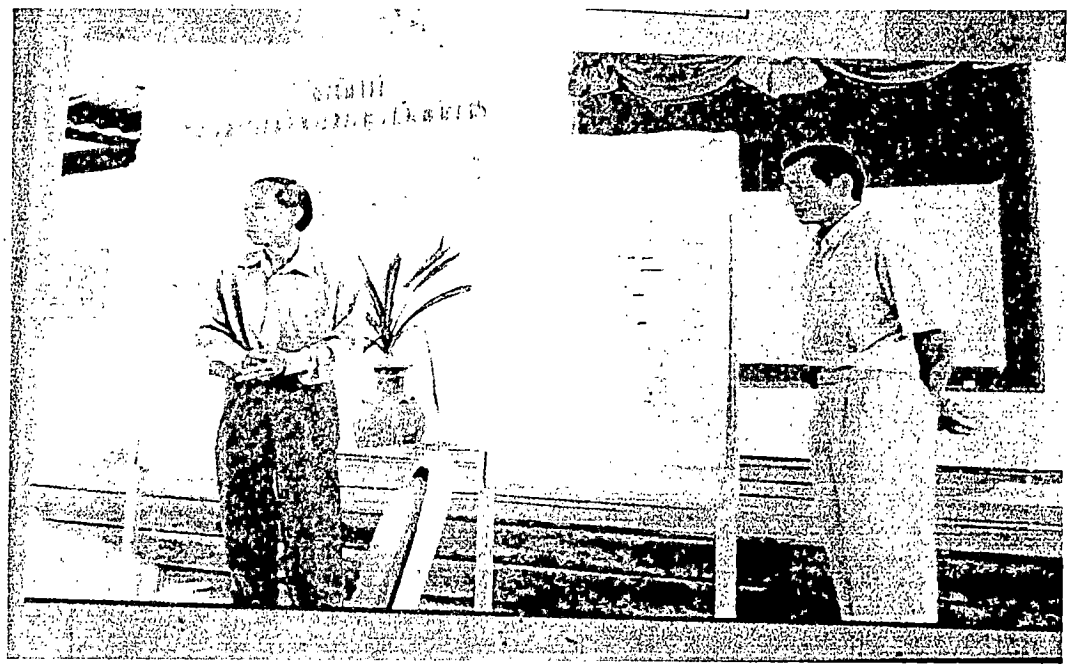

ผู้เข้าร่วม ร่วมนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกลุ่มใหญ่

ผู้เข้าร่วม ตั้งใจฟังเพื่อนนำเสนอผลการแลกเปลี่ยนกลุ่มย่อย

ภาพกิจกรรมการทำกลุ่มย่อยในพื้นที่วิจัย

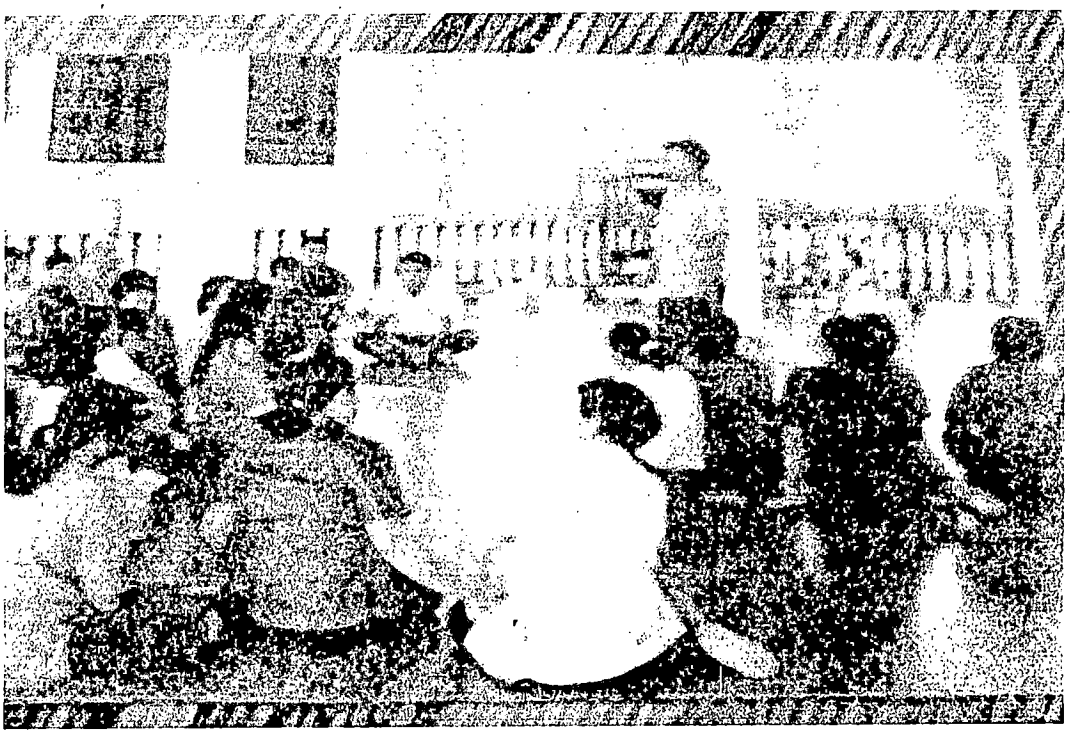

กระบวนการจัดการวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วม

2.รายชื่อกลุ่มผู้เข้าร่วมงานวิจัยในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

1. อำเภอเขาวงและกิ่งอำเภอนาคู

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่	ผลิตภัณฑ์	โทรศัพท์
กลุ่มเกษตรกรทำนาหนองผือ หมู่ 1	ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1 ต.หนองผือ อ.เขาวง	พันธุ์ข้าว กข.6	
เครือข่ายกลุ่มทอผ้าตำบลหนองผือ	50/1 หมู่ 7 ต.หนองผือ อ.เขาวง	ผ้าฝ้ายแปรรูป	01-0602735
กลุ่มทอผ้าฝ้ายบ้านม่วงหวาน	49 หมู่ 8 ต.หนองผือ	ผ้าฝ้ายแปรรูป	01-0512894 , 07-9398383
กลุ่มเฟอร์นิเจอร์รากไม้	หมู่ 9 บ้านกุดสิมคุ้มเก่า ต.คุ้มเก่า อ.เขาวง	เฟอร์นิเจอร์ไม้	01-7682462
กลุ่มโรงสีข้าวเครือข่ายผู้ผลิตข้าวเหนียวนากะเดา	29/2 หมู่ 6 ต.สายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู	ข้าวเหนียว	09-8153002 , 06-2221993
สตรีสหกรณ์บ้านจานพัฒนา	76 หมู่ 9 บ.จานพัฒนา ต.โนนนาจาน กิ่งอำเภอนาคู	ไวน์หมากเม่า น้ำหมากเม่า	043-817-076 ,043-817-431

2. อำเภอกุฉินารายณ์

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่	ผลิตภัณฑ์	โทรศัพท์
สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนหนองห้าง	223 หมู่ 1 ต.หนองห้าง อ.กุฉินารายณ์	การเงิน	043-851090 07-2301031
กลุ่มสตรีทอผ้าพื้นเมืองภูไท	36 หมู่ 7 บ.เหล่าใหญ่ ต.เหล่าใหญ่ อ.กุฉินารายณ์	ทอผ้า แปรรูปผ้า	05-9288146 07-2343231
แม่บ้านรวงทองกุดหว้า	8 หมู่ 11 บ้านกุดหว้า ต.กุดหว้า อ.กุฉินารายณ์	ทอผ้า แปรรูปผ้า	06-2422729 07-2345062
สตรีสหกรณ์	92/1 หมู่ 5 บ้านโคกโก่ง ต.กุดหว้า อ.กุฉินารายณ์	ทอผ้า แปรรูปผ้า	04-7868529
ทอผ้าลายหยาดน้ำฝนหมู่ 1	83 หมู่ 1 ต.นาขาม อ.กุฉินารายณ์	ทอผ้าลายหยาดน้ำฝน	01-0472927 07-0986914 09-9372875
ทอผ้าลายหยาดน้ำฝนบ้านคำอีหงษ์	5 หมู่ 12 ต.นาขาม อ.กุฉินารายณ์	ทอผ้าลายหยาดน้ำฝน	06-006-8866 06-050-5318
เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง	54 หมู่ 9 ต.นาโก อ.กุฉินารายณ์	ข้าวซ้อมมือ	06-228-3766
โรงสีชุมชน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ต.นาโก อ.กุฉินารายณ์	รับซื้อข้าว สีข้าวจำหน่าย	01-2634726

3. อำเภอห้วยผึ้ง

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่	ผลิตภัณฑ์	โทรศัพท์
กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง บ้านโคกศรี	10 หมู่ 3 บ้านโคกศรี ต.คำบง	ทอผ้า แปรรูปผ้า	
กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง หมู่11	60 หมู่ 11 ต.คำบง	ทอผ้า แปรรูปผ้า	01-0521000 01-3918098
กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง หมู่ 1	หมู่ 1 ต.คำบง	ทอผ้า แปรรูปผ้า	
กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง หมู่ 2	117 หมู่ 2 ต.คำบง	ทอผ้า แปรรูปผ้า	06-2266065 07-2181329
กลุ่มอาชีพปลูกถั่วลิสง	62 หมู่ 4 บ.หนองอีบุตร ต.หนองอีบุตร	รับซื้อถั่วลิสง แปรรูปจำหน่าย	01-0481795
กลุ่มออมทรัพย์	90 หมู่ 13 บ้านห้วยฝา ต.นิคมห้วยผึ้ง	ออมทรัพย์	043-834296
กลุ่มกองทุนข้าวชุมชน	12 หมู่ 1ต.ไค่นุ่น	พันธ์ข้าว	07-2135717
สตรีสหกรณ์บ้านไค่นุ่นหมู่ 2	128 หมู่ 2 บ้านไค่นุ่น ต.ไค่นุ่น	ปลาร้าบอง	043-834124
กลุ่มหน่อไม้อัดปี๊บ	11 หมู่ 11 บ้านภูเงิน ต.นิคมห้วยผึ้ง	หน่อไม้อัดปี๊บ	06-2376974
ทอผ้าพื้นบ้านภูเงิน	30 หมู่ 11 บ้านภูเงิน ต.นิคมห้วยผึ้ง	ทอผ้าและแปรรูปผ้า	
กลุ่มขนมหวานแปรรูป	11 หมู่ 11 บ้านภูเงิน ต.นิคมห้วยผึ้ง	ขนมนางเล็ด	01-6010940
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรห้วยผึ้ง	361 หมู่ 4 ต.นิคมห้วยผึ้ง	ส้มฟักปลา เสื้อเย็บมือ	
กลุ่มกระหรี่ปั๊บ	74 หมู่ 13 บ้านห้วยฝา ต.นิคมห้วยผึ้ง	ขนมกระหรี่ปั๊บ	07-2212872
กลุ่มขนมหวานแปรรูป	หมู่ที่ 14 บ้านหนองแสง	กล้วยฉาบ	
กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ	หมู่ที่ 2 ต.ไค่นุ่น	ปุ๋ยชีวภาพ	
กลุ่มออมทรัพย์ภูเงิน	30 หมู่ 11 บ้านภูเงิน ต.นิคมห้วยผึ้ง	ออมทรัพย์	

4. อำเภอกมลาไสยและกิ่งอำเภอม้องชัย

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่	ผลิตภัณฑ์	โทรศัพท์
กลุ่มอาชีพบ้านโนนเมือง หมู่ 12	176/12 ต.คงลิง	แปรรูปผ้า	06-105-2499
กลุ่มเกษตรกรทำนาโพนงาม	19 หมู่ 11 ต.โพนงาม	จำหน่ายปุ๋ยและน้ำมัน	07-9358931
กลุ่มสตรีเย็บหมอนบ้านเสมา	28 หมู่ 7 บ้านเสมา ต.หนองแปน	เย็บหมอน ผ้าห่ม ใช้ผ้าจากโรงงาน	07-9502334 09-0387038
กลุ่มแปรรูปสมุนไพร บ้านเสมา	28 หมู่ 7 บ้านเสมา ต.หนองแปน	แชมพู ครีมนวด น้ำยาล้างจาน	09-0387038
กลุ่มเกษตรทำนาโนนศิลาเลิง	187 หมู่ 7 ต.โนนศิลาเลิง กิ่ง อ.ม้องชัย	ให้กู้เงินซื้อปุ๋ย	07-1161795
กลุ่มสตรีบ้านบ่อ	46/2 บ้านบ่อ หมู่ 2 ต.ธัญญา	ถั่วตัด ผ้าไหมมัดหมี่	01-7178441
กลุ่มเกษตรกรทำนาต.กมลาไสย	86 หมู่ 13 บ้านโปโล ต.กมลาไสย	ปุ๋ยและพันธ์ข้าว	043-830157
สตรีสหกรณ์กมลาไสย	140 หมู่ 10 บ้านโจดหนองบัง ต.เจ้าท่า	ทอผ้าห่ม	06-2411819 043-830318
กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านดอนหวาย	200 บ้านดอนหวาย หมู่ 17 ต.คงลิง	กระเป๋าผ้าไหม โรงงาน	09-2785765
กลุ่มสตรีสหกรณ์อาสาพัฒนาเพิ่มคุณภาพชีวิต ดอนหัน	134 บ้านดอนหัน หมู่ 7 ต.โพนงาม	ออมทรัพย์	09-9410672

5.อำเภอยางตลาด

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่	ผลิตภัณฑ์	โทรศัพท์
กลุ่มเกษตรทำไร่เขาพระนอน	14 หมู่ 1 บ้านหนองกุงใต้ ต.เขาพระนอน	ให้บริการเงินกู้	01-049-7783 07-858-2378
กลุ่มเกษตรกรทำนาหัวงัว	หมู่ 6 ต.หัวงัว	ส่งเสริมการปลูกข้าวพันธุ์ดี	
กลุ่มอาชีพบ้านโนนนาค	58 หมู่ 14 บ้านโนนนาค ต.บัวบาน	ทอเสื่อกก ทอผ้า	07-0011034
กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านหนองแวงบ่อแก้ว	100 หมู่ 8 ต.อีตื้อ	เพาะเห็ด แปรรูปเห็ด	01-3923531 01-7999013
กลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านดงบัง	85 หมู่ 9 ต.หัวนาคำ	ทอผ้า	01-047-3260
กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์หมอนขิด	20 หมู่ 6 บ.ดอนกลอย ต.หนองอีเฒ่า	หมอนขิด	07-8671903

กลุ่มทอเสื่อกก	367/1 ต.เขาพระนอน	เสื่อกก	06-2307495
กลุ่มปลูกเห็ดขอนขาว	บ้านโพธิ์ชัย ต.บัวบาน	เพาะเห็ดกลุ่ม	
กลุ่มเกษตรกรทำนาหนองอีเฒ่า	171 หมู่ 6 ต.หนองอิเฒ่า	จำหน่ายปุ๋ย	09-5724958
กลุ่มขนมโรตีกรอบ	230 หมู่ 2 ต.โนนสูง	ขนมโรตรีกรอบ	04-7976998
กลุ่มอาชีพที่นอนหมอนขิด	บ้านหนองอีเฒ่า หมู่ 2 ต.หนองอีเฒ่า	เย็บที่นอนและหมอน	09-2222876
กลุ่มสหกรณ์บ้านแกทอผ้า	300 หมู่ 2 บ้านแก ต.อีตื้อ	ทอผ้า	
กลุ่มสหกรณ์บ้านแกหมู่ 1	185/1 หมู่ 1 บ้านแก ต.อีตื้อ	เพาะเห็ด	06-104-8779 07-8014349
กลุ่มจักสานกระติ๊บข้าว	109 หมู่ 21 ต.บัวบาน	กระติ๊บข้าว	07-0331254
กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านสา	บ้านล่าหมู่ 7	ทอผ้าพื้นเมือง	07-219-6070

รายงานการประชุม
การวิเคราะห์และวางแผนกลยุทธ
พื้นที่อ.เขาวง กิ่งอ.นาคูและอ.ห้วยผึ้ง
วันที่ 12-13 มีนาคม 2549
ณ ภูพานรีสอร์ท อ.ภูพาน จ.สกลนคร

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 36 คน
จำนวนกลุ่มที่เข้าร่วมประชุม 15 กลุ่ม

กำหนดการ
วันที่ 12 มีนาคม 2549

9.00 น.-10.00 น.	-ลงทะเบียน
10.00น.-12.00 น.	- แนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ - ปาฐกถาและแลกเปลี่ยนประเด็นเรื่อง "การพึ่งตนเอง" โดย พ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว
12.00น.-13.00น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น.-17.00น.	- ชมวีซีดี "เสียงกู่จากครูใหญ่" และร่วมกันแลกเปลี่ยน - วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งกลุ่ม
17.00น.-19.00น.	รับประทานอาหารเย็น
19.00 น.-21.00 น.	-ชมวีซีดี และร่วมกันแลกเปลี่ยน 1.บทสัมภาษณ์มาตินเรื่องการพึ่งตนเอง 2.บทเรียนการทำวิจัยกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้าน.....

วันที่ 13 มีนาคม 2549

07.00 น.-08.00น.	-รับประทานอาหารเช้า
08.00 น.-09.30น.	- ชมวีซีดี "บทเรียนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและนโยบายประชานิยมในประเทศอาเจนตินา"
09.30น.-10.00น.	-นำเสนอบทวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งแต่ละกลุ่ม
10.00 น.-11.00น.	-สรุปการนำเสนอและร่วมกันแลกเปลี่ยน
11.00น.-12.00น.	-วางแนวทางการพัฒนาเครือข่าย 3 อำเภอ
12.00น.	- รับประทานอาหารและเดินทางกลับ

สรุปรายงานการประชุม

การชมวีซีดีและการแลกเปลี่ยน

ผู้เข้าร่วมเวทีให้ความสนใจในการชมวีซีดีเพราะเนื้อหาในวีซีดีแต่ละเรื่องน่าสนใจมีภาพเคลื่อนไหวทำให้ผู้เข้าร่วมเวทีไม่เบื่อ ส่วนในการแลกเปลี่ยนนั้นผู้เข้าร่วมเวทีต่างร่วมกันแลกเปลี่ยนตามพื้นฐานของตนเอง เช่น เสียงกู่จากครูใหญ่ทำให้ผู้นำแต่ละกลุ่มได้หันกลับไปมองตนเอง บางคนบอกว่าการเป็นผู้นำต้องเสียสละซึ่งก็เหมือนกับตนเองที่ต้องเสียสละเวลา ต้องรับผิดชอบต่อคนอื่น

ส่วนประเด็นเรื่องการพึ่งตนเองนั้นผู้เข้าร่วมเวทีส่วนใหญ่เห็นด้วยแต่ยังมองว่าเป็นเรื่องที่ทำได้ยากต้องอาศัยปัจจัยหลายโดยเฉพาะเรื่องความพอดีที่ต้องเริ่มจากการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ซึ่งทีมวิจัยเห็นว่าในกระบวนการทำงานเครือข่ายต้องสอดแทรกเรื่องการพึ่งตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้กลุ่มต่างๆ ได้ทบทวนเป้าหมายของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ชุมชน และครอบครัว

เรื่องบทเรียนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและนโยบายประชานิยมในประเทศอาเจนตินานั้นผู้เข้าร่วมสะท้อนว่าเป็นการเปิดมุมมองและได้ข้อมูลที่ไม่เคยได้รับรู้มาก่อน โดยทีมวิจัยสรุปประเด็นสำคัญให้ฟังอีกครั้งหลังจากจบการฉายวีซีดี แต่เวลาจำกัดจึงไม่ได้ให้แลกเปลี่ยนกันมากนัก และทีมวิจัยเห็นว่าสถานการณ์ทางการเมือง ปัจจุบันทำให้ผู้เข้าร่วมเวทีแบ่งความเห็นเป็นสองส่วนคือทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับแนวนโยบายของรัฐบาลพรรคไทยรัก ฉะนั้นในเวทีจึงไม่เน้นการแลกเปลี่ยนทางการเมืองแต่เป็นการให้ข้อมูลที่เป็นบทเรียนจากประเทศอื่น เพื่อประกอบการวิเคราะห์คิดของทีมผู้นำที่เข้าร่วมเวทีต่อไป

การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งกลุ่ม

วิทยากรได้แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีเป็น 3 กลุ่มใหญ่แบ่งตามกิจกรรมที่ทำมีความใกล้เคียงกันมีประเด็นร่วม คือกลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มโรงสี กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มทอผ้า กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มอาชีพ ผลของการวิเคราะห์ในแต่ละกลุ่มได้นำเสนอดังนี้

<u>กลุ่มอาชีพ</u>

จุดแข็ง

1.มีการจัดการที่เป็นระบบ คือมีการจัดทำบัญชี มีระเบียบการบริหาร มีการกำหนดการแบ่งปันผลกำไร มีระบบการดูแลผู้นำหรือสมาชิกเวลามีการประสานงานกับกลุ่มหรือองค์กรอื่น ๆ และมีการออมรายเดือนและมีการผลิตร่วมกัน

2. กลุ่มอาชีพมุ่งที่การส่งเสริมรายได้ให้กับสมาชิก สินค้าจะต้องมีการทำการตลาดโดยการมอบหมายให้ผู้มีหน้าที่ทำการตลาดมีรายได้จากการขายเป็นเปอร์เซ็น

3. วัตถุดิบส่วนใหญ่ของกลุ่มอาชีพมาจากในชุมชน เช่นหน่อไม้ที่ใช้ทำหน่อไม้อัดปี๊บ ลูกหมากเม่าที่ใช้ทำไวน์และน้ำผลไม้

4.มีรูปแบบการผลิตที่ทันสมัยในหลายกลุ่มได้รับการส่งเสริมจากสหกรณ์จังหวัดและหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชนทำให้มีระบบการผลิตที่ใช้เครื่องจักรที่ทันสมัย

จุดอ่อน

1.กลุ่มอาชีพส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาชีพที่ผลิตสินค้าประเภทอาหาร การขายสู่ตลาดสินค้าต้องได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานรัฐ และถูกตรวจสอบเรื่องคุณภาพสินค้าบ่อย ซึ่งการขอรับรองมาตรฐานสินค้าใช้เวลานานและยุ่งยากสำหรับชาวบ้าน

2.รูปลักษณ์สินค้าและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาวบ้านยังไม่ตรงกับความต้องการของตลาด

3.สินค้าเก็บไว้ได้ไม่นาน ชาวบ้านยังขาดเทคนิคและวิธีการที่จะรักษาคุณภาพของสินค้า

4.สมาชิกยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้า ผลิตตามความเคยชิน ส่งผลให้สินค้าไม่ถูกพัฒนา

โอกาส

1.หลายกลุ่มหน่วยงานรัฐให้การสนับสนุนทั้งเรื่องทุนและวิทยาการต่าง ๆ

2.การได้ไปศึกษาดูงาน ร่วมอบรมสัมมนาต่าง ๆ ทำให้ชาวบ้าน ผู้นำกลุ่มได้เปิดโลกทัศน์ได้รู้จักคนมากขึ้น

ประเด็นที่ได้จากการแลกเปลี่ยนและคำแนะนำจากวิทยากร

1. การที่กลุ่มอาชีพมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมรายได้ให้กับสมาชิก โดยการมุ่งผลิตเพื่อตลาด ฉะนั้นมีความจำเป็น เมื่อจะวิ่งตามกระแสตลาดทุนนิยมชาวบ้านก็ต้องทำความเข้าใจกับกลไกของตลาดทุนนิยมด้วย เช่น กลไกการตลาดหวังกำไรสูงสุด ต้องการซื้อสินค้าในราคาต่ำ หากกลุ่มชาวบ้านผลิตสินค้าชนิดเดียวกันหลายกลุ่ม ตลาดก็จะเป็นผู้กำหนดราคาสินค้า
2. เมื่อสมาชิกกลุ่มมีรายได้มากขึ้น ต้องกลับไปทบทวนว่ารายได้ของสมาชิกถูกใช้จ่ายไปทางไหนบ้าง และสมาชิกจะมีวิธีในการลดรายจ่ายได้อย่างไร เช่นการพึ่งตนเองในเรื่องอาหารในครัวเรือน การพึ่งตนเอง
3. บางกลุ่มมีการทำการตลาดไปถึงตลาดต่างประเทศ ทำให้กลุ่มอื่น ๆ สนใจอยากก้าวไปทำตลาดต่างประเทศ แต่กลุ่มต่าง ๆ ต้องเข้าใจว่าแต่ละประเทศมีมาตรฐานสินค้าเพื่อใช้กีดกันการนำเข้าเช่นกัน
4. ปัจจุบันการผลิตที่มุ่งตลาดในชุมชนเป็นหลักเริ่มเป็นที่สนใจของกลุ่มต่าง ๆ มากขึ้น เพราะเป็นตลาดที่อยู่ใกล้ ทำการตลาดได้ไม่ยากนัก อีกทั้งไม่ต้องแข่งขันกับกลุ่มอื่น ๆ มาก
5. การออกไปแข่งขันกับตลาดภายนอกชุมชนเป็นการแข่งขันที่เข้มข้น เพราะต้องต่อสู้ทั้งกับบริษัทเอกชนและกลุ่มชาวบ้านด้วยกันเอง

<u>กลุ่มทอผ้า</u>

จุดแข็ง

1.ผู้นำมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความอดทนและมีใจรักการทำงาน

2.สมาชิกตรงต่อเวลาเพราะกลุ่มส่วนใหญ่เป็นระบบการผลิตรวม และสมาชิกมีความซื่อสัตย์

3.มีระบบสวัสดิการดูแลผู้นำและสมาชิกเมื่อออกไปประสานงานข้างนอก

4.บางกลุ่มที่ผลิตเพื่อส่งออกสินค้าไปขายยังต่างประเทศมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่ตลอดเวลาและมีการจัดทำมาตรฐานสินค้า

จุดอ่อน

1.สมาชิกที่ทอผ้าจริง ๆ ในกลุ่มยังมีน้อยทำให้บางกลุ่มผลิตผ้าทอเพื่อขายในชุมชนเท่านั้น โดยสมาชิกส่วนใหญ่ที่สมัครต้องการเงินปันผลกำไรและต้องการกู้ยืมเงินกลุ่มแต่ไม่ทำการผลิตจริง

2. กลุ่มส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องการตลาดคือไม่มีตลาดรองรับเมื่อวิเคราะห์ต่อทำให้พบว่าไม่มีตลาดรองรับเพราะสินค้ายังไม่ตรงความต้องการของตลาด สินค้าขาดมาตรฐาน

3.สมาชิกไม่มีความเชื่อมั่นในผู้นำโดยเฉพาะเรื่องเงิน

4.กรรมการของทุกกลุ่มมีปัญหาเรื่องไม่เข้าใจในบทบาทของตนเอง ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีผู้นำ 1-2 คนทำหน้าที่ทั้งการตลาด บัญชี ดูแลการเงิน เป็นการแบ่งงานตามความถนัดและความสามารถมากกว่าแบ่งหน้าที่ตามโครงสร้างการบริหารองค์กร

โอกาส

1.มีแหล่งทุนสนับสนุน ซึ่งทุกกลุ่มจะได้รับทุนจากแหล่งต่าง ๆ เช่น อบต. กศน. พอช. นิคมสงเคราะห์ สหกรณ์จังหวัด เกษตรอำเภอ

2.มีแหล่งแสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าที่รัฐจัดให้

3.คนในชุมชนผลิตเองและใช้เองทำให้คนที่พบเห็นอยากได้สินค้าไปใช้

แนวทางการพัฒนากลุ่มที่ต้องการ

1.กลุ่มทอผ้าโคกศรีอยากให้มีการอบรมเทคนิคการทอผ้า

2.กลุ่มทอผ้าอยากเชื่อมเรื่องการตลาดโดยให้กลุ่มทอผ้าม่วงหวานเป็นหลักเพราะกลุ่มทอผ้าม่วงหวานมีการผลิตเพื่อส่งออก

3.แต่ละกลุ่มต้องการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน มีลายและสีที่สอดคล้องกับตลาด

4.แต่ละกลุ่มต้องการพัฒนาสมาชิกทั้งเรื่องความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าและการแปรรูปผลผลิต

5.นำเงินออมทรัพย์ที่มีอยู่ในชุมชนมาลงทุนทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น ร้านค้าชุมชน

<u>กลุ่มเกษตรกร กลุ่มโรงสีและกลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ</u>

จุดแข็ง

1.ส่วนใหญ่แต่ละกลุ่มมีเป้าหมายของกลุ่มที่ชัดเจน เช่นการผลิตปุ๋ยหมักเพื่อลดต้นทุนการผลิตของสมาชิกและจำหน่ายเป็นรายได้เสริมช่วยให้สมาชิกพึ่งตนเองได้ กลุ่มโรงสีมีเป้าหมายเพื่อการผลิตข้าวครบวงจรเพื่อราคาผลผลิตตัดพ่อค้าคนกลาง เมื่อมีเป้าหมายและจุดยืนที่ชัดเจนทำให้มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนด้วย

2.สมาชิกและกรรมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม

3.ผู้นำบริหารงานอย่างโปร่งใส สร้างความเชื่อถือให้ชุมชน สร้างความเชื่อมั่นให้ตลาดและมีผลกำไรคืนให้สมาชิก

4.ทำให้ผลผลิตของสมาชิกมีคุณภาพ การรับซื้อของตลาดก็ให้ราคาที่ยุติธรรม

5.กลุ่มปุ๋ยชีวภาพทำให้สมาชิกเข้าใจเรื่องการลดต้นทุนการผลิต ไม่เป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ดิน น้ำ สัตว์อุดมสมบูรณ์และลดปัญหาหอยเชอรี่ทำลายข้าว สมาชิกจึงตระหนักถึงประโยชน์ของการใช้มากขึ้น

6.กลุ่มเกษตรกรทำกิจกรรมปรับปรุงพันธุ์ข้าวทำให้เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้

7.ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ

จุดอ่อน

1.ผู้นำขาดความรู้ ข่าวมูลข่าวสารที่จะช่วยพัฒนาองค์กร

2.ผู้นำขาดความเสียสละ

3.ทุนในการดำเนินกิจการน้อยอย่างเช่น โรงสีต้องใช้ทุนมากในการซื้อข้าว

4.ผู้นำมีงานหลายด้านทำให้ไม่มีเวลาเต็มที่กับกิจกรรมกลุ่ม

5.สมาชิกไม่เคารพกติกาของกลุ่ม

โอกาส

1.นโยบายของรัฐให้การสนับสนุนเรื่องเกษตรอินทรีย์และการพึ่งตนเอง ทำให้ผู้นำทางการอย่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต.เข้ามาเป็นผู้นำกลุ่มซึ่งสะดวกต่อการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ

2.ชาวบ้านพึ่งตนเองได้

3.กระแสตื่นตัวเรื่องข้าวปลอดสารทำให้กลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมโดยชุมชนมีตลาดรองรับ

อุปสรรค

1.ข้อจำกัดทางกฎหมายเรื่องการรับรองมาตรฐานสินค้าอย่างปุ๋ยชีวภาพทำให้ชาวบ้านเข้าถึงยาก เมื่อไม่ได้รับการรับรองก็ไม่สามารถทำการตลาดได้

2.เครื่องมือในการผลิตปุ๋ยไม่ทันสมัย

3.ภัยธรรมชาติส่งผลกระทบต่อผลผลิตข้าวของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มโรงสีทำให้โรงสีไม่มีข้าวเพียงพอต่อการทำการตลาด

4.สมาชิกกลุ่มและกรรมการกลุ่มส่วนหนึ่งกู้ยืมเงินกลุ่มแล้วไม่คืน

5.ต้นทุนการผลิตสูงกรณีของโรงสี เช่น ค่าไฟฟ้าเดือนละกว่า 10,000 บาท ในขณะที่กำลังการผลิตไม่เต็มที่เนื่องจากไม่มีทุนซื้อข้าวมาสี

สรุปการนำเสนอทั้ง 3 กลุ่ม

จากการนำเสนอของทั้ง 3 กลุ่มทำให้เห็นว่าแต่ละกลุ่มมีจุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค โอกาส ใกล้เคียงกันโดยแบ่งเป็น ผู้นำ สมาชิก การบริหารจัดการ ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งการแลกเปลี่ยนในแต่ละกลุ่มซึ่งแต่ละกลุ่มมีหลายกลุ่มกิจกรรมเข้าร่วมแลกเปลี่ยน ทำให้ผู้นำในแต่ละกลุ่มได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยที่พัฒนาการของแต่ละกลุ่มก็มีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดการเสนอมุมมองเพื่อการแก้ไขปัญหาในกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองภูเงินมีปัญหาเรื่องการตลาดก็ได้รับคำแนะนำและความรู้เรื่องการทำการตลาดจากกลุ่มทอผ้าบ้านม่วงหวานที่ปัจจุบันประสบผลสำเร็จเรื่องตลาดมีการผลิตส่งออกไปต่างประเทศ เป็นการถอดความรู้บทเรียนจากบ้านม่วงหวานไปยังกลุ่มทอผ้าบ้านอื่น ๆ ทำให้เห็นว่ากลุ่มม่วงหวานเริ่มต้นก็มีปัญหาเรื่องการตลาดแต่ผู้นำกลุ่มสามารถประสานงานกับหน่วยงานรัฐมาจัดฝึกอบรมพัฒนาคุณภาพสินค้า กำหนดมาตรฐานสินค้าจนเป็นที่ยอมรับของตลาดและบริษัทต่าง ๆ จึงประสบผลสำเร็จได้และเงื่อนไขในการประสบผลสำเร็จนั้นก็ต้องประกอบด้วยผู้นำที่มีความโปร่งใส เสียสละ อดทน สมาชิกต้องมีความซื่อสัตย์ มีการพัฒนาฝีมือตลอดเวลา ซึ่งการแลกเปลี่ยนความรู้เช่นที่เกิดขึ้นนี้ทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาต่างเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการกลับไปพัฒนากลุ่ม และประสานความร่วมมือเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ได้

นอกจากนั้นกลุ่มเฟอร์นิเจอร์รากไม้ ซึ่งมีประธานคือคุณประยุทธ ยงพฤกษ ยังได้เสนอในที่ประชุมเรื่องศูนย์แสดงสินค้า อำเภอเขาวงที่ปัจจุบันก่อสร้างแล้วเสร็จแต่ยังไม่มีการดำเนินการแสดงสินค้า ซึ่งปัจจุบันคุณประยุทธเป็นผู้ประสานและดูแลอยู่ จึงได้เสนอกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ามาร่วมบริหารจัดการศูนย์แสดงสินค้าของอำเภอเขาวง

แนวทางการพัฒนาเครือข่าย

ที่ประชุมได้มีการแลกเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาเครือข่ายและเห็นร่วมกันว่าการประสานเป็นเครือข่ายกลุ่มอำเภอเขาวง อำเภอห้วยผึ้งและกิ่งอ.นาคูจะเป็นประโยชน์กับกลุ่มต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและมีประเด็นร่วมเกี่ยวการทำการตลาดโดยผ่านศูนย์แสดงสินค้าอำเภอเขาวง ที่ประชุมจึงมีมติแต่งตั้งให้คุณประยุทธ ยงพฤกษ ประธานกลุ่มเฟอร์นิเจอร์รากไม้เป็นผู้

ประสานงานเครือข่าย และนัดกันประชุมเพื่อกำหนดรายละเอียดและทิศทางของเครือข่ายต่อไปในวันที่ 25 เมษายน 2549 ณ ศูนย์แสดงสินค้าอำเภอเขาวง

ซึ่งทีมวิจัยได้เสนอเพิ่มเติมว่าในการประชุมครั้งต่อไปจะเรียนเชิญอาจารย์จากสถาบันสหกรณ์ ม.เกษตรกรมาบรรยายเรื่อง สหกรณ์แท้ให้กลุ่มต่าง ๆ ได้รับฟังเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่อไป

รายงานการประชุม
การวิเคราะห์และวางแผนกลยุทธ
พื้นที่อ.ยางตลาด
วันที่ 14-15 มีนาคม 2549
โรงแรมสุภัค อ.เมือง กาฬสินธุ์

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 25 คน
จำนวนกลุ่มที่เข้าร่วมประชุม 10 กลุ่ม

กำหนดการ
วันที่ 14 มีนาคม 2549

9.00 น.-9.30 น. -ลงทะเบียน

10.00น.-12.30 น.	- แนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์
	- ปรับความคาดหวัง
	- ชมวีซีดีและแลกเปลี่ยน "เสียงกู่จากครูใหญ่"
	- ปาฐกถาและแลกเปลี่ยนประเด็นเรื่อง "การพึ่งตนเอง" โดย พ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว
12.00น.-13.00น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น.-17.00น.	- วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งกลุ่ม
	- ชมวิซีดีและร่วมกันแลกเปลี่ยน
	1.บทสัมภาษณ์มาตินเรื่องการพึ่งตนเอง
	2.บทเรียนการทำวิจัยกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้าน.....
17.00น.-19.00น.	รับประทานอาหารเย็น

วันที่ 15 มีนาคม 2549

07.00 น.-08.00น.	-รับประทานอาหารเช้า
08.00 น.-09.30น.	- ชมวีซีดี "บทเรียนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและนโยบายประชานิยมในประเทศอาเจนตินา"
09.30น.-10.00น.	-นำเสนอบทวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งแต่ละกลุ่ม
10.00 น.-11.00น.	-สรุปการนำเสนอและร่วมกันแลกเปลี่ยน
11.00น.-12.00น.	-วางแนวทางการพัฒนาเครือข่าย
12.00น.	- รับประทานอาหารและเดินทางกลับ

สรุปรายงานการประชุม

ความคาดหวังของผู้เข้าร่วมประชุม

ก่อนเริ่มการประชุม สัมมนาวิทยากรได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละท่านได้เขียนถึงความคาดหวังที่จะได้จากการประชุมสัมมนาในครั้งนี้ โดยสรุปความคาดหวังผู้เข้าร่วมประชุมต้องการได้ความรู้ทั้งเรื่องเทคนิคต่าง ๆ และแนวคิด 50% ต้องการให้ทางออกเรื่องการตลาดรองลงมา 23.3% ต้องการทุนดำเนินกิจกรรม 13.3% และต้องการสร้างเครือข่ายประสานความร่วมมือกันเป็น 2 อันดับสุดท้าย

การชมวีซีดีและแลกเปลี่ยนประเด็นเรื่องการพึ่งตนเอง

ได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมประชุมโดยเฉพาะเรื่อง เสียงกู่จากครูใหญ่ ผู้เข้าร่วมอบรมหลายท่านขอให้ทีมวิจัยแจกวีซีดีเรื่องเสียงกู่จากครูใหญ่เพื่อที่จะได้นำไปฉายให้คนในชุมชน คณะผู้นำในชุมชนร่วมทั้งครูอาจารย์ของโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนได้ชมเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงชุมชน ส่วนวีซีดีเรื่องอื่น ๆ ได้รับความสนใจเพราะผู้เข้าร่วมประชุมได้รับความรู้ใหม่ ๆ เป็นเรื่องที่ไม่เคยได้รับรู้มาก่อนไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลกระทบจากการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ นโยบายประชานิยม

ส่วนการแลกเปลี่ยนเรื่องการพึ่งตนเองนั้น ผู้เข้าร่วมอบรมส่วนใหญ่สนใจเรื่องเพาะกล้าไม้ การปลูกต้นไม้เพื่อเสริมรายได้ทางเศรษฐกิจแต่ยังไม่มีการแลกเปลี่ยนเรื่องการพึ่งตนเองเท่าที่ควร โดยผู้เข้าร่วมประชุมสนใจไปศึกษาดูงานเครือข่ายอินทร์แปง อ.กุดบาก จ.สกลนครเพราะเป็นพื้นที่ทำงานของพ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว ซึ่งเป็นวิทยากรนำพูดคุย

การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของแต่ละกลุ่ม

ที่ประชุมได้แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมเป็น 3 กลุ่มใหญ่ในการวิเคราะห์ร่วมกันคือกลุ่มทอผ้า กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ โดยมีทีมวิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการนำพูดคุยในแต่ละกลุ่ม ผลการพูดคุยได้นำเสนอดังนี้

<u>กลุ่มทอผ้า</u>

ใช้วิธีการเริ่มต้นการพูดคุยโดยให้แต่ละกลุ่มแนะนำกลุ่มตนเองพร้อมกับเล่าถึงที่มาของกลุ่มและสถานการณ์ปัจจุบันของกลุ่ม จากนั้นให้แต่ละกลุ่มได้ให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันจากบทเรียนของการดำเนินงานกลุ่มที่ผ่านมาซึ่ง กลุ่มทอผ้าบ้านดงบังถือว่าเป็นกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จด้านการตลาดมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบสามารถให้คำแนะนำกลุ่มอื่น ๆ ได้

จุดแข็ง

1.ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความเด็ดขาดในการตัดสินในและมีความโปร่งใส

2.สินค้ามีมาตรฐาน ผลิตลายที่ตรงตามความต้องการของตลาดมีการแยกเกรดสินค้า

3.สมาชิกมีความซื่อสัตย์ เชื่อมั่นในกลุ่ม และทำการทอผ้าอย่างจริงจัง

4.มีการพัฒนาสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

5.มีระบบบัญชีที่ตรวจสอบได้ โปร่งใส

6.มีการถ่ายทอดความรู้ในระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า

7.มีทุนในการดำเนินการซึ่งพบใน 2 กลุ่มได้รับเงินสนับสนุนจากสหกรณ์จังหวัด

8.มีระบบการจัดการที่เหมาะสมกับชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้าบ้านดงบังมีการนำเงินทุนกลุ่มมาให้สมาชิกู้ยืมไปลงทุนทอผ้าโดยไม่เสียดอกเบี้ย แต่สำหรับสมาชิกที่ต้องการกู้เงินแต่ไม่ได้เอาไปลงทุนทอผ้าก็จะมีการเก็บดอกเบี้ยในอัตราต่ำแต่กำหนดวงเงินไม่เกินคนละ 1,000 บาท

จุดอ่อน

1.ไม่มีทุนดำเนินการ 1 กลุ่ม ซึ่งจากการแลกเปลี่ยนพบว่ากลุ่มบ้านแกมีทุนที่ได้รับจาก อบต.8,000 บาทมาใช้ในการดำเนินการแต่มีระบบการจัดการที่ยังไม่เหมาะสมคือใช้ทุนไปในการเช่ากี่ของสมาชิกให้สมาชิกทอและเมื่อมีการทอรวมกันที่ศาลากลางบ้านทางกลุ่มต้องทำกับข้าวเลี้ยงทำให้ผลกำไรที่ได้หมดไปกับค่าจัดการ ซึ่งก็ได้รับคำแนะนำจากกลุ่มทอผ้าบ้านดงบังว่าแทนที่จะใช้วิธีเช่ากี่สมาชิกก็ให้สมาชิกแต่ละคนทำกี่แบบง่าย ๆ ขึ้นมาใช้เองโดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างเช่น ไม้ยูคาให้พ่อบ้านทำให้ก็ได้ ส่วนการจัดการเรื่องทุนนั้นน่าจะมีการระดมหุ้นจากสมาชิกในกลุ่มเพิ่ม ส่วนการประสานกับแหล่งทุนจากหน่วยงานรัฐนั้นทางกลุ่มทอผ้าบ้านดงบังจะช่วยในการประสานให้อีกครั้ง

2.ไม่มีการกำหนดมาตรฐานสินค้า โดยในกลุ่มทอผ้าบ้านแกและบ้านสามีการทอผ้าแต่ทอตามใจผู้ทอไม่ได้ตามใจผู้ซื้อ สินค้าส่วนหนึ่งยังไม่มีคุณภาพมาตรฐาน ทำให้มีปัญหาเรื่องตลาดไม่สามารถขายได้ เช่น สีและลวดลายขึ้นอยู่กับความชอบของผู้ทอ

3.สมาชิกไม่สนใจทอผ้าจริง ส่วนใหญ่เข้าเป็นสมาชิกเพื่อกู้ยืมเงิน ทำให้แต่ละกลุ่มได้แลกเปลี่ยนปัญหาร่วมกันพบว่าทุกกลุ่มพบปัญหานี้แต่กลุ่มบ้านดงบังมีวิธีการจัดการคือ สมาชิกที่กู้เงินแล้วไม่ทอผ้าจะคิดดอกเบี้ยแต่เป็นดอกเบี้ยต่ำวงเงินไม่เกิน 1,000 บาท แต่หากสมาชิกกู้ไปทอผ้าจะไม่คิดดอกเบี้ย แต่กลุ่มทอผ้าบ้านสามองว่าในเมื่อมีคนสนใจทอผ้าในกลุ่มน้อยก็เอาเงินกลุ่มมาปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อเดือนแทนเป็นการสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม ซึ่งกลุ่มดงบังมองว่าปัจจุบันแหล่งเงินกู้ในชุมชนมีอยู่หลายแหล่งทั้งธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ น่าจะนำเงินของกลุ่มทอผ้ามาสร้างอาชีพและรายได้เสริมให้กับสมาชิกมากกว่านำมาสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม

4.สมาชิกไม่ถนัดเรื่องตลาด โดยแต่ละกลุ่มมีการตั้งโครงสร้างกรรมการที่มีบทบาทต่าง ๆ กัน แต่ปรากฏว่ากรรมการไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง เป็นการทำงานตามความถนัดมากกว่าถ้าผู้นำกลุ่มไหนทำตลาดเป็นกลุ่มก็จะไปได้ แต่หากในกลุ่มไม่มีใครทำการตลาดได้ก็จะประสบปัญหาสินค้าขายไม่ได้

5.ไม่มีคนรุ่นใหม่มาสานงานต่อ ทั้งเรื่องของการทอผ้าในกลุ่มและเรื่องการเป็นผู้นำโดยกลุ่มส่วนใหญ่จะมีแต่ผู้นำที่เป็นคนสูงอายุ โดยกลุ่มส่วนใหญ่ไม่มีแผนในการถ่ายทอดความรู้ให้คนรุ่นใหม่หรือผู้นำรุ่นใหม่

6.ผู้นำขาดความเข้าใจในบทบาทตนเอง ผู้นำกลุ่มที่ได้รับการแต่งตั้งจากสมาชิกส่วนใหญ่ไม่เข้าใจบทบาท จะมีผู้นำที่ทำหน้าที่ทุกอย่างในกลุ่มเพียง 1-2 คนเท่านั้น

โอกาส

1.ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมสัมมนา อบรมในเวทีต่าง ๆ ที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดทำให้ผู้นำมีวิสัยทัศน์นำไปบริหารจัดการกลุ่มได้

2.รู้จักกลุ่มต่าง ๆ ทำให้เชื่อมประสานงานกันได้ทั้งเรื่องแหล่งทุนและเรื่องการตลาด

3.ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐทั้งเรื่องทุนและเรื่องตลาด

4.ได้มีโอกาสเชื่อมกับกลุ่มที่โตกว่าทำให้ได้บทเรียนการทำงานและช่วยเหลือเรื่องการตลาดได้

แนวทาง

1.จะมีการพัฒนาเรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์

2.ให้กลุ่มดงบังเป็นกลุ่มนำในการเรียนรู้เพราะเป็นกลุ่มที่มีความก้าวหน้า

3.พัฒนาสมาชิกให้มีความรู้ทั้งเรื่องทอผ้าและเรื่องอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน

<u>กลุ่มเกษตรกร</u>

ใช้กระบวนการถอดความรู้จากกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จคือกลุ่มเกษตรกรเขาพระนอน เพื่อเป็นบทเรียนให้กลุ่มอื่น ๆ และได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเพื่อหาทางออกจุดอ่อนของกลุ่มอื่น ๆ ด้วย

ที่มา

กลุ่มเกษตรกรทำไร่เขาพระนอนเป็นกลุ่มนิติบุคคลเริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2543 เริ่มแรกมีสมาชิก 26 รายปัจจุบันมีสมาชิก 170 รายมีทุนหมุนเวียนในกลุ่ม 170,000 บาท

สิ่งที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ

1.คณะกรรมการมีความเสียสละโดยไม่มีค่าตอบแทน ทำด้วยใจ

2.มีการบริหารที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ซึ่งมีการตรวจสอบบัญชีจากหน่วยงานรัฐทุกปี

3.มีการขยายกิจกรรมของกลุ่มตามความต้องการของสมาชิก เช่น ธนาคารหมู่บ้านปัจจุบันมีสมาชิก 900 รายมีทุนหมุนเวียนในธนาคาร 4 ล้านบาท

4.มีการให้ความรู้และข้อมูลของกลุ่มต่อสมาชิกทั้งเรื่องการออม ระเบียบข้อบังคับฯ

5.มีการจัดสรรผลกำไรให้กับสมาชิกโดยแบ่งเป็น ปันผลคืนหุ้น 35% เฉลี่ยคืนผู้กู้ 25% ค่าตอบแทนกรรมการ 15% สวัสดิการ 10% ค่าอุปกรณ์ 3% ทุนการศึกษา 7% อื่น 5% ในส่วนการ

จัดสวัสดิการของกลุ่มนั้นประกอบด้วยค่ารักษาพยาบาลจ่ายให้สมาชิกที่ไปรักษาตัวที่โรงพยาบาล คืนละ 50 บาทไม่เกิน 10 คืน บ้านเรือนได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติทางกลุ่มช่วยครึ่งหนึ่ง แต่ไม่เกิน 5,000 บาท สมาชิกเสียชีวิต 500 บาท สนับสนุนงานพัฒนาชุมชน เช่น ทำเสาธง โรงเรียน ให้ทุนการศึกษาแก่ลูกสมาชิกให้ทุนการศึกษาโรงเรียน และจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกการฝึกอบรมต่าง ๆ

จุดอ่อน

กรรมการบางคนยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง ขาดความเสียสละ และไม่วางใจซึ่งกันและกันเพราะกลุ่มมีทุนที่เป็นเงินเยอะกรรมการบางคนไม่มีความซื่อสัตย์

อุปสรรค

สมาชิกในกลุ่มยังใช้สารเคมีอยู่มาก ซึ่งทางกลุ่มมีนโยบายส่งเสริมให้สมาชิกลดการใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ให้หันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพน้ำหมักชีวภาพที่ผลิตเองเพื่อลดต้นทุนการผลิต

โอกาส

1.มีแหล่งเรียนรู้อยู่มาก เช่นกลุ่มออมทรัพย์บ้านฮ่องแซง จ.ยโสธร

2.ส่งเสริมให้กรรมการได้เปิดโลกทัศน์โดยการจัดศึกษาดูงานให้กรรมการ เช่น ไปดูงานเกษตรอินทรีย์ที่สันติอโศกเสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด

3.หน่ายงานรัฐและเอกชนส่งเสริมสนับสนุน

4.ตลาดต่างประเทศต้องการสินค้าอินทรีเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกหันมาทำเกษตรปลอดสารเคมี

<u>กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์</u>

จุดแข็ง

1.มีการแบ่งทีมกันทำงานอย่างเป็นระบบ เช่นทีมทำการตลาด

2.ผู้นำมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ต่อกลุ่มและตนเอง

3.สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคี

4.มีการลองผิดลองถูกเพื่อเรียนรู้เป็นบทเรียน

5.มีการขยายความรู้ไปสู่คนอื่น ๆ ในชุมชนแม้จะไม่ได้เป็นสมาชิก

จุดอ่อน

1.อุปกรณ์ในการผลิตไม่ทันสมัย

2.สินค้าส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม

3.ขาดความรู้และเทคนิค เช่น กลุ่มเพาะเห็ดที่ไม่สามารถทำก้อนเห็ดได้เองต้องซื้อ แต่มีกลุ่มเพาะเห็ดอีกหนึ่งกลุ่มที่สามารถทำได้และยินดีเป็นวิทยากรให้

โอกาส

1.หน่วยงานรัฐให้การสนับสนุน

2.มีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อสินค้าถึงที่

3.สินค้าที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีการบริโภคสูง เช่น เห็น และที่นอนหมอนขิด

4.มีผลิตภัณฑ์ให้เลือกหลากหลายตรงตามความต้องการของตลาด

อุปสรรค

1.บางฤดูกาลจะมีสินค้าล้นตลาด เช่นเห็ดที่จะออกเยอะในบางฤดูทำให้มีปัญหาเรื่องการตลาด บางกลุ่มหันมามาแปรรูปเป็นขนมขายในชุมชนซึ่งก็ได้รับการตอบรับดี

2.การควบคุมโรคระบาดในเห็ดทำได้ยาก

3.ขาดแรงงานในกลุ่มฤดูการทำนาสมาชิกส่วนใหญ่จะไปทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักทำให้กลุ่มความต่อเนื่องในการผลิตสินค้า ทำให้สินค้าผลิตไม่ทัน

สรุปผลการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง

ภาพรวมส่วนใหญ่เป็นเรื่องการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่สะท้อนว่าได้ประโยชน์จากการเรียนรู้ในครั้งนี้ซึ่งจะสามารถนำกลับไปพัฒนากลุ่มของตนเองได้ นอกจากนั้นการพบกันในเวทีแบบนี้จะทำให้มีการเชื่อมประสานกันระหว่างกลุ่มต่อไปในอนาคตทั้งในเรื่องของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารจัดการกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกรเขาพระนอน การเรียนรู้เรื่องเทคนิค เช่นกลุ่มเพาะเห็ดที่ต้องการเรียนรู้เรื่องทำก้อนเห็ด การตลาด เช่นกลุ่มทอผ้าบ้านดงบัง เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาเครือข่าย

ที่ประชุมเห็นร่วมกันว่าน่าจะประสานเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ซึ่งเป็นการเรียนรู้ภายในเครือขายด้วยกันเองและเรียนรู้ในเครือข่ายอำเภออื่น ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากลุ่มต่อไป โดยให้ในเบื้องต้นให้ทีมวิจัยเป็นผู้ประสานงานก่อนจนกว่าทางเครือข่ายยางตลาดจะมีโครงสร้างประสานงาน

รายงานการประชุม

การวิเคราะห์และวางแผนกลยุทธ

พื้นที่อ.กุฉินารายณ์และอ.กมลาไสย

วันที่ 21-22 มีนาคม 2549

ณ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 26 คน

จำนวนกลุ่มที่เข้าร่วมประชุม 12 กลุ่ม(กุฉินารายณ์ 6 กลุ่มและกมลาไสย 6 กลุ่ม)

กำหนดการ

วันที่ 21 มีนาคม 2549

9.00 น.-10.00 น.	-ลงทะเบียน
10.00น.-12.00 น.	- แนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ - ปาฐกถาและแลกเปลี่ยนประเด็นเรื่อง "การพึ่งตนเอง" โดย พ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว
12.00น.-13.00น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น.-17.00น.	- ชมวิซีดี "บทเรียนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและนโยบายประชานิยมในประเทศอาเจนตินา" และร่วมกันแลกเปลี่ยน
17.00น.-19.00น.	รับประทานอาหารเย็น
19.00 น.-20.00 น.	-ชมวีซีดี "เสียงกู่จากครูใหญ่" และร่วมกันแลกเปลี่ยน

วันที่ 22 มีนาคม 2549

07.00 น.-08.00น.	-รับประทานอาหารเช้า
08.00 น.-09.30น.	- แบ่งกลุ่มวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งและแนวทางการพัฒนาเครือข่าย
09.30น.-10.00น.	-นำเสนอบทวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งแต่ละกลุ่ม
10.00 น.-11.00น.	-สรุปการนำเสนอและร่วมกันแลกเปลี่ยน
11.00น.-12.00น.	-วางแนวทางการพัฒนาเครือข่าย 3 อำเภอ
12.00น.	- รับประทานอาหารและเดินทางกลับ

สรุปรายงานการประชุม

1.การแลกเปลี่ยน "การพึ่งตนเอง

หลังจากฟังนำเสนอมุมมองเรื่องการพึ่งตนเองของพ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว ผู้เข้าร่วมประชุมได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกันว่าจะลดรายจ่ายในครัวเรือนได้อย่างไร โดยรายจ่ายหลัก ๆ ของชาวบ้านคือค่าต้นทุนทำการเกษตรเช่น ปุ๋ยเคมียาฆ่าแมลง ลูกเรียนหนังสือ กู้ยืมนายทุนมาซื้ออยู่ซื้อกินและค่าเทคโนโลยีการเกษตรเช่นค่าซ่อมเครื่องจักรและค่าน้ำมัน ซึ่งก็ทำให้ได้แนวทางที่แต่ละคนสามารถทำได้และเกิดมุมมองใหม่ ๆ สำหรับหลายคนที่ไม่เคยคิดเรื่องนี้มาก่อน

2.แลกเปลี่ยนบทเรียนการแปรรูปและนโยบายประชานิยมอาเจนตินา

ผู้เข้าร่วมประชุมได้แลกเปลี่ยนบทเรียนจากอาเจนตินา่ เรื่องการแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้กับบริษัทข้ามชาติทำให้สาธารณูปโภคทั้ง น้ำ ไฟฟ้า ถนน บริการอื่นๆ ของรัฐมีราคาแพงขึ้นทุกอย่างต้องซื้อ ทำให้ประชาชนประสบปัญหาความยากจนเกิดความวุ่นวายและเกิดจลาจลภายในประเทศ ผู้เข้าร่วมประชุมได้วิเคราะห์ทิศทางของประเทศไทยว่าอนาคตหากมีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ คงไม่ต่างจากประเทศอาเจนตินา่ นอกจากนั้นยังได้เรียนรู้เรื่องการเปิดเสรีทางการค้าที่ทำให้ห้างร้านต่างประเทศเข้ามาทำลายร้านค้าย่อยในประเทศ โดยนักธุรกิจใช้กลไกผ่านนักการเมืองที่ส่วนใหญ่มาจากนักธุรกิจ เหมือนเมืองไทยที่ใช้นโยบายประชานิยมเอาเงินมาให้ชาวบ้านกู้และโหมโฆษณาขายสินค้าของนายทุนทำให้โทรศัพท์และมอเตอร์ไซด์ขายดี แทนที่ชาวบ้านจะนำไปลงทุนเพื่อสร้างรายได้กลับทำให้ชาวบ้านเป็นหนี้ นักธุรกิจที่เป็นนักการเมืองผู้ออกนโยบายได้ผลประโยชน์

3.แลกเปลี่ยน จากการชมวีซีดี "เสียงกู่จากครูใหญ่"

ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ได้ย้อนกลับมาดูตัวเอง ผู้นำและกลุ่มของตนเอง สะท้อนจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงภาวะความเป็นผู้นำของครูใหญ่ที่ต้องมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเสียสละ อดทนและคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ซึ่งผู้นำกลุ่มต่าง ๆ จะนำกลับไปคิดและปรับปรุงการทำงานต่อไป

4.วิเคราะห์และวางแผนกลุ่ม

4.1 อ.กุฉินารายณ์

กลุ่มที่เข้าร่วมการวิเคราะห์

1.สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนหนองห้างจำกัด

2.กลุ่มทอผ้าฝ้าย บ้านโคกโก่ง

3.กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง บ้านเหล่าใหญ่

4.กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทานตะวันนาโก (โรงสีชุมชน)

5.กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรวงทอง ต.กุดหว้า(ทอผ้าฝ้ายและแปรรูป)

6.กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง บ้านหวาย(โรงสีข้าวกล้อง)

นำเสนอผลการวิเคราะห์

1.นโยบายรัฐและสถานการณ์ทางสังคมที่ส่งผลกระทบ(ปัจจัยภายนอก)

จุดแข็ง

1.มีงบประมาณสนับสนุนการพัฒนากลุ่มจากภาครัฐ เช่น พัฒนาชุมชน อบต. เทศบาล กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมประชาสงเคราะห์และจากภาคเอกชน เช่น ธนาคารออมสิน กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม พอช. โครงการตามพระราชดำริ

2.นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ทำให้สินค้าชุมชนมีโอกาสเปิดตลาดมากขึ้น

3.สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนนั้นมีจุดแข็งที่มีแม่ข่ายระดับประเทศและเครือข่ายทั่วประเทศสนับสุนน

4.นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มบ้านโคกโก่งเป็นบ้านที่ได้รับการส่งเสริมจากทางจังหวัดให้เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมภูไททำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศไปท่องเที่ยวเป็นโอกาสให้ชาวบ้านขายสินค้าของชุมชนได้

5.กระแสคนในสังคมสนใจและต้องการสนับสนุนสินค้าจากชาวบ้านมากขึ้น

จุดอ่อน

1.มีกลุ่มชาวบ้านที่ได้รับการส่งเสริมมากขึ้นผลิตสินค้าเหมือนกันทำให้แข่งกันเอง

2.การส่งเสริมการผลิตสินค้าชุมชนไม่มีตลาดรองรับที่ชัดเจนชาวบ้านต้องหาตลาดเอง

3.เมื่อมีกลุ่มมากขึ้นไม่มีกลไกการควบคุมราคาทำให้แต่ละกลุ่มขายตัดราคากันเอง

4.สินค้าไม่ได้มาตรฐาน

5.มีการคัดเกรดสินค้าเป็นการกีดกันสินค้าชุมชน เช่น การกำหนดเกรดดาวต่าง ๆ ในสินค้าโอทอป

6.มีกลไกของภาคเอกชนเข้ามาแทรกแซงและปั่นราคาผลิตภัณฑ์ชุมชน

2.วิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม

1.สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนหนองห้างจำกัด

จุดแข็ง 1.มีการระดมทุนจากสมาชิกในรูปแบบของการออมทรัพย์และระดมหุ้นทำให้สมาชิกรู้จักการออมและรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร

2.มีการจ่ายปันผลและให้กู้ยืมเงินพร้อมส่งเสริมอาชีพทำให้สมาชิกมีรายได้

3.มีทุนหมุนเวียนมากพอสำหรับให้บริการกู้ยืมและจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก (31 ล้าน)

จุดอ่อน 1.สมาชิกกู้เงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์และสมาชิกไม่ส่งเงินกู้ตามสัญญา

แนวทางการแก้ไข 1. สร้างแผนส่งเสริมอาชีพให้สมาชิกเพื่อให้มีรายได้ และเป็นพัฒนาองค์กรให้เป็นสถาบันการเงินที่เข้มแข็งบริหารจัดการตนเองได้

2.กลุ่มทอผ้าฝ้าย บ้านโคกโก่ง

จุดแข็ง1.มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านทำให้สินค้าไม่ต้องออกไปขายนอกชุมชน

2.ผลิตภัณฑ์กลุ่มมีเอกลักษณ์คือเป็นผ้าเย็บมือ

จุดอ่อน1.สินค้าไม่ค่อยได้มาตรฐานสมาชิกจะทำตามความถนัดของตนมากกว่าดูความต้องการของตลาด

แนวทางการแก้ไข กำหนดระเบียบมาตรฐานสินค้าและเกรดสินค้าร่วมกันกับสมาชิกกลุ่ม

3.กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง บ้านเหล่าใหญ่

จุดแข็ง1.ผ้าทอมีเอกลักษณ์เพราะเป็นลายเก็บจกพื้นเมือง

2.มีการแปรรูปผ้าพื้นเมืองเป็นเสื้อภูไท สไบ แพรวา ฯ ซึ่งเป็นแบบโบราณ

3.กลุ่มเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทำให้ได้รับการสนับสนุนทั้งทุนและความรู้เยอะ

4.เป็นศูนย์การเรียนรู้ของกลุ่มอื่น ๆ โดยจะมีกลุ่มจากหลายจังหวัดมาศึกษาดูงาน

จุดอ่อน1.ไม่มีศูนย์จำหน่ายสินค้า ปัจจุบันใช้บ้านประธานกลุ่มเป็นที่จำหน่ายทำให้สมาชิกมีความเกรงใจไม่ค่อยมาใช้

2.ขาดช่างเย็บผ้าที่ชำนาญงาน

แนวทางการแก้ไข 1.หาแหล่งงบประมาณมาสร้างศูนย์การเรียนรู้และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

2.จัดฝึกอบรมการเย็บเสื้อผ้าเพื่อเพิ่มกำลังการผลิต

4.กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทานตะวันนาโก (โรงสีชุมชน)

จุดแข็ง 1.สมาชิกเข้าใจวัตถุประสงค์ของกลุ่มมีการรวมหุ้นในชุมชนและจัดการปันผลกำไร

2.สมาชิกรู้สึกเป็นเจ้าของโรงสีทำให้สมาชิกหันมาใช้บริการสินค้าโรงสีชุมชน

จุดอ่อน 1.ผู้นำไม่เก่งเรื่องการตลาดและไม่มีทุนมากพอสำหรับซื้อข้าวมาสีจำหน่าย

แนวทางการแก้ไข1.ประชุมวางแผนสมาชิกเพื่อเพิ่มหุ้นและระดมทุนในชุมชน

5.กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรวงทอง ต.กุดหว้า(ทอผ้าฝ้ายและแปรรูป)

จุดแข็ง 1.ผ้าฝ้ายทอมีเอกลักษณ์คือย้อมสีธรรมชาติ และมีย้อมสีเคมี

2.มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายตรงตามความต้องการของตลาด

3.มีศูนย์จำหน่ายสินค้าของตำบลเป็นศูนย์กลางการผลิต จำหน่าย

จุดอ่อน

1.สินค้าไม่ค่อยได้มาตรฐานสมาชิกผลิตตามความถนัดและความชอบส่วนตัวไม่ดูความต้องการของตลาด

แนวทางการแก้ไข กำหนดระเบียบ มาตรฐานและเกรดสินค้าร่วมกับสมาชิก

6.กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง บ้านหวาย(โรงสีข้าวกล้อง)

จุดแข็ง 1.กรรมการมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองมีความเสียสละ

2.มีการปันผลกำไรให้มีกองทุนพัฒนากลุ่มและชุมชน

3.มีการปันผลให้สมาชิกทำให้สมาชิกรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม

4.เป็นโรงสีขนาดเล็กเหมาะกับการจัดการภายในชุมชน

5.มีแหล่งตลาดที่รับสินค้าประจำคือโรงพยาบาลกุฉินารายณ์

6.มีสินค้าข้าวกล้องที่ปลูกในพื้นที่อำเภอกุฉินายณ์

จุดอ่อน 1.ผู้นำไม่เก่งเรื่องการทำการตลาด

แนวทางการแก้ไข 1.รณรงค์ให้คนรู้จักคุณค่าของการบริโภคข้าวกล้องให้กว้างมากขึ้น

2.พัฒนากลุ่มให้เป็นจุดสาธิตการผลิตข้าวกล้องและการบริหารโรงสีชุมชนขนาดเล็ก

4.2 อ.กมลาไสย

กลุ่มที่เข้าร่วมวิเคราะห์

1.กลุ่มเกษตรกรทำนาโพนงาม

2.กลุ่มอาชีพเย็บกระเป๋าดอนหวาย

3.กลุ่มทอผ้าบ้านดอนหัน

4.กลุ่มทอผ้าบ้านบ่อ

5.กลุ่มเย็บหมอนบ้านเสมา

6.กลุ่มเกษตรกรบ้านโนนศิลา

กลุ่มทอผ้าบ้านดอนหัน

จุดอ่อน-สมาชิกไม่ทำกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ ส่วนใหญ่กู้เงินไปใช้

-สมาชิกและผู้นำขาดข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม และขาดการเชื่อมประสานกับกลุ่มและหน่วยงานอื่น ๆ ในอำเภอทำให้ขาดโอกาสในการได้รับการสนับสนุนและส่งเสริม

จุดแข็ง-ได้รับการสนับสนุนทุนจากสหกรณ์จังหวัด

-มีการระดมหุ้นจากสมาชิกเพื่อเพิ่มทุน

-ผู้นำเสียสละ

กลุ่มทอผ้าบ้านดอนหวาย

จุดแข็ง- ตลาดกว้างมีการสร้างเครือข่ายตลาดเพื่อรองรับสิ นค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยตลาดภายใน เช่น หน่วยงานต่าง ๆ เมื่อมีการจัดประชุม/อบรมก็จะนำสินค้าออกจำหน่ายด้วย นอกจากนั้นยังมีการทำประชาสัมพันธ์สินค้า เช่น มีการถ่ายรูปสินค้าให้ลูกค้าสามารถสั่งทำได้

-ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นมาแปรรูป

-สมาชิกมีความเชื่อมั่นในผู้นำ

-มีการระดมหุ้น ๆ ละ 5,000 บาท โดยมีสมาชิกทั้งสิ้น 53 คน

-ผู้นำมีความเชี่ยวชาญได้เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กลุ่มอื่น ๆ และได้มีโอกาสเรียนรู้จากการทำงาน

-แนวโน้มสินค้าราคาดีและมีตลาดรองรับ

จุดอ่อน-ก่อตั้งกลุ่มช้าทำให้สูญเสียโอกาสในการสะสมทุน

-มีผู้สั่งสินค้ามากแต่ผลิตไม่ทัน

กลุ่มเย็บหมอนบ้านเสมา

สถานการณ์กลุ่ม-แต่ก่อนทำกิจกรรมผลิตแซมพูสมุนไพรไม่ประสบผลสำเร็จจึงหันมาแปรรูปเย็บหมอน โดยสหกรณ์จังหวัดให้ทุนสนับสนุน 40,000 บาท เทศบาลให้อีก 30,000และกศน.10,000 บาท มีสมาชิก 30 คน มีการแบ่งปันรายได้ 3,000 บาทต่อรอบ ส่วนการเย็บจ้างเป็นชิ้น

จุดอ่อน-กรรมการยังไม่เข้าใจหน้าที่ของตนเอง

-สมาชิกต้องการงานทำมากแต่การกระจายงานยังไม่ทั่วถึง

-วัตถุดิบจากโรงงาน/นุ่นหายากทำให้ต้นทุนสูง

กลุ่มทอผ้าบ้านบ่อ

สถานการณ์กลุ่ม-กลุ่มก่อตั้งมา 3 ปี มีเป้าหมายทอผ้าเป็นอาชีพเสริมปัจจุบันยังทำการผลิตอยู่

จุดอ่อน-สินค้าจำหน่ายไม่หมดทำให้ทุนนอน

-ลงทุนการผลิตครั้งละ 20,000 บาทแต่ตลาดยังน้อยได้ขายตามงานที่หน่วยงานรัฐจัดและขายในท้องถิ่น

จุดแข็ง-มีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันชัดเจนและภายในกลุ่มมีความสามัคคีกัน

-ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหลายแหล่งคือสหกรณ์จังหวัด 20,000 บาท อบต.20,000 บาทและเทศบาล 20,000 บาท

กลุ่มเกษตรกรทำนาโพนงาม

สถานการณ์กลุ่ม-ปัจจุบันชาวบ้านเริ่มหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพกันมากขึ้นแต่มีปัญหาเรื่องไข้หวัดนกทำให้วัตถุดิบที่ใช้ทำปุ๋ยคือขี้ไก่มีปัญหาเรื่องการขนข้าย

จุดอ่อน-สมาชิกบางส่วนไม่ใช้ปุ๋ยเพราะต้องการให้ทำปุ๋ยอัดเม็ดซึ่งจะสะดวกในการนำไปใช้และต้องการให้ผลิตปุ๋ยสูตรที่ใช้ใส่พืชผัก

-ใช้เครื่องจักรเป็นส่วนใหญ่

-วัตถุดิบต้องซื้อจากภายนอก

-ต้นทุนการผลิตสูง

-รูปแบบปุ๋ยยังไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้

-ตลาดภายนอกต้องการแต่ไม่สามารถผลิตให้ได้

จุดแข็ง-มีความรู้เรื่องปุ๋ย

-มีหน่วยงานรัฐสนับสนุน

-กรรมการมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน

-มีทุนหมุนเวียนจากการทำธุรกิจอื่น เช่น ปั้นน้ำมัน โดยส่วนของการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพมีทุน 10 ล้าน สมาชิก 700 คนใช้ปุ๋ยของกลุ่ม 40 %

แนวทางในการพัฒนากลุ่ม-ลดต้นทุนการผลิตทั้งเรื่องการใช้เครื่องจักรและการจ้างแรงงาน

-ให้ความรู้ข้อดีของการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพสำหรับสมาชิกที่ยังไม่เข้าใจ

-ปรับวิธีการขายให้สมาชิกถูกกว่าท้องตลาด

-ปรับรูปแบบผลิตภัณฑ์ทำเป็นปุ๋ยอัดเม็ด

-จัดตั้งกลุ่มจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เพื่อความมั่นคง

กลุ่มเกษตรกรโนนศิลา

จุดอ่อน-ผลิตปุ๋ยหมักเพื่อจำหน่าย ต้นทุนสูง ขายขาดทุน และทุนที่ใช้ในการผลิตก็มาจากการกู้ยืม

-สมาชิกยังมีความเชื่อว่าดินใช้สารเคมีมากถ้าจะหันกลับมาใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพจะเป็นเรื่องยุ่งยากที่ต้องบำรุงดินใหม่

-กรรมการมีการแบ่งบทบาทแต่ไม่มีเข้าใจหน้าที่

-ขาดผู้นำรุ่นใหม่

-การบริหารเป็นแบบผู้นำเดี่ยว

สถานการณ์ภายนอก-มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้าไปจัดตั้งกลุ่มเยอะในชุมชนทำให้ผู้นำไม่มีเวลาเพราะรับงานมาก

แนวทางกลุ่ม-อยากดึงข้าราชการเกษียนอายุเข้ามาทำงาน

แนวทางการสร้างเครือข่าย

เป้าหมาย-สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กร

แนวทางร่วมกัน

1.เลือกกลุ่มตัวอย่างการเรียนรู้ในเรื่องการบริหารจัดการ การผลิต การตลาดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ

2.มีเวทีแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อหนุนเสริมเรื่องความรู้ แลกเปลี่ยนวัตถุดิบ แลกเปลี่ยนสินค้ากันระหว่างกลุ่ม

5.ประเมินผลการประชุม

การประเมินผลการประชุมโดยวิธีการพูดคุยแลกเปลี่ยน สิ่งที่ผู้เข้าร่วมอบรมได้รับส่วนใหญ่เป็นเรื่องความรู้ ซึ่งเป็นความรู้ใหม่ทั้งเรื่องแนวคิดเรื่องการพึ่งตนเอง ผลของกระทบจากนโยบายประชานิยมและการแปรรูปรัฐวิสาหกิจซึ่งถือเป็นเรื่องที่ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ไม่เคยรู้มาก่อนทำให้รู้เท่าทันมากขึ้น ทำให้เกิดการวิเคราะห์ต่อไปถึงเรื่องการแก้ไขปัญหาความยากจนว่านโยบายเอาชนะความยากจนเป็นเรื่องเป็นไปได้ยากถ้าชาวบ้านไม่ช่วยตัวเอง ไม่ช่วยกันเองในชุมชน นอกจากนั้นการแลกเปลี่ยนกับวิทยากรและผู้เข้าร่วมประชุมด้วยกันยังทำให้เห็นปัญหาเรื่องหนี้สินของชาวบ้าน เรื่องการจัดการที่ดิน มีบางกลุ่มสนใจเชิญวิทยากรไปจัดกระบวนการให้ความรู้เช่นที่จัดในครั้งนี้เพราะเห็นว่าจะเป็นประโยชน์กับสมาชิกของตน

นอกจากเนื้อหาที่ถือเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบกับกลุ่มแล้ว แต่ละกลุ่มยังได้วิเคราะห์สถานภาพของกลุ่มและร่วมกันหาแนวทางแก้ไข ทำให้ได้ประโยชน์สามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ได้ ท้ายสุดได้มีการแลกเปลี่ยนเรื่องแนวทางการประสานความร่วมมือทำให้เห็นทิศทางการพัฒนากลุ่มโดยเชื่อมกับกลุ่มอื่น ๆ มากขึ้น เช่น กลุ่มในอำเภอกุฉินารายณ์วางแนวทางในการแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อช่วยกันทำการตลาดทั้งข้าวกล้องปลอดสารพิษ ผ้าทอลายโบราณ ผ้าฝ้าย ผ้าย้อมสีธรรมชาติจะมีการนัดกันเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อช่วยกันทำการตลาด อำเภอกมลาไสยมีแนวทางในการเรียนรู้เรื่องการตลาดจากกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จคือกลุ่มแปรรูปผ้าดอนหวายที่ผลิตกระเป๋าส่งขายต่างประเทศ

รายงานการประชุมกลุ่มอ.เขาวง กิ่งอ.นาคูและอ.ห้วยผึ้ง

วันที่ 22 เมษายน 2549

ณ หอประชุมที่ว่าการอำเภอเขาวง

จำนวนกลุ่มที่เข้าร่วมประชุม 11 กลุ่ม

1.กลุ่มทอผ้าบ้านม่วงหวาน อ.เขาวง

2.กลุ่มเฟอร์นิเจอร์รากไม้ อ.เขาวง

3.กลุ่มโรงสีชุมชนบ้านนากระเดา กิ่งอ.นาคู

4.กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านจานพัฒนา กิ่งอ.นาคู

5.กลุ่มออมทรัพย์บ้านภูเงิน อ.ห้วยผึ้ง

6.กลุ่มปลาร้าบองสมุนไพร อ.ห้วยผึ้ง

7.กลุ่มทอผ้าบ้านภูเงิน อ.ห้วยผึ้ง

8.กลุ่มหน่อไม้อัดปี๊บบ้านภูเงิน อ.ห้วยผึ้ง

9.กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโคกศรี ม.3 อ.ห้วยผึ้ง

10.กลุ่มปุ๋ยชีวภาพบ้านไค้นุ่น อ.ห้วยผึ้ง

11.กลุ่มข้าวปลอดสารบ้านไค้นุ่น อ.ห้วยผึ้ง

วาระการประชุม

1.แจ้งเพื่อทราบ

-ศูนย์ร้านค้าชุมชน อ.เขาวง โดยอาจารย์ประยุทธ์ ยงพฤกษ์

-วิเคราะห์ทิศทางการตลาดชุมชน โดยอาจารย์จุฬาทิพย์

2.เรื่องพิจารณา

-ทิศทางการพัฒนาศูนย์ร้านค้าชุมชน

สรุปรายงานการประชุม

1.แจ้งเพื่อทราบ

คุณปาริชาติ หาญไชยะ หัวหน้าโครงการวิจัยพัฒนากระบวนการสหกรณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ แจ้งถึงที่มาของการประมในครั้งนี้ว่าสืบเนื่องมากจากการประชุมเวทีกลยุทธ์ครั้งที่ผ่านมาที่จัดที่ภูพานรีสอร์ท โดยข้อสรุปของเวทีในครั้งนั้นได้พูดถึงการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายของกลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มทอผ้าในพื้นที่ 3 อำเภอ ซึ่งปัญหาด้านการตลาดถือเป็นปัญหาร่วมของกลุ่มส่วนใหญ่ ซึ่งทางอาจารย์ประยุทธ์ ได้เสนอในที่ประชุมว่าสามารถเข้ามาใช้ศูนย์ร้านค้าชุมชน อ.เขาวง เป็นศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าของชุมชนได้ ขณะนี้ศูนย์ดังกล่าวรับผิดชอบโดยเทศบาลตำบลกุดสิม ทางเทศบาลได้มอบหมายให้อาจารย์ประยุทธ์เข้ามาประสานงานและดูแลบริหารจัดการศูนย์ดังกล่าว ที่ประชุมจึงเห็นร่วมกันว่าศูนย์ดังกล่าวน่าจะเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยเรื่องการตลาดของสินค้าชุมชนโดยเสนอให้มีการจัดประชุมเพื่อวางรายละเอียดอีกครั้ง ซึ่งก็คือการ

ประชุมในวันนี้ โดยจะให้อาจารย์ประยุทธ์ช่วยนำเสนอกิจกรรมของศูนย์ร้านค้าชุมชน อ.เขาวงในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร

1.1ศูนย์ร้านค้าชุมชน อ.เขาวง โดยอาจารย์ประยุทธ์ ยงพฤกษ์

อาจารย์ประยุทธ์ ยงพฤกษ์ ผู้ประสานงานกลุ่มพื้นที่อ.เขาวง กิ่งอ.นาคูและอ.ห้วยผึ้งแจ้งให้ที่ประชุมทราบถึงที่มาของการเข้ามาบริหารศูนย์ร้านค้าชุมชน อ.เขาวงว่า ศูนย์แห่งนี้สร้างมาแล้วหลายปีที่ผ่านมาบริหารจัดการโดยเทศบาลตำบลกุดสิม แต่การดำเนินกิจกรรมก็ไม่ต่อเนื่องและไม่ประสบผลสำเร็จในด้านการตลาดทำให้กลุ่มต่าง ๆ ที่เคยเข้ามาใช้พื้นที่ขายของไม่เข้ามาใช้ประโยชน์อีก ทางเทศบาลกุดสิมจึงมอบหมายให้ตนเองซึ่งเป็นประธานกลุ่มเฟอร์นิเจอร์รากไม้เข้ามาประสานงานและบริหารจัดการศูนย์ดังกล่าว โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายไม่ว่าจะเป็นค่าเช่าที่ ค่าน้ำ ค่าไฟฯ

สินค้าที่นำเข้ามาขายในปัจจุบันจะเป็นสินค้าของกลุ่มเฟอร์นิเจอรากไม้ และของกลุ่มอื่น ๆ ที่ตนประสานงานได้ เช่น สมุนไพร พันธุ์ไม้ น้ำผึ้ง ขายอาหาร ปุ๋ยชีวภาพ เครื่องปั้นดินเผา กะลามะพร้าว ผ้าทอย้อมคราม ดอกไม้ประดิษฐ์ ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ งานจักสานต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ประสานเป็นโดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว

1.2วิเคราะห์ทิศทางการตลาดชุมชน โดยอาจารย์จุฬาทิพย์

อาจารย์จุฬาทิพย์ในฐานะผู้ประสานงานโครงการวิจัยพัฒนากระบวนการสหกรณ์ 36 จังหวัด ได้วิเคราะห์ถึงทิศทางการตลาดชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์ร้านค้าชุมชน อ.เขาวง โดยกล่าวถึงผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มที่เข้าร่วมประชุมและปัญหาในอนาคตของแต่ละกลุ่ม ปัจจัยที่จะทำให้กลุ่มต่าง ๆ มีความยั่งยืน พร้อมทั้งได้พูดถึงปัจจัยการผลิตที่แต่ละกลุ่มสามารถควบคุมได้ เช่น สินค้าแต่ละชนิดมีวงจรชีวิต มีกลุ่มเป้าหมาย กระตุ้นให้แต่ละกลุ่มคิดถึงความยั่งยืนของวัตถุดินที่ใช้ในการผลิต

พร้อมกันนี้อาจารย์ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาศูนย์ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนกับผู้เข้าร่วมประชุมไว้ว่า สินค้าที่มีจำหน่ายในศูนย์ควรมีหลากหลายเพราะผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นแกนนำกลุ่มมองว่าที่ตั้งของศูนย์อยู่หน้าสถานที่ราชการทั้งเทศบาลตำบลและหน้าโรงพยาบาล ใกล้โรงเรียน ใกล้ที่ว่าการอำเภอน่าจะเป็นโอกาสดีที่จะดึงกลุ่มคนทำงานเหล่านี้มาเป็นลูกค้า ฉะนั้นสินค้าที่จำหน่ายในศูนย์ควรมีหลากหลายโดยมีการแบ่งโซนสินค้าอาจจะมีทั้งสินค้าเบ็ดเตล็ดสินค้าพื้นบ้านของแต่ละกลุ่ม ต้นไม้เป็นต้นให้ผู้ซื้อสามารถหาซื้อสินค้าได้หลากหลาย ทั้งนี้ต้องมีการวางแผนการจัดวางสินค้าให้ดูน่าซื้อเป็นสัดส่วนโดยทางอาจารย์พร้อมจะหาผู้ชำนาญด้านนี้มาออกแบบการจัดวางให้ถ้าทางกลุ่มพร้อมดำเนินกิจการศูนย์จำหน่ายนี้ นอกจากนั้นสินค้าที่วางจำหน่ายควรมีสินค้าที่คนต้องซื้อประจำเป็นของใช้ในครอบครัวซึ่งก็มีหลายชุมชนที่ผลิตอยู่มาวางจำหน่ายด้วยไม่ว่าจะเป็นแชมพู สบู่ ยาสีฟัน น้ำยาล้างจาน ส่วนสินค้าของแต่ละกลุ่มที่ไม่ใช่ของใช้

ประจำวันนั้นควรมีสินค้าที่เด่น ๆ 5-6 อย่างเป็นอย่างต่ำที่ใช้ดึงดูดลูกค้าซึ่งอาจจะเป็นทัวร์ที่ผ่านเส้นทางนี้ เช่น ผ้าทอโบราณลายพื้นบ้าน หรืออื่น ๆ ที่หาซื้อได้เฉพาะที่นี่

ส่วนขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาศูนย์นั้นอาจารย์ให้ข้อเสนอแนะว่าน่าจะเริ่มต้นจากการทำข้อตกลงกับเทศบาลตำบลกุดสิมที่เป็นเจ้าของสถานที่ เพื่อความชัดเจนว่าทางกลุ่มสามารถเข้ามาบริหารจัดการศูนย์ได้กี่ปีต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือไม่ หรือทางเทศบาลมีแนวทางในการพัฒนาศูนย์อย่างไร เมื่อได้ข้อตกลงที่ชัดเจนว่าทางเทศบาลเปิดให้ทางกลุ่มเข้ามาบริหารจัดการศูนย์ได้เต็มที่แล้ว ก็วางกรอบโครงสร้างการบริหารงานมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร เจ้าหน้าที่จัดการศูนย์ วางกฎระเบียบร่วมกันจากนั้นก็วางแผนการทำงานร่วมกัน วางระบบการจัดซื้อและประชาสัมพันธ์

2.เรื่องพิจารณา

2.1ทิศทางการพัฒนาศูนย์ร้านค้าชุมชน

ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนและวางขั้นตอนการดำเนินการต่อไปได้ข้อสรุปโดยมอบหมายให้อาจารย์ประยุทธและทีมงาน 4-5 คนซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มโรงสีบ้านนากระเดา กิ่งอ.นาคู กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ กลุ่มพันธุ์ข้าว อ.ห้วยผึ้งเข้าพบทางตัวแทนเทศบาลตำบลกุมสิมเพื่อเจรจาหาแนวทางที่ทางกลุ่มเครือข่ายจะเข้ามาบริหารจัดการศูนย์ โดยให้ดำเนินการภายในเดือนพฤษภาคมนี้ จากนั้นจะประสานและนัดประชุมกับกลุ่มต่าง ๆ อีกครั้งเพื่อวางแผนการดำเนินการต่อ

ปิดการประชุมเวลา 16.00 น.

แบบฟอร์มเก็บข้อมูลพื้นฐานกลุ่ม

๑.ชื่อกลุ่ม_____

๒.ที่อยู่_____

เบอร์โทรศัพท์_____

๓.รายชื่อคณะกรรมการ/ตำแหน่ง

๑._____ตำแหน่ง_____

๒._____ตำแหน่ง_____

๓._____ตำแหน่ง_____

๔._____ตำแหน่ง_____

๕._____ตำแหน่ง_____

๖._____ตำแหน่ง_____

๗._____ตำแหน่ง_____

๘._____ตำแหน่ง_____

๙._____ตำแหน่ง_____

๑๐._____ตำแหน่ง_____

๑๑._____ตำแหน่ง_____

๑๒._____ตำแหน่ง_____

๔.จำนวนสมาชิก_____คน

๕.ทุนดำเนินการ_____บาท

แหล่งทุนสนับสนุน(หน่วยงานรัฐ/หน่วยงานเอกชน)

๑._____

๒._____

๓._____

๖.ปีก่อตั้งกลุ่ม_____

๗. วัตถุประสงค์กลุ่ม

_____

_____

_____

_____

๘.กิจกรรมกลุ่ม/ผลิตภัณฑ์กลุ่ม

๙.การดำเนินงานของกลุ่ม/วิธีการดำเนินงานกลุ่ม

๑๐. กฎระเบียบกลุ่ม/องค์กร

๑๑.จำนวนสมาชิกที่จดทะเบียนคนจน_____คน

๑๒.กิจกรรมอื่นๆ ในชุมชน

๑๓.เป้าหมายกลุ่ม

๑๔. ปัญหา/อุปสรรคของกลุ่ม

๑๕.ความต้องการของกลุ่ม

๑๖. ข้อคิดเห็นอื่นๆ

บรรณานุกรม

คณะอนุกรรมการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดกาฬสินธุ์,**รายงานผลปี พ.ศ 2547**,2548.

สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์,**บรรยายสรุปจังหวัดกาฬสินธุ์**, 2548.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา,**ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชุมชนและชนชาติไท**,โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2540.

htpp://www.kalasin.go.th